

JULKINEN

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Päätös

3776/2023

22.12.2023

Vuosikirja

Dnro 2539/03.04.04.00.03/2022

Dnro 2560/03.04.04.00.03/2022

Tähän päätökseen sisältyy salassa pidettäviksi liikesalaisuuksiksi ilmoitettuja tietoja, jotka on tässä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen julkisessa kappaleessa korvattu hakasulkeisiin merkittyinä julkisilla tiedoilla.

Asia

Kilpailuasialla koskevat valitukset

Muutoksenhakija

Isojoen Konehalli Oy (diaarinumero 2539/2022)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (diaarinumero 2560/2022)

Päätös, jota muutoksenhaku koskee

Markkinaoikeus 11.08.2022 nro 32/22

SISÄLLYSLUETTELO

I	KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU	6
II	ASIAN TAUSTA.....	6
1.	Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös ja seuraamusmaksuesitys markkinaoikeudelle	6
2.	Käsittely markkinaoikeudessa.....	7
3.	Markkinaoikeuden päätös	8
III	VAATIMUKSET KORKEIMMASSA HALLINTO-OIKEUDESSA.....	10
IV	KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISUN PERUSTELUT	11
1.	Asiassa ratkaistavat kysymykset	11
2.	Seuraamusmaksun määrääminen	11
2.1	Ratkaistavat kysymykset.....	11
2.2	Puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen liittyvät valitusperusteet	12
2.2.1	Markkinaoikeuden johtopäätös	12
2.2.2	Isojoen Konehallin kanta	12
2.2.3	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	13
2.2.4	Sovellettavat oikeusohjeet.....	13
2.2.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	14
2.3	Seuraamusmaksuesityksen laajentamista koskeva valitusperuste	15
2.3.1	Kysymyksenasettelu.....	15
2.3.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	15
2.3.3	Isojoen Konehallin kanta	16
2.3.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	16
2.3.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	16
2.4	Kilpailuoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat.....	17
2.4.1	Kilpailunrajoituslaki ja kilpailulaki sekä niitä koskevat esityöt	17
2.4.2	Unionin oikeus	18
2.4.3	Näytön arviointia koskevat oikeusohjeet ja muu huomioon otettava aineisto.....	18
2.4.4	Sopimusta ja yhdenmukaistettua menettelytapaa koskeva oikeuskäytäntö	20
2.5	Jälleenmyyjien verkkokauppoihin liittyvä menettely	21
2.5.1	Kysymyksenasettelu.....	21
2.5.2	Virtasen Moottoriin liittyvä näyttö ja näytön arviointi	21
2.5.2.1	Markkinaoikeudessa esitetty näyttö	21
2.5.2.1.1	Henkilötodistelusta yleisesti.....	22
2.5.2.1.2	Vuoden 2010 tapahtumista.....	23

2.5.2.1.3	Vuoden 2011 tapahtumista.....	23
2.5.2.1.4	Vuoden 2012 tapahtumista.....	24
2.5.2.1.5	Vuoden 2013 tapahtumista.....	24
2.5.2.1.6	Alkuvuoden 2014 tapahtumista.....	24
2.5.2.1.7	Loppuvuoden 2014 tapahtumista	24
2.5.2.1.8	Vuoden 2015 tapahtumista.....	25
2.5.2.1.9	Muusta näytöstä	25
2.5.2.2	Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista.....	25
2.5.2.3	Isojoen Konehallin kanta	28
2.5.2.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	30
2.5.2.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Virtasen Moottorin osalta	30
2.5.3	Puuiloon liittyvä näyttö ja näytön arviointi.....	33
2.5.3.1	Markkinaoikeudessa esitetty näyttö	33
2.5.3.2	Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista.....	34
2.5.3.3	Isojoen Konehallin kanta	35
2.5.3.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	36
2.5.3.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Puuilon osalta	37
2.5.4	Smartiaan ja AD-Turkuun liittyvä näyttö ja näytön arviointi	38
2.5.4.1	Markkinaoikeudessa esitetty näyttö	38
2.5.4.2	Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista.....	40
2.5.4.3	Isojoen Konehallin kanta	40
2.5.4.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	41
2.5.4.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Smartian ja AD-Turun osalta.....	41
2.5.5	Muiden jälleenmyyjien verkkokauppoihin liittyvä näyttö ja näytön arviointi.....	42
2.5.5.1	Markkinaoikeuden johtopäätös	42
2.5.5.2	Isojoen Konehallin kanta	43
2.5.5.3	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	44
2.5.5.4	Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä	45
2.5.5.5	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös muiden jälleenmyyjien osalta	48
2.6	IKH-verkkokauppaan liittyvä menettely.....	51
2.6.1	Kysymyksenasettelu.....	51
2.6.2	Markkinaoikeudessa esitetty näyttö	52
2.6.3	Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista.....	56
2.6.4	Päämiestoimitukset	59
2.6.4.1	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	59
2.6.4.2	Isojoen Konehallin kanta	60

2.6.4.3	Oikeudellinen arviointi vaatimuksen tutkimatta jättämistä koskevasta väitteestä.....	61
2.6.4.4	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös päämiestoimitusten osalta.....	62
2.6.5	IKH-jälleenmyyjien toimitukset	65
2.6.5.1	Isojoen Konehallin kanta	65
2.6.5.2	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	66
2.6.5.3	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös IKH-jälleenmyyjien toimitusten osalta.....	67
2.7	Menettelyn kilpailunvastainen tarkoitus tai vaikutus.....	69
2.7.1	Kysymyksenasettelu.....	69
2.7.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	69
2.7.3	Isojoen Konehallin kanta	71
2.7.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	73
2.7.5	Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä	74
2.7.6	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	76
2.8	Poikkeuksen soveltamisedellytykset ja liitännäisrajoitusta koskeva kysymys	79
2.8.1	Kysymyksenasettelu.....	79
2.8.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	79
2.8.3	Isojoen Konehallin kanta	80
2.8.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	81
2.8.5	Sovellettavat oikeusohjeet ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä	82
2.8.6	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	84
2.9	Kilpailurikkomuksen yhtenäisyys ja kesto	85
2.9.1	Kysymyksenasettelu.....	85
2.9.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	86
2.9.3	Isojoen Konehallin kanta	86
2.9.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	87
2.9.5	Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä	88
2.9.6	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	89
2.10	Johtopäätös Isojoen Konehallin menettelyn kilpailuoikeudellisesta arvioinnista	91
2.11	Seuraamusmaksuesityksen määräaika	92
2.11.1	Kysymyksenasettelu.....	92
2.11.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	92
2.11.3	Isojoen Konehallin kanta	93
2.11.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	94
2.11.5	Sovellettavat oikeusohjeet ja muu huomioon otettava aineisto	95
2.11.6	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	97
2.12	Seuraamusmaksun määrä.....	98

2.12.1	Kysymyksenasettelu.....	98
2.12.2	Markkinaoikeuden johtopäätös	98
2.12.3	Isojoen Konehallin valitus	99
2.12.4	Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastaus Isojoen Konehallin valitukseen.....	100
2.12.5	Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitus.....	100
2.12.6	Isojoen Konehalli Oy:n vastaus Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitukseen.....	102
2.12.7	Sovellettavat oikeusohjeet.....	104
2.12.8	Oikeudellinen arviointi	106
2.12.8.1	Kilpailurikkomuksen laatu	106
2.12.8.2	Kilpailurikkomuksen laajuus	107
2.12.8.3	Kilpailurikkomuksen moitittavuus.....	109
2.12.8.3.1	Menettelyn moitittavuus.....	109
2.12.8.3.2	Kilpailurikkomuksen vaikutukset ja hyöty	110
2.12.8.4	Kilpailurikkomuksen kestoaika.....	112
2.12.8.5	Neuvontavelvollisuuden ja asian käsittelyn keston merkitys	113
2.12.8.6	Seuraamusmaksun määrää koskeva kokonaisharkinta ja johtopäätös	113
3.	Kilpailu- ja kuluttajaviraston määräys kilpailunrajoituksen lopettamisesta	114
3.1	Kysymyksenasettelu	114
3.2	Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös	114
3.3	Markkinaoikeuden päätös	114
3.4	Isojoen Konehallin vaatimus ja sen perusteet	115
3.5	Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastaus valitukseen	115
3.6	Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös	115
4.	Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen	117
4.1	Isojoen Konehallin kanta	117
4.2	Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta.....	117
4.3	Sovellettavat säännökset	118
4.4	Oikeudenkäyntikulut markkinaoikeudessa	118
4.5	Oikeudenkäyntikulut korkeimmassa hallinto-oikeudessa.....	119

I KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU

Isojoen Konehalli Oy:n väite Kilpailu- ja kuluttajaviraston vaatimuksen tutkimatta jättämisestä hylätään.

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian.

Isojoen Konehalli Oy:n ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitukset hylätään. Markkinaoikeuden päätöksen lopputulosta ei muuteta.

Isojoen Konehalli Oy:n vaatimus oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta korkeimmassa hallinto-oikeudessa hylätään.

II ASIAN TAUSTA

1. Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös ja seuraamusmaksuesitys markkinaoikeudelle

(1) *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* (jäljempänä myös virasto tai KKV) on 20.5.2020 tekemällään päätöksellä (dnro KKV/676/14.00.00/2015) määrännyt Isojoen Konehalli Oy:n (jäljempänä myös Isojoen Konehalli) lopettamaan kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992; jäljempänä myös kilpailunrajoituslaki) 4 §:ssä, kilpailulain 5 §:ssä ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä myös SEUT) 101 artiklan 1 kohdassa kielletyn menettelyn, jolla Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakeleмиensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla IKH-jälleenmyyjien kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta ja määräämällä jälleenmyyjänsä muissa jakelukanavissaan noudattamaan IKH-tuotteiden vähimmäisjälleenmyyntihintaa. Päätöksen on ilmoitettu kohdistuvan menettelyyn siltä osin kuin määrähinnoittelu on jatkunut.

(2) IKH-tuotteilla tarkoitetaan Isojoen Konehallin tuotelinjoihin kuuluvia Isojoen Konehallin jälleenmyyjilleen jakeleмиä tuotteita. IKH-jälleenmyyjällä tarkoitetaan IKH-tuotteiden jälleenmyyjää, jolla on voimassa oleva myyntiyhteistyösopimus Isojoen Konehallin kanssa. IKH-verkkokaupalla tarkoitetaan Isojoen Konehallin ylläpitämää Isojoen Konehallin ja IKH-jälleenmyyjien yhteistä myyntikanavaa, jonka välityksellä nämä myyvät IKH-tuotteita.

(3) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on samassa asiakirjassa markkinaoikeudelle tekemällään esityksellä vaatinut, että markkinaoikeus määrää Isojoen Konehallille 9 000 000 euron seuraamusmaksun.

(4) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on perustellut päätöstään ja seuraamusmaksuesitystään muun ohella seuraavasti:

(5) Määrä hinnoittelu on ilmennyt kahdella tavalla. Ensimmäkin Isojoen Konehalli määräsi ainakin ajanjaksolla 16.2.2010–20.2.2015 IKH-tuotteiden vähimmäisjälleenmyyntihinnat asettamalla suositeltuja ohjevähittäishintoja (jäljempänä myös ovh-hinnat) ja painostamalla jälleenmyyjä noudattamaan näitä hintoja ovh-tasoa vastaavaksi. Mikäli jälleenmyyjä ei noudattanut IKH-jälleenmyyntiketjulle määrättyä hintatasoa, Isojoen Konehalli poisti tältä jälleenmyyjältä IKH-myyntiyhteistyöhön kuuluvia alennuksia, kielsi IKH-tavaramerkin käytön jälleenmyyjän verkkokaupassa tai tämän myymässä IKH-tuotteessa, keskeytti toimituksia ja viimesijaisena keinona irtisanoi erään jälleenmyyjän myyntiyhteistyösopimuksen.

(6) Toiseksi Isojoen Konehalli on edellyttänyt 28.10.2014 alkaen, että yhtiön ylläpitämään IKH-verkkokauppaan liittyvät jälleenmyyjät sitoutuvat noudattamaan verkkokaupassa myytävien IKH-tuotteiden kiinteää jälleenmyyntihintaa. IKH-verkkokaupassa on kyse Isojoen Konehallin ja sen itsenäisten jälleenmyyjien yhteisestä myyntikanavasta, joka jakaa asiakkaat verkkokauppaan kuuluvien jälleenmyyjien kesken. IKH-verkkokaupan kautta Isojoen Konehalli ja IKH-jälleenmyyjät myyvät IKH-tuotteita sovittuun kiinteään jälleenmyyntihintaan.

(7) Isojoen Konehalli toimeenpani ja tehosti määrä hinnoittelua hintaseurannalla ja kohdisti sitä erityisesti niihin jälleenmyyjäin, jotka myivät omissa verkkokaupoissaan IKH-tuotteita. Isojoen Konehalli seurasi omatoimisesti tiettyjen jälleenmyyjänsä hinnoittelua verkossa, vertaili näiden hintoja ovh-hintoihin ja otti yhteyttä määrätystä hinnasta poikenneisiin jälleenmyyjänsä. Myös osa IKH-jälleenmyyjistä antoi Isojoen Konehallille palautetta jälleenmyyjistä, jotka eivät noudattaneet ovh-hintoja, mikä helpotti Isojoen Konehallin reagointimahdollisuuksia hintapoikkeamiin.

(8) Rikkomuksen keston osalta virasto on esittämänsä seuraamusmaksun määrässä ottanut huomioon ajanjakson 16.2.2010–27.5.2015 asian käsittelyn viivästyttyä virastossa.

2. Käsittely markkinaoikeudessa

(9) Isojoen Konehalli Oy on markkinaoikeudelle antamassaan seuraamusmaksuesitystä koskevassa vastauksessa vaatinut, että markkinaoikeus hylkää Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen. Toissijaisesti yhtiö on vaatinut, että markkinaoikeus hylkää Kilpailu- ja kuluttajaviraston vaatimuksen seuraamusmaksun määräämisestä, jättää seuraamusmaksun määräämättä tai alentaa seuraamusmaksun määrää (markkinaoikeuden asia diaarinumero 2020/213).

(10) Isojoen Konehalli on markkinaoikeudelle tekemässään valituksessa vaatinut, että markkinaoikeus kumoaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen (dnro KKV/676/14.00.00/2015) kokonaisuudessaan (markkinaoikeuden asia diaarinumero 2020/257).

(11) Isojoen Konehalli on vielä vaatinut, että markkinaoikeus velvoittaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston korvaamaan sen arvonnalisäverottomat oikeudenkäyntikulut viivästyskorkoineen (markkinaoikeuden asiat diaarinumerot 2020/213 ja 2020/257).

(12) Isojoen Konehalli on vastauksessaan ja valituksessaan lausunut, ettei se ole syyllistynyt kiellettyyn määrähinnoitteluun.

(13) Markkinaoikeus on 28.4., 1.6. ja 16.6.2021 toimittanut suullisen valmistelun sekä 1.9., 3.9., 6.–9.9., 13.–16.9. ja 22.9.2021 suullisen käsittelyn. Suullisessa käsittelyssä on kuultu viraston nimeäminä henkilötodistajina Virtasen Moottori Oy:n (jäljempänä myös Virtasen Moottori) hallituksen puheenjohtajaa A:ta, Virtasen Moottorin ostopäällikköä B:tä ja Puuilo Oyj:n (jäljempänä myös Puuilo) hallituksen puheenjohtajaa E:tä. Lisäksi suullisessa käsittelyssä on kuultu Isojoen Konehallin nimeäminä henkilötodistajina Isojoen Konehallin entistä toimitusjohtajaa C:tä, Isojoen Konehallin entistä myyntijohtajaa D:tä sekä valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajina Jari Ruha Oy:n toimitusjohtajaa F:ää, Kiviniityn Auto- ja Maatalouskonehuolto Oy:n toimitusjohtajaa G:tä, Kokkolan Työkaluässä Oy:n toimitusjohtajaa H:ta, Porvoon Mikrokulma Oy:n toimitusjohtajaa I:tä, Saarenpää Oy:n toimitusjohtajaa J:tä, Savon Rautaosa Oy:n toimitusjohtajaa K:ta, Teemu Alaviippola Oy:n toimitusjohtajaa L:ää, Tervajoen Autohuolto Heikkilä Oy:n omistajaa M:ää, Turun Konekeskus Oy:n (jäljempänä myös Turun Konekeskus) osaomistajaa ja myymäläpäällikköä N:ää sekä Viitasaaren Konetarvike Oy:n toimitusjohtajaa O:ta (markkinaoikeuden päätöksen 67 kohta).

3. Markkinaoikeuden päätös

(14) Markkinaoikeus on muutoksenhaun kohteena olevalla päätöksellään määrännyt Isojoen Konehalli Oy:n maksamaan valtiolle seuraamusmaksuna 1 750 000 euroa (markkinaoikeuden asia diaarinumero 2020/213) ja hylännyt Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöstä koskevan Isojoen Konehallin valituksen (markkinaoikeuden asia diaarinumero 2020/257) sekä hylännyt Isojoen Konehallin vaatimuksen oikeudenkäyntikulujensa korvaamisesta mainituissa markkinaoikeuden asioissa diaarinumerot 2020/213 ja 2020/257.

(15) Markkinaoikeus on päätöksessään todennut johtopäätöksinään muun ohella seuraavaa:

(16) Asiassa on näytetty, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartia Oy:n (jäljempänä myös Smartia) ja AD-Turku Oy:n (jäljempänä myös AD-Turku) kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta viimeksi mainittujen jälleenmyyjien verkkokaupoissa. Mainitulta osin kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa edellä mainitut jälleenmyyjät ovat yhdenmukaistaneet IKH-tuotteiden hinnoittelunsa

verkkokauppojensa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa (markkinaoikeuden päätöksen 304 kohta).

(17) Sen sijaan asiassa ei ole riittävän luotettavalla tavalla näytetty, että Isojoen Konehalli olisi edellyttänyt jälleenmyyjiltään ovh-hintatason noudattamista IKH-tuotteiden kivijalkamyynnissä ja että Isojoen Konehallilla siten olisi tältä osin ollut IKH-tuotteiden hinnoittelusta yhdenkään jälleenmyyjänsä kanssa sopimusta tai yhdenmukaistettua menettelytapaa (markkinaoikeuden päätöksen 305 kohta).

(18) Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys Isojoen Konehallin tavanomaisesta toimintatavasta, jota yhtiö on soveltanut kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupassaan myyneisiin jälleenmyyjänsä, jos kyseinen jälleenmyyjä on myynyt verkkokaupassaan IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan ja myynti verkkokaupassa on tapahtunut myytyjen tuotteiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai ollut muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Menettelyn on katsottava täyttäneen sopimuksen tai ainakin yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkistön (markkinaoikeuden päätöksen 307 kohta).

(19) IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa, joissa IKH-verkkokaupan kautta myydyn IKH-tuotteen myyntiin tai toimittamiseen liittyvistä kaikista toimenpiteistä on vastannut yksin Isojoen Konehalli tai sen kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvat Työkalu- ja Varaosa Oy -yhtiöt eli Isojoen Konehallin omat toimipisteet (jäljempänä myös OTP-jälleenmyyjät tai OTP-pisteet) eivätkä valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ole osallistuneet tuotteen myyntiin tai toimittamiseen millään tavalla, on ollut kysymys Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä, joka on voitu toteuttaa ilman valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien myötävaikutusta. Isojoen Konehallin menettelyssä ei siten ole tältä osin ollut kysymys kilpailusäännöissä kielletystä sopimuksesta (markkinaoikeuden päätöksen 394 kohta).

(20) Isojoen Konehallin IKH-verkkokauppaa koskeneessa menettelyssä ei ole ollut kyse yhtiön yksipuolisesta menettelystä siltä osin kuin IKH-verkkokaupassa myydyt tuotteet ovat olleet valtuutetun IKH-jälleenmyyjän loppuasiakkaalle varastostaan toimittamia IKH-tuotteita. Isojoen Konehallin ja IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välinen IKH-verkkokauppaa koskenut menettely on täyttänyt tältä osin vertikaalisen sopimuksen tunnusmerkistön (markkinaoikeuden päätöksen 401 kohta).

(21) Edellä todetuissa menettelyissä kysymys on ollut tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta, jonka osalta ei ole tarpeen arvioida menettelyn mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia (markkinaoikeuden päätöksen 316 ja 436 kohta).

(22) Asiassa ei ole esitetty kilpailuoikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita sille, miksi kysymyksessä oleva IKH-verkkokaupan kilpailunrajoitus olisi ollut välttämätön tehokkuusetujen saavuttamiseksi. IKH-tuotteiden myynti IKH-verkkokaupassa olisi ollut mahdollista toteuttaa myös ilman kiellettyä määrähinnoittelua. Kysymyksessä olevaa määrähinnoittelua ei näin ollen

voida pitää myöskään sallittuna liitännäisrajoituksena. Kilpailulain 6 §:n ja SEUT 101 artiklan 3 kohdan soveltamisedellytykset eivät täyty (markkinaoikeuden päätöksen 448 ja 449 kohta).

(23) Menettelyissä on ollut kysymys yhdestä yhtenäisestä kilpailunrajoituksesta, joka on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut IKH-verkkokaupan osalta esityksen tekemiseen 20.5.2020 saakka (markkinaoikeuden päätöksen 466 kohta).

(24) Seuraamusmaksuesityksen keston määrittelyä koskeva lähtökohta huomioon ottaen seuraamusmaksun määrän arvioinnissa huomioon otettavaksi tulee IKH-tuotteiden määrähinnoittelua jälleenmyyjien verkkokaupoissa koskevan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan osalta maaliskuun 2010 ja 20.2.2015 välinen ajanjakso ja IKH-verkkokaupan osalta ajanjakso 28.10.2014–27.5.2015 (markkinaoikeuden päätöksen 508 kohta).

(25) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on voinut päätöksellään määrätä Isojoen Konehallin lopettamaan menettelyn, jossa Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla ylläpitämässään IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta (markkinaoikeuden päätöksen 516 kohta).

Asian ovat ratkaisseet markkinaoikeuden jäsenet Jussi Karttunen, Pertti Virtanen ja Pasi Yli-Ikkeli sekä asiantuntijajäsen Antti Aine.

III VAATIMUKSET KORKEIMMASSA HALLINTO-OIKEUDESSA

(26) Isojoen Konehalli Oy on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa markkinaoikeuden päätöksen siltä osin kuin siinä on katsottu yhtiön syyllistyneen kilpailusäännöissä kiellettyyn määrähinnoitteluun. Yhtiö on myös vaatinut, että korkein hallinto-oikeus ensisijaisesti kumoaa markkinaoikeuden päätöksen seuraamusmaksun osalta ja jättää seuraamusmaksun määräämättä tai toissijaisesti alentaa seuraamusmaksun määrää.

(27) Isojoen Konehalli on vaatinut, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitus hylätään.

(28) Isojoen Konehalli on lisäksi vaatinut, että korkein hallinto-oikeus velvoittaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston korvaamaan sen oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa viivästyskorkoineen.

(29) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus muuttaa markkinaoikeuden päätöstä seuraamusmaksun määrän osalta ja korottaa Isojoen Konehallille määrättävää seuraamusmaksua vastaamaan viraston markkinaoikeudelle tekemää esitystä.

(30) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lisäksi vaatinut, että Isojoen Konehallin valitus ja oikeudenkäyntikuluvaatimus hylätään.

IV KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISUN PERUSTELUT

1. Asiassa ratkaistavat kysymykset

(31) Asiassa on Isojoen Konehallin ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitusten johdosta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut määrätä Isojoen Konehallin maksettavaksi seuraamusmaksun ja onko markkinaoikeuden määräämä seuraamusmaksu suuruudeltaan oikea väitettyyn kilpailurikkomukseen liittyvät seikat huomioon ottaen.

(32) Lisäksi asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut hylätä Isojoen Konehallin valituksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä, jolla Kilpailu- ja kuluttajavirasto on määrännyt Isojoen Konehallin lopettamaan kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:ssä, kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklan 1 kohdassa kielletyksi katsomansa jälleenmyyntihintojen määräämistä koskevan menettelyn.

(33) Lopuksi ratkaistavana asiassa ovat Isojoen Konehallin vaatimukset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

2. Seuraamusmaksun määrääminen

2.1 Ratkaistavat kysymykset

(34) Asiassa on ensiksi Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut katsoa, ettei yhtiön puolustautumisoikeuksia ole loukattu seuraamusmaksuesityksen perustetta koskevien seikkojen tiedoksi antamiseen tai tutkimusrauhan toteuttamiseen liittyvän menettelyn vuoksi. Isojoen Konehallin valituksesta on lisäksi arvioitava, onko Kilpailu- ja kuluttajaviraston käsittelyn kesto loukannut yhtiön puolustautumisoikeuksia.

(35) Seuraavaksi asiassa on Isojoen Konehallin valituksen johdosta kysymys siitä, onko markkinaoikeus voinut katsoa, ettei virasto ole laajentanut seuraamusmaksuesitystään sen tekemisen jälkeen Isojoen Konehallin esittämällä tavalla.

(36) Tämän jälkeen asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut perustaa Isojoen Konehallille määrätyn seurausmaksun siihen, että se on katsonut yhtiön rikkoneen kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:ää, kilpailulain 5 §:ää ja SEUT 101 artiklan 1 kohtaa määrätessään IKH-tuotteiden vähimmäismyyntihinnoista jälleenmyyjänsä verkkokaupoissa maaliskuusta 2010 alkaen 20.2.2015 saakka, ja siihen, että se on katsonut yhtiön rikkoneen kilpailulain 5 §:ää ja

SEUT 101 artiklan 1 kohtaa sopimalla valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta 28.10.2014 alkaen seuraamusmaksuesityksen tekemiseen 20.5.2020 saakka.

(37) Isojoen Konehallin esittämän väitteen johdosta on ratkaistava, onko Kilpailu- ja kuluttajaviraston valituksessaan esittämät vaatimukset jätettävä tutkimatta siltä osin kuin virasto on vaatinut seuraamusmaksun korottamista päämiestoimituksiin liittyvällä perusteella. Jos Isojoen Konehallin väite hylätään, asiassa on Kilpailu- ja kuluttajaviraston valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut katsoa, että IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa on ollut kysymys Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä ja että menettelystä ei siten ole tältä osin ollut kysymys kilpailusäännöissä kielletystä sopimuksesta.

(38) Asiassa on edelleen arvioitava, onko kysymys ollut yhdestä yhtenäisestä kilpailurikkomuksesta, joka on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut 20.5.2020 saakka.

(39) Isojoen Konehallin valituksesta on vielä ratkaistava, onko Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesitys markkinaoikeudelle tehty määräajassa.

(40) Lopuksi on valitusten johdosta arvioitava, onko seuraamusmaksu tullut määrätä ja mikä on sen oikea määrä.

2.2 Puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen liittyvät valitusperusteet

2.2.1 Markkinaoikeuden johtopäätös

(41) Markkinaoikeus on päätöksessään johtopäätöksensä lausunut, ettei viraston menettely ole loukannut Isojoen Konehallin puolustautumisoikeuksia yhtiön esittämän mukaisesti (markkinaoikeuden päätöksen 30 kohta).

2.2.2 Isojoen Konehallin kanta

(42) Isojoen Konehalli on esittänyt, että se on saanut tietää KKV:n näkemyksistä IKH-verkkokauppaan liittyen ensimmäisen kerran vasta KKV:n esitysluonnoksesta 13.1.2020. Lisäksi virasto on vasta kyseisessä esitysluonnoksessaan esittänyt väitteensä Smartiaa ja AD-Turkua koskien.

(43) KKV on tutkimusrauhan ja ilmaisukieltoon vedoten haitannut Isojoen Konehallin puolustautumismahdollisuuksia IKH-verkkokauppaa koskevan asian osalta. Isojoen Konehalli ei saanut olla verkkokauppaa koskeviin KKV:n näkemyksiin liittyen yhteyksissä IKH-verkkokaupassa mukana oleviin jälleenmyyjiin. Tutkimusrauha on olennaisesti heikentänyt yhtiön puolustautumisoikeuksien toteutumista.

(44) KKV on loukannut Isojoen Konehallin oikeutta saada asiansa käsiteltyksi kohtuullisessa ajassa. Asian käsittely virastossa on kestänyt yli viisi vuotta, ja käsittelyn pitkittymisen voidaan katsoa aiheutuneen virastosta johtuneesta syystä. Pitkä käsittelyaika on haitannut Isojoen Konehallin puolustautumista, sillä vuosilta 2005–2015 on ollut hankalaa kerätä näyttöä takautuvasti.

2.2.3 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(45) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt, että markkinaoikeuden päätös Isojoen Konehallin puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen liittyvistä väitteistä on oikea. Yhtiön on katsottava saaneen seuraamusmaksuesityksen tekemiseen johtaneessa menettelyssä puolustautumistaan varten tarpeelliset tiedot viraston esittämistä väitteistä ja niiden perusteluista.

(46) Markkinaoikeuden päätös on oikea myös tutkimusrauhaa ja ilmaisukieltoa koskevien väitteiden osalta. Rajoittaminen on kohdistunut kuulemisvaiheessa asian sijaan päätös- ja seuraamusmaksuesitysluonnoksen yksityiskohtiin.

(47) Käsittelyaikaa ei ole pidettävä kohtuuttomana, eikä sillä voida katsoa olleen vaikutusta Isojoen Konehallin puolustautumiseen.

2.2.4 *Sovellettavat oikeusohjeet*

(48) Hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

(49) Kilpailulain 50 §:n 3 momentin mukaan ennen kilpailulain voimaantuloa tapahtuneisiin kilpailurikkomuksiin sovelletaan mainitun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Asian käsittelyyn sovelletaan kuitenkin muun ohella, mitä mainitun lain 38 §:ssä säädetään elinkeinonharjoittajan puolustautumisoikeuksista.

(50) Kilpailulain 38 §:n 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa tutkinnan kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle, mikä on sen asema tutkinnassa ja mistä teosta sitä epäillään. Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada tiedot niin pian, kuin se on mahdollista ilman, että siitä voi aiheutua haittaa kilpailunrajoituksen selvittämiseksi.

(51) Kilpailulain 38 §:n 2 momentin mukaan tutkinnan kohteena olevalla elinkeinonharjoittajalla on pyynnöstä suullisesti tai muulla sopivalla tavalla oikeus saada tieto tutkintaa koskevista asiakirjoista ja asian käsittelyvaiheesta siltä osin kuin siitä ei voi aiheutua haittaa asian selvittämiseksi, jollei viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laissa (621/1999) tai Euroopan unionin säädöksissä toisin säädetä.

(52) Kilpailulain 38 §:n 4 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalla on oikeus tulla kuulluksi, ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee seuraamusmaksuesityksen tai 5 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan vastaisen menettelyn toteavan päätöksen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle kirjallisesti tutkinnassa esiin tulleisiin seikkoihin liittyen sitä vastaan esittämänsä väitteet ja niiden perustelut. Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa elinkeinonharjoittaja voi esittää Kilpailu- ja kuluttajavirastolle näkökantansa suullisesti tai kirjallisesti.

2.2.5 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

(53) Elinkeinonharjoittajan tehokkaan puolustautumisen kannalta on olennaista, että elinkeinonharjoittaja saa hallintolain 34 §:n 1 momentin ja kilpailulain 38 §:n 4 momentin mukaisessa kuulemismenettelyssä ilmaista näkemyksensä KKV:n esiin tuomien, kilpailunrikkomuksen olemassaoloa koskevien ja mahdollisen seuraamuksen määrittämisen perusteena olevien tosiseikkojen ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksestä. Samoin tehokkaan puolustautumisen kannalta on olennaista, että elinkeinonharjoittaja saa tilaisuuden ilmaista näkemyksensä erityisesti siitä selvityksestä, jota virasto on käyttänyt kilpailunrikkomuksen olemassaoloa koskevan päätöksensä tai seuraamusmaksuesityksensä tekemiseen johtaneessa menettelyssä, sekä tuoda esiin muut asian arvioimisen kannalta merkityksellisinä pitämänsä seikat (KHO 2016:221, 333 kohta).

(54) Markkinaoikeus on todennut Isojoen Konehallin tutkimusrauhasta ja ilmaisukiellosta esittämien väitteiden osalta, että Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on kilpailulain 38 §:n 2 momentin perusteella oikeus rajoittaa tutkinnan kohteena olevan elinkeinonharjoittajan oikeutta saada tietoa tutkintaa koskevista asiakirjoista ja asian käsittelyvaiheesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat muun ohella asiakirjat, jotka sisältävät tietoja viranomaisen tehtäväksi säädetystä tarkastuksesta tai muusta valvontatoimeen liittyvästä seikasta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle (markkinaoikeuden päätöksen 28 kohta).

(55) Markkinaoikeuden mukaan edellä todettu huomioon ottaen KKV:n on ollut tutkimusrauhan perusteella mahdollista rajoittaa Isojoen Konehallin jälleenmyyjien oikeutta saada tietoja kyseessä olevasta tutkinnasta ennen seuraamusmaksuesityksen julkaisemista. Viraston ei siten ole katsottava menetelleen virheellisesti, kun se on rajoittanut Isojoen Konehallin oikeutta olla yhteydessä jälleenmyyjänsä ennen epäiltyä kilpailunrajoitusta koskevan tutkinnan päättymistä (markkinaoikeuden päätöksen 29 kohta).

(56) Markkinaoikeus on katsonut, ettei asiassa ole ilmennyt, etteikö Isojoen Konehalli olisi saanut seuraamusmaksuesityksen tekemiseen johtaneessa menettelyssä puolustautumistaan varten tarpeellisia tietoja viraston esittämistä

väitteistä ja niiden perusteluista. Isojoen Konehallilla on lisäksi ollut markkinaoikeuskäsittelyn aikana mahdollisuus lausua siitä viraston esittämästä selvityksestä ja näytöstä, jota virasto on käyttänyt kilpailunrajoituksen olemassaoloa koskevan päätöksensä ja seuraamusmaksuesityksensä perusteena. Isojoen Konehallin on näin ollen ollut mahdollista tuoda markkinaoikeudessa esille kaikki asian arvioinnin kannalta merkityksellisinä pitämänsä seikat (markkinaoikeuden päätöksen 27 ja 30 kohta).

(57) Kun otetaan huomioon edellä ilmenevät sovellettavat oikeusohjeet ja markkinaoikeuden päätöksen perustelut sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, markkinaoikeuden päätöksen muuttamiseen ei ole tältä osin perusteita.

(58) Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei Isojoen Konehalli ole esittänyt tarkemmin, miltä osin asian käsittelyaika Kilpailu- ja kuluttajavirastossa olisi vaikeuttanut sen mahdollisuuksia esittää näyttöä menettelyynsä liittyen. Asiassa ei ole siten ilmennyt, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston käsittelyn kestolla olisi ollut vaikutusta asian ratkaisun sisältöön. Korkein hallinto-oikeus katsoo, ettei Isojoen Konehallin mahdollisuutta puolustautua ole loukattu tältä osin.

2.3 *Seuraamusmaksuesityksen laajentamista koskeva valitusperuste*

2.3.1 *Kysymyksenasettelu*

(59) Seuraamusmaksuesityksen laajentamista koskevan valitusperusteen osalta kysymys on siitä, onko viraston seuraamusmaksuesitys koskenut kaikkien Isojoen Konehallin tuotelinjoihin kuuluvien tuotteiden määrähinnoittelua eikä vain IKH-tuotemerkillä myytyjen tuotteiden määrähinnoittelua. Lisäksi kysymys on siitä, onko viraston seuraamusmaksuesitys koskenut vain IKH-myyntiyhteistyösopimuksen Isojoen Konehallin kanssa solmineiden IKH-jälleenmyyjien vähimmäisjälleenmyyntihintojen määräämistä eikä siten niiden jälleenmyyjien vähimmäisjälleenmyyntihintojen määräämistä, jotka eivät ole solmineet IKH-myyntiyhteistyösopimusta Isojoen Konehallin kanssa.

2.3.2 *Markkinaoikeuden johtopäätös*

(60) Markkinaoikeus on katsonut, että KKV:n seuraamusmaksuesitys on koskenut Isojoen Konehallin väitettyä määrähinnoittelua myös muiden Isojoen Konehallin tuotelinjoihin kuuluvien tuotteiden kuin ainoastaan IKH-tuotemerkillä myytyjen tuotteiden osalta ja että KKV:n seuraamusmaksuesitys on koskenut Isojoen Konehallin väitettyä määrähinnoittelua myös muiden kuin valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien vähimmäisjälleenmyyntihintojen osalta (markkinaoikeuden päätöksen 56 ja 59 kohta).

2.3.3 *Isojoen Konehallin kanta*

(61) Isojoen Konehalli on esittänyt, että KKV:n esitys ja päätös ovat sanamuotonsa perusteella rajautuneet vain IKH-tuotemerkillä varustettuihin tuotteisiin, joita Isojoen Konehallin tukkumyynnistä oli noin yhdeksän prosenttia. Viraston päätöksen ja esityksen perusteella virasto on katsonut Isojoen Konehallin menettelyn kohdistuneen IKH-tuotemerkin sisäiseen kilpailuun ja IKH-tuotemerkin tarkoittavan IKH-tuotemerkillä brändätyjä tuotteita.

(62) Valtaosa Isojoen Konehallin tukkutasolla myymistä tuotteista on muita kuin IKH-brändituotteita. Esitys ei voi koskea kaikkia yhtiön tukkutasolla myymiä tuotteita, sillä samoja brändituotteita myyvät monet muutkin tavarantoimittajat, ja jälleenmyyjät hankkivat tuotteita samanaikaisesti monilta tavarantoimittajilta.

(63) KKV:n esityksen perusteella KKV:n esitys on kohdistunut vain niihin IKH-valtuutettuihin jakelijoihin, joiden kanssa Isojoen Konehallilla on ollut myyntiyhteistyösopimus. KKV on markkinaoikeudessa esittänyt väitteitä sellaisiin yrityksiin kohdistuneesta menettelystä, joiden kanssa Isojoen Konehallilla ei ole koskaan ollut myyntiyhteistyösopimusta. Esimerkiksi Puuilon kanssa Isojoen Konehalli ei ole solminut myyntiyhteistyösopimusta.

(64) Esitystä ei ole voinut laajentaa yhtiön vahingoksi. Joka tapauksessa siltä osin kuin päätöksen ja esityksen kohde on jäänyt epäselväksi sitä tulee tulkita suppeasti.

2.3.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(65) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt, että väite esityksen laajentamisesta perustuu seuraamusmaksuesityksessä käytettyjen termien tarkoitushakuiseen virheelliseen tulkintaan. Viraston päätöstä ja seuraamusmaksuesitystä kokonaisuutena tarkastellen on selvää, että ne koskevat Isojoen Konehallin määrähinnoittelua myös muiden kuin IKH-tuotemerkillä varustettujen tuotteiden jälleenmyynnissä ja että määrähinnoittelu on kohdistunut muihinkin jälleenmyyjiin kuin valtuutettuihin IKH-jälleenmyyjiin. Kyse ei siten ole ollut esityksen laajentamisesta.

2.3.5 *Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös*

(66) Markkinaoikeus on todennut, että seuraamusmaksuesityksen jakson 8.2 ”Päätöksen ja esityksen kohteena olevat tuotteet ja niiden jakelu” kohdassa 21 on sinänsä muun ohella todettu, että esityksen kohteena oleva Isojoen Konehallin menettely on kohdistunut IKH-tuotteiden jälleenmyyntihintoihin IKH-jälleenmyyntiketjussa ja siten IKH-tuotteiden jakelijoiden väliseen IKH-tuotemerkin sisäiseen kilpailuun. IKH-tuotteilla on esityksen alaviitteessä 2 esitetyn määritelmän mukaan tarkoitettu kuitenkin nimenomaisesti Isojoen Konehallin tuotelinjoihin kuuluvia Isojoen Konehallin jälleenmyyjilleen jakelemia tuotteita (markkinaoikeuden päätöksen 54 ja 55 kohta).

(67) Markkinaoikeus on katsonut, että esitystä kokonaisuutena tarkastellen se on koskenut Isojoen Konehallin väitettyä määrähinnoittelua myös muiden Isojoen Konehallin tuotelinjoihin kuuluvien tuotteiden kuin ainoastaan IKH-tuotemerkillä myytyjen tuotteiden osalta (markkinaoikeuden päätöksen 56 kohta).

(68) Markkinaoikeuden mukaan edellä selostetun KKV:n seuraamusmaksuesityksen kohdassa 21 todetun voi sinänsä katsoa viitanneen siihen, että esitys olisi kohdistunut vain määrähinnoitteluun valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien vähimmäisjälleenmyyntihintojen osalta. Markkinaoikeus on todennut, että seuraamusmaksuesityksen perusteella ei ole kuitenkaan katsottava vallinneen pienintäkään epäselvyyttä siitä, että KKV on esityksessään lähtenyt siitä, että Isojoen Konehallin kilpailusäännösten vastaiset toimet ovat kohdistuneet muun ohella myös Puuiloon, joka ei asiassa esitetyn mukaan ole koskaan ollut valtuutettu IKH-jälleenmyyjä (markkinaoikeuden päätöksen 57 ja 58 kohta).

(69) Markkinaoikeus on katsonut, että esitystä kokonaisuutena tarkastellen se on koskenut Isojoen Konehallin väitettyä määrähinnoittelua myös muiden kuin valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien vähimmäisjälleenmyyntihintojen osalta (markkinaoikeuden päätöksen 59 kohta).

(70) Kun otetaan huomioon edellä ilmenevät markkinaoikeuden päätöksen perustelut sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, markkinaoikeuden päätöksen muuttamiseen ei ole tältä osin perusteita.

2.4 Kilpailuoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

2.4.1 Kilpailunrajoituslaki ja kilpailulaki sekä niitä koskevat esityöt

(71) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:n 1 momentin mukaan sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä. Mainitun pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja.

(72) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:n esitöiden (HE 11/2004 vp) mukaan pykälän tarkoituksena on ollut yhdenmukaistaa horisontaalisia ja vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskeva kansallinen sääntely EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan (nykyisin SEUT 101 artikla) mukaisen sääntelyn kanssa. Muutos on merkinnyt kieltoperiaatteen siirtymistä myös kaikkien vertikaalisten kilpailunrajoitusten osalta.

(73) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:n esitöiden (HE 11/2004 vp) mukaan mainittu säännös sisältää tuolloin voimassa olleen määrähintojen asettamiskiellon, lukuun ottamatta mahdollisuutta asettaa enimmäismyyntihinta tai suositella myyntihintaa. Esitöiden mukaan myös enimmäishintojen asettaminen ja hintasuositukset ovat kuitenkin kiellettyjä, jos ne johtavat kiinteään hintaan tai vähimmäismyyntihintaan esimerkiksi jonkin osapuolen käyttämän painostuksen tai tarjoamien kannustimien vuoksi. Vähimmäismyyntihintojen asettaminen on edelleen kiellettyä.

(74) Kilpailunrajoituslaki (480/1992) on kumottu 1.11.2011 voimaan tulleella kilpailullailla.

(75) Kilpailulain 50 §:n 3 momentin mukaan ennen kilpailulain voimaantuloa tapahtuneisiin kilpailurikkomuksiin sovelletaan kilpailulain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Asian käsittelyyn sovelletaan kuitenkin momentissa mainittuja kilpailulain säännöksiä.

(76) Kilpailulain 5 §:n 1 momentin mukaan sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä. Mainitun pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja.

2.4.2 *Unionin oikeus*

(77) SEUT 101 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua sisämarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja.

2.4.3 *Näytön arviointia koskevat oikeusohjeet ja muu huomioon otettava aineisto*

(78) Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 79 §:n mukaan hallintotuomioistuimen on päätöksessään annettava ratkaisu esitettyihin vaatimuksiin. Hallintotuomioistuimen tulee harkita kaikkia esiin tulleita seikkoja ja päättää, mihin seikkoihin ratkaisu voidaan perustaa.

(79) Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 79 §:n esitöiden (HE 29/2018 vp) mukaan tuomioistuimen olisi otettava kantaa kaikkiin asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiin vaatimusten perusteluihin. Tällä tarkoitetaan relevantteja tosiseikkoja sekä sitä selvitystä, jonka perusteella

tuomioistuin katsoo, että ratkaisun kannalta relevanttien tosiseikkojen olemassaolo on selvitetty totuudenmukaisesti. Hallintolainkäytössä olisi edelleen vapaa todistusharkinta. Hallintotuomioistuimen olisi kaikkia oikeudenkäynnissä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on selvitetty tai jäänyt asianmukaisista yrityksistä huolimatta selvittämättä.

(80) Hallinnolliset sanktiot eivät saa menettelynsä puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman vastaisiksi, eivätkä ne voi myöskään perustua puhtaasti käännettyyn todistustaakkaan taikka ankaraan objektiiviseen vastuuseen (esimerkiksi PeVL 2/2017 vp ja PeVL 15/2016 vp). Syyttömyysolettama on niin ikään unionin oikeuden yleinen periaate, joka mainitaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa ja jota jäsenvaltioilla on velvollisuus noudattaa, kun ne panevat täytäntöön unionin kilpailuoikeutta (C-74/14, *Eturas ym.*, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(81) Myös unionin oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate, josta seuraa, että ainoa merkityksellinen kriteeri säännönmukaisesti esitettyjen todisteiden todistusvoiman arvioimiseksi on niiden uskottavuus (C-99/17 P, *Infineon Technologies v. komissio*, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(82) Tehokkuusperiaate edellyttää, että näyttö unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta voidaan esittää suoran näytön lisäksi indisioilla, mikäli ne ovat objektiivisia ja yhtäpitäviä. Yhdenmukaistetun menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on useimmissa tapauksissa pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja indisioista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(83) SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen, joka koskee jälleenmyynnin vähimmäishintoja, olemassaolo voidaan osoittaa paitsi välittömällä todisteilla myös yhtäpitävien yhteensattumien ja aihetodisteiden perusteella, jos niistä voidaan päätellä, että tavarantoimittaja on kehottanut jälleenmyyjäänsä noudattamaan tällaisia hintoja ja että viimeksi mainitut ovat käytännössä noudattaneet tavarantoimittajan ilmoittamia hintoja (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 57 kohta).

(84) Näyttökynnys, jota edellytetään kilpailunvastaisen sopimuksen olemassaolon osoittamiseksi vertikaalisen suhteen yhteydessä, ei lähtökohtaisesti ole korkeampi kuin horisontaalisen suhteen yhteydessä edellytetty (C-260/09 P, *Activision Blizzard Germany v. komissio*, 71 kohta).

(85) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan todisteet, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että kilpailijoiden välillä on kilpailunvastainen sopimus, saattavat olla riittämättömiä osoittamaan tällaisen sopimuksen olemassaolon valmistajan ja jakelijan välisen vertikaalisen suhteen yhteydessä, kun otetaan huomioon, että tällaisessa suhteessa tietyt kontaktit ovat hyväksyttäviä. On kuitenkin niin, että lainvastaisen sopimuksen olemassaoloa on arvioitava kaikkien merkityksellisten tekijöiden pohjalta sekä kullekin

yksittäistapaukselle ominaisessa taloudellisessa ja oikeudellisessa asiayhteydessä. Kysymystä siitä, voidaanko jonkin todisteen perusteella todeta, että on tehty SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastainen sopimus, ei näin ollen voida ratkaista abstraktisti sen mukaan, onko kyse vertikaalisesta vai horisontaalisesta suhteesta, ja siten, että eristetään tämä osatekijä tapauksen asiayhteydestä ja sille ominaisista muista tekijöistä (C-260/09 P, *Activision Blizzard Germany v. komissio*, 72 kohta).

(86) Huomioon voidaan ottaa rikkomisjakson ulkopuolella toteen näytettyjä osatekijöitä, jos nämä osatekijät kuuluvat aiheudisteisiin, joihin on vedottu kilpailusääntöjen rikkomisen toteennäyttämiseksi. Näin ollen voidaan vedota kilpailunvastaista käyttäytymistä edeltäviin tosiseikkoihin objektiivisen todisteen sisällön vahvistamiseksi tai myös tällaisen käyttäytymisen jälkeisiin tosiseikkoihin (T-433/16, *Pometon v. komissio*, 113 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.4.4 Sopimusta ja yhdenmukaistettua menettelytapaa koskeva oikeuskäytäntö

(87) Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sopimuksen olemassaolon edellytykseksi riittää se, että kyseiset yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahtonsa toimia markkinoilla määrättyllä tavalla. SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenmukaistettua menettelytapaa käsitteellä tarkoitetaan yritysten välisen yhteensovittamisen muotoa, jolla tietoisesti korvataan kilpailun riskit käytännön yhteistyöllä ilman, että asiasta olisi tehty varsinaista sopimusta (C-450/19, *Kilpailu- ja kuluttajavirasto*, 21 ja 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(88) Sopimus ei voi perustua siihen, että jälleenmyyntisopimuksen osapuoli ilmaisee puhtaasti yksipuolisen poliittikkansa. Näennäisesti yksipuolinen toimi tai menettely on kuitenkin SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus, jos se ilmentää vähintään kahden sopimuspuolen yhteistä tahtoa, eikä se, missä muodossa tämä tahdonilmaisu ilmenee, ole sellaisenaan ratkaiseva. Kyseinen sopimuspuolten yhteinen tahto voi ilmetä sekä kyseessä olevan jälleenmyyntisopimuksen lausekkeista, jos siinä nimenomaisesti kehoitetaan noudattamaan jälleenmyynnin vähimmäishintoja tai ainakin valtuutetaan tavarantoimittaja määräämään tällaisia hintoja, että sopimuspuolten menettelystä ja erityisesti siitä, että jälleenmyyjät mahdollisesti suostuvat nimenomaisesti tai hiljaisesti kehoitukseen noudattaa jälleenmyynnin vähimmäishintoja (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 48–50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(89) SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenmukaistettua menettelytapaa käsite edellyttää paitsi kyseisten yritysten välistä toiminnan yhdenmukaistamista myös tätä yhdenmukaistamista seuraavaa markkinakäyttäytymistä ja näiden kahden seikan välistä syy-yhteyttä (C-74/14, *Eturas ym.*, 42 kohta).

(90) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut käsitteet ”sopimus” ja ”yhdenmukaistettu menettelytapa” kattavat subjektiiviselta kannalta samankaltaisia yhteistyön muotoja, jotka eroavat toisistaan ainoastaan voimakkuudeltaan ja ilmenemismuodoiltaan. On siis riittävää, että näyttö seikoista, jotka merkitsevät jompaakumpaa näistä kyseisessä määräyksessä tarkoitetuista rikkomisen muodoista, on esitetty, jotta tuota määräystä voidaan joka tapauksessa soveltaa (C-609/13 P, *Duravit ym. v. komissio*, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.5 *Jälleenmyyjien verkkokauppoihin liittyvä menettely*

2.5.1 *Kysymyksenasettelu*

(91) Asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut asiassa esitetyn näytön perusteella katsoa, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrahinnoittelusta viimeksi mainittujen jälleenmyyjien verkkokaupoissa.

(92) Asiassa on lisäksi Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut asiassa esitetyn näytön perusteella katsoa, että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys Isojoen Konehallin tavanomaisesta toimintatavasta, jota yhtiö on soveltanut kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupassaan myyneisiin jälleenmyyjiinsä, jos kyseinen jälleenmyyjä on myynyt verkkokaupassaan IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan ja myynti verkkokaupassa on tapahtunut myytyjen tuotteiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai ollut muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun ja että tämä menettely on täyttynyt sopimuksen tai ainakin yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkistön.

(93) Korkeimman hallinto-oikeuden käytettävissä ovat olleet nauhoitteet markkinaoikeudessa kuultujen henkilöiden kuulemisista. Lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden käytettävissä on ollut Isojoen Konehallin ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimittamat transkriptit kuulemisista markkinaoikeudessa.

(94) Kilpailulain 50 §:n 3 momentin säännös huomioon ottaen Isojoen Konehallin menettelyä on arvioitava kilpailunrajoituslain (480/1992) säännösten perusteella 31.10.2011 asti ja tämän jälkeen 1.11.2011 voimaan tulleen kilpailulain säännösten perusteella.

2.5.2 *Virtasen Moottoriin liittyvä näyttö ja näytön arviointi*

2.5.2.1 *Markkinaoikeudessa esitetty näyttö*

(95) Markkinaoikeuden päätöksessä on asiassa esitetystä Virtasen Moottoriin liittyvästä näytöstä todettu muun ohella seuraavaa:

2.5.2.1.1 Henkilötodistelusta yleisesti

(96) Virtasen Moottori on Virtasen Moottorin hallituksen puheenjohtajan A:n kertoman mukaan käyttänyt kivijalkamyynnissään Isojoen Konehallin toimittamia ovh-hintoja mutta verkkokauppamyynnissä kaupankäyntiänsä edistääkseen omalla katekertoimella muodostamia hintoja (markkinaoikeuden päätöksen 145 kohta).

(97) A on edelleen kertonut, että Isojoen Konehalli on vuosina 2010–2015 ollut yhteydessä Virtasen Moottoriin ja kehottanut sitä nostamaan myymiensä IKH-tuotteiden hintoja. Isojoen Konehallista ovat hänen mukaansa olleet tuolloin Virtasen Moottoriin yhteydessä alue-edustaja R, joka on saattanut vierailta Virtasen Moottorin toimitiloissa kuukausittain ja tuoda viestiä Isojoen Konehallilta, sekä D ja C. Hinnoittelua koskevia Isojoen Konehallin yhteydenottoja on hänen mukaansa ollut vuotta 2012 lukuun ottamatta useita kertoja vuodessa (markkinaoikeuden päätöksen 146 kohta).

(98) A on kertonut, että Isojoen Konehallin mainitut hintayhteydenotot ovat saattaneet joskus koskea Isojoen Konehallin koko tuoteskaalaa mutta enimmäkseen ne ovat liittyneet kalliimpiin tuotteisiin. Isojoen Konehallin yhteydenottoja on tullut pääasiassa puhelimitse ja IKH-verkkokaupan avaamisen jälkeen kiihtyvällä tahdilla. Yhteydenotot eivät hänen mukaansa ole koskeneet kivijalkamyyntiä vaan aina sitä, että Virtasen Moottorin pitäisi nostaa IKH-tuotteiden verkkokauppahintoja (markkinaoikeuden päätöksen 147 kohta).

(99) A:n mukaan yhteydenotot ovat olleet epämiellyttäviä. Virtasen Moottori on yrittänyt miellyttää Isojoen Konehallia, jotta se olisi ollut tyytyväinen. He olivat pelänneet, että tulee ongelmia, jos he eivät tee Isojoen Konehallin toivomia toimenpiteitä. Hän ei ulkoa muistanut, että Virtasen Moottoria olisi varsinaisesti uhkailtu (markkinaoikeuden päätöksen 148 kohta).

(100) Virtasen Moottorin ostopäällikkö B on markkinaoikeudessa kertonut, että Isojoen Konehalli on ollut vuosina 2010–2015 yhteydessä joko häneen tai A:han Virtasen Moottorin IKH-tuotteiden hinnoittelusta useita kertoja vuodessa. Yhteydenotot ovat tapahtuneet kasvotusten tai puhelimitse ja koskeneet sitä, että Virtasen Moottorin verkkokauppojen hintatasoa tulisi nostaa Isojoen Konehallin ovh-hintatasoa vastaavaksi. Näitä kommentteja ovat hänen mukaansa esittäneet Isojoen Konehallista D ja C, tapaamisten yhteydessä S sekä alue-edustaja R, joka on vierailut Virtasen Moottorin toimitiloissa noin kerran kahdessa kuukaudessa ja toiminut viestintuojana Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin välillä (markkinaoikeuden päätöksen 149 kohta).

(101) A ja B eivät ole kertoneet mistään yksilöidyistä yhteydenotoista hinnoitteluun liittyen vuoden 2012 osalta. B on kuitenkin kertonut tapahtumavuotia yksilöimättä, että ”näistä hinnoista puhuttiin aina, kun edustaja oli paikalla”. A on kysyttäessä hintoihin liittyvistä yhteydenotoista todennut, että ”kun katson muistiinpanojani näistä tapahtumista, vuoden 2012 kohdalle minulla ei ole yhtään mitään muistiinpanoa, mutta ennen ja jälkeen

sen niitä on ihan taatusti ollut useita kertoja” (markkinaoikeuden päätöksen 150 kohta).

(102) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C on markkinaoikeudessa kertonut Virtasen Moottorin olleen pitkään Isojoen Konehallin asiakkaana niin Longlife-jälleenmyyjänä kuin IKH-varaosavaltuutettuna jälleenmyyjänä. Virtasen Moottori ei ole koskaan ollut Isojoen Konehallin valtuutettu työkalujälleenmyyjä. Virtasen Moottorin pääasiallinen työkalukumppani on hänen mukaansa ollut Koivunen Oy, jolla on ollut vuosina 2010–2015 Isojoen Konehallia laajempi valikoima työkaluissa. Virtasen Moottori ei ole ollut koskaan riippuvainen Isojoen Konehallin toimituksista ja yhtiö on aina saanut itsenäisesti ja vapaasti hinnoitella myymänsä IKH-tuotteet (markkinaoikeuden päätöksen 151 kohta).

(103) C on kertonut, ettei Isojoen Konehallin taholta ole koskaan uhkailtu tai painostettu Virtasen Moottoria IKH-tuotteiden hinnoittelusta. C on kertomansa mukaan tavannut Virtasia vuosina 2010–2015 vuosittain kauppiaspäivillä, kaksi kertaa Salossa sekä kerran, ilmeisesti vuonna 2013, Kauhajoella palaverissa ja ollut heidän kanssaan vuosien 2010–2015 aikana puhelimitse yhteydessä kaiken kaikkiaan vain muutaman yksittäisen kerran (markkinaoikeuden päätöksen 152 kohta).

(104) Isojoen Konehallin entinen myyntijohtaja D on markkinaoikeudessa kertonut, että Virtasen Moottori on ostanut vuosina 2010–2015 Isojoen Konehallilta keskimäärin 3 000–6 000 tuotenimikettä. D:n mukaan Virtasen Moottorilla on ollut paljon muitakin toimittajia, joilta se on saanut ostettua samoja tuotteita kuin Isojoen Konehallilta. D ei kertomansa mukaan ole koskaan todennut Virtasen Moottorille, mihin hintaan sen tulisi myydä tuotteitaan (markkinaoikeuden päätöksen 153 kohta).

2.5.2.1.2 Vuoden 2010 tapahtumista

(105) Vuotta 2010 koskeva näyttö koostuu keskeiseltä osin Virtasen Moottorin sähköpostiviestistä 9.3.2010 ja sen osalta esitetystä henkilötodistelusta sekä Isojoen Konehallin sisäisestä sähköpostiviestistä 31.3.2011, joka on sisältänyt muistion C:n ja D:n vierailusta Virtasen Moottorin toimipisteessä 21.12.2010 (markkinaoikeuden päätöksen 154 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 155–159 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.3 Vuoden 2011 tapahtumista

(106) Vuotta 2011 koskeva näyttö koostuu helmikuulta 2011 peräisin olevista Virtasen Moottorin verkkokauppannoittelua sekä Virtasen Moottorin IKH-tavaramerkin käyttöä käsitelleistä sähköpostiviesteistä ja muista asiakirjatodisteista sekä tältä osin esitetystä henkilötodistelusta. Asiakirja- ja henkilötodistelua on esitetty myös Isojoen Konehallin Virtasen Moottorilta 1.4.2011 poistamaan työkalualennukseen, Virtasen Moottorin ja Isojoen Konehallin huhtikuussa 2011 lähettämiin sähköpostiviesteihin sekä Isojoen

Konehallin ja Työkalugroup Oy:n edustajien 30.6.2011 järjestettyyn tapaamiseen liittyen. Lisäksi asiassa on esitetty 12.1.2011 ja 8.9.2011 lähetetyt sähköpostiviestit (markkinaoikeuden päätöksen 160 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 161–181 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.4 Vuoden 2012 tapahtumista

(107) Vuodelta 2012 on esitetty kaksi yksittäistä Virtasen Moottorin verkkokauppannoitteluun liittyntä sähköpostiviestiä (markkinaoikeuden päätöksen 182 kohta). Sähköpostiviestien sisältöä on selostettu markkinaoikeuden päätöksen 183 ja 184 kohdassa.

2.5.2.1.5 Vuoden 2013 tapahtumista

(108) Vuodelta 2013 esitetty näyttö liittyy Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin edustajien välillä keväällä 2013 Kauhajoella järjestettyyn tapaamiseen sekä Isojoen Konehallin väitetysti elo-syyskuussa Virtasen Moottorille esittämään kehotukseen nostaa lumilingon hintaa (markkinaoikeuden päätöksen 185 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 186–191 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.6 Alkuvuoden 2014 tapahtumista

(109) Alkuvuotta 2014 koskeva näyttö koostuu sähköpostiviesteistä, jotka ovat liittyneet Isojoen Konehallin C:n 7.3.2014 tekemään vierailuun Turun Konekeskuksen toimipisteessä, Isojoen Konehallin johtoryhmän 19.3.2014 pidetyn kokouksen pöytäkirjasta sekä 23.5.2014 lähetetyistä sähköpostiviesteistä (markkinaoikeuden päätöksen 192 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 193–196 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.7 Loppuvuoden 2014 tapahtumista

(110) Loppuvuotta 2014 koskeva näyttö koostuu keskeiseltä osin Isojoen Konehallin C:n ja Turun Konekeskuksen edustajien tapaamiseen 24.11.2014 liittyvistä sähköpostiviesteistä, Isojoen Konehallin johtoryhmän kokouspöytäkirjasta ja Isojoen Konehallin Lahden Traktorivaruste Oy:ltä (jäljempänä myös Lahden Traktorivaruste), Turun Konekeskukselta ja Virtasen Moottorilta saamista sähköpostiviesteistä sekä Isojoen Konehallin omista sähköpostiviesteistä (markkinaoikeuden päätöksen 197 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 198–216 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.8 Vuoden 2015 tapahtumista

(111) Vuotta 2015 koskeva näyttö koostuu Isojoen Konehallin sisäisestä sähköpostiviestistä 7.1.2015, Turun Konekeskuksen myymälässä tapahtunutta Virtasen Moottorin edustajien vierailua koskevasta henkilötodistelusta, Isojoen Konehallin johtoryhmäkokousta 1/2015 koskevasta pöytäkirjasta sekä Virtasen Moottorin myyntiyhteistyösopimuksen irtisanomisilmoituksesta 23.1.2015 ja irtisanomiseen liittyvästä henkilötodistelusta. Lisäksi asiassa on esitetty näyttönä sähköpostiviestejä helmikuulta 2015 (markkinaoikeuden päätöksen 217 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 218–229 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.2.1.9 Muusta näytöstä

(112) Markkinaoikeus on päätöksensä 230–244 kohdassa selostanut muuta kyseessä olevaa ajanjaksoa koskevaa sähköpostiviesteistä ja niiden osalta selostetusta henkilötodistelusta muodostuvaa keskeistä näyttöä.

2.5.2.2 Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista

(113) Markkinaoikeus on lausunut johtopäätöksinään esitetystä näytöstä muun ohella seuraavaa:

(114) A ja B ovat edellä selostetun mukaisesti kertoneet Isojoen Konehallin kehottaneen vuosina 2010–2015 Virtasen Moottoria nostamaan yhtiön verkkokaupassa myymien IKH-tuotteiden hintoja. Tällaisia hinnoittelua koskevia yhteydenottoja on B:n mukaan ollut mainitulla ajanjaksolla useita kertoja vuodessa ja A:n mukaan vuotta 2012 lukuun ottamatta useita kertoja vuodessa. Kummatkin ovat kertoneet Isojoen Konehallin hinnoitteluun liittyneiden yhteydenottojen koskeneen aina yksinomaan sitä, että Virtasen Moottorin tulisi nostaa yhtiön verkkokaupassa myymien IKH-tuotteiden hintatasoa, ja Virtasen Moottorin suostuneen ainakin osassa tilanteita ongelmien pelossa Isojoen Konehallin toivomiin toimenpiteisiin. A:n mukaan Virtasen Moottori on noudattanut IKH-tuotteiden kivijalkamyynnissä Isojoen Konehallin ovh-hintoja, mutta yhtiön verkkokaupassa omia halvempia hintoja (markkinaoikeuden päätöksen 254 kohta).

(115) Vuosilta 2010 ja 2013 A ja B ovat yksilöineet kummankin vuoden osalta yhden Isojoen Konehallin hinnankorotusvaatimuksen ja kertoneet yhdenmukaisesti Virtasen Moottorin saaneen Isojoen Konehallilta hinnankorotuskehotuksia useita kertoja vuodessa vuotta 2012 lukuun ottamatta. Vuodelta 2012, jonka osalta A:lla ei kertomansa mukaan ole ollut muistiinpanoissaan merkintöjä Isojoen Konehallin yhteydenotoista, Isojoen Konehallin sisäisestä sähköpostista 24.5.2012 käy ilmi, että yhtiössä on katsottu Virtasen Moottorin verkkokaupan hinnoittelun olleen tuolloin pitkälti ovh-hintojen mukaista (markkinaoikeuden päätöksen 255 kohta).

(116) Markkinaoikeus toteaa, että Virtasen Moottoriin liittyvä asiakirjanäyttö on painottunut vuoteen 2011 sekä vuodenvaihteeseen 2014–2015 ja että

asiakirjanäyttöä muulta tarkasteltavalta ajalta on ollut vähemmän (markkinaoikeuden päätöksen 256 kohta).

(117) Vuotta 2011 koskevasta asiakirjanäytöstä ilmenee, että Isojoen Konehalli on helmikuussa 2011 ilmoittanut puuttuvansa IKH-tuotteiden alhaisiin hintoihin Virtasen Moottorin verkkokaupassa tavalla tai toisella, mistä toimenpiteistä on esimerkkeinä mainittu Virtasen Moottorin alennusten muuttaminen, jälleenmyyntiä koskevan yhteistyön jarruttaminen ja IKH-myyntiyhteistyösopimuksen irtisanominen. Virtasen Moottori on esitetyn selvityksen perusteella tämän jälkeen helmikuussa 2011 poistanut IKH-tavaramerkit verkkokaupastaan, Isojoen Konehalli on 1.4.2011 lukien heikentänyt Virtasen Moottorin työkalualennuksia ja Virtasen Moottori on 7.4.2011 lähettänyt Isojoen Konehallille sähköpostitse tuotekohtaisen selvityksen siitä, miten sen verkkokaupahinnoittelu on vastannut Isojoen Konehallin ovh-hintoja, sekä ilmoittanut nostavansa verkkokaupassa myymiensä IKH-tuotteiden hintoja 10 prosentilla niissä tuotteissa, joissa ei ole ollut käytössä ovh-hintaa taikka sitä kalliimpaa hintaa (markkinaoikeuden päätöksen 257 kohta).

(118) Vuodenvaihdetta 2014–2015 koskevasta asiakirjanäytöstä ilmenee muun ohella, että Virtasen Moottorin A on 10.12.2014 Isojoen Konehallin C:lle lähettämässään sähköpostiviestissä viimeksi mainitun puhelinsoittoon viitaten esittänyt Isojoen Konehallille, että Virtasen Moottori muuttaisi hinnoittelunsa vapauttamiseksi verkkokaupassaan IKH-tuotteiden tuotenumeroitua ja poistaisi verkkosivuiltaan kaikki viittaukset Isojoen Konehalliin. C on välittänyt kyseisen viestin Isojoen Konehallin D:lle sekä S:lle ja ilmaissut pitävänsä Virtasen Moottorin edellä mainittua ehdotusta Isojoen Konehallin kannalta parempana vaihtoehtona kuin toista C:n mukaan tuossa vaiheessa jäljellä ollutta vaihtoehtoa, joka olisi tarkoittanut Virtasen Moottorin IKH-myyntiyhteistyösopimuksen irtisanomista. C:n edellä mainitun sähköpostiviestin mukaan Virtasen Moottorin esittämä ehdotus tuotenumeroinnin poistamisesta olisi merkinnyt sitä, että Virtasen Moottori tulisi toimimaan kuten Motonet Oy (jäljempänä Motonet), jonka ”nettikaupasta ei tule meille savua”. D on C:n sähköpostiviestiin antamassaan vastauksessa ilmaissut olevansa asiasta C:n kanssa samaa mieltä. Isojoen Konehallissa on edellä mainittujen sähköpostiviestien jälkeen tehty hintavertailuja yhtiön määrittämien ovh-hintojen ja Virtasen Moottorin verkkokaupan hintojen välillä, päätetty Virtasen Moottorin työkalualennusten heikentämisestä sekä sittemmin 23.1.2015 irtisanottu yhtiön IKH-myyntiyhteistyösopimus (markkinaoikeuden päätöksen 258 kohta).

(119) Edellä selostetun lisäksi asiakirjanäyttö osoittaa, että Isojoen Konehalli on saanut vuosina 2010–2015 jälleenmyyjijensä hinnoittelusta palautetta OTP-jälleenmyyjiltään, valtuutetuilta IKH-jälleenmyyjiltään sekä tavarantoimittajiltaan. Isojoen Konehalli on seurannut mainitulla ajanjaksolla myös itse jälleenmyyjijensä hinnoittelua. Palautteet ja hintaseuranta ovat kohdistuneet erityisesti Virtasen Moottorin, Puuilon ja Motonetin verkkokaupahinnoitteluun mutta myös myymälä- ja lehtihintoihin (markkinaoikeuden päätöksen 270 kohta).

(120) Esitetyn asiakirjanäytön valossa Isojoen Konehalli on reagoinut jälleenmyyjänsä hinnoittelusta saamiinsa palautteisiin tekemillään hintavertailuilla, joissa jälleenmyyjien hinnoittelua on vertailtu Isojoen Konehallin ovh-hintoihin (markkinaoikeuden päätöksen 271 kohta).

(121) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C ja entinen myyntijohtaja D ovat markkinaoikeudessa kertoneet, ettei Isojoen Konehalli ole pyrkinyt vaikuttamaan jälleenmyyjänsä hinnoitteluun. C:n mukaan Isojoen Konehalli on tehnyt yhtiön sisäisesti hintavertailuja vain oman kilpailukykynsä selvittämiseksi ja tehdäkseen päätelmiä markkinoiden hintatasosta ja mahdollisista tarpeista laskea tuotteidensa hintoja (markkinaoikeuden päätöksen 272 kohta).

(122) Isojoen Konehallilla on esittämänsä mukaan ollut oikeus huomauttaa Virtasen Moottoria IKH-tavaramerkkien virheellisestä käytöstä, tasapuolistaa mainitun yhtiön työkalualennukset samalle tasolle muiden samassa asemassa olleiden IKH-varaosavaltuutettujen kanssa ja irtisanoa yhtiön IKH-myyntiyhteistyösopimus (markkinaoikeuden päätöksen 275 kohta).

(123) Markkinaoikeus on todennut edellä lausutun johdosta, että Virtasen Moottoriin liittyvä sähköpostiviesteistä koostuva näyttö on sisältänyt vuoden 2011 ja vuodenvaihteen 2014–2015 osalta useita mainintoja Virtasen Moottorin liian alhaisista IKH-tuotteiden hinnoista yhtiön verkkokaupassa ja Isojoen Konehallin puuttumisesta tähän hinnoitteluun. A ja B ovat kertoneet keskenään yhdenmukaisesti ja muutoinkin luotettavana pidettävällä tavalla, että Isojoen Konehalli on maaliskuussa 2010 tapahtuneesta työkaluvaunun hinnankorotuksesta alkaen pyrkinyt vaikuttamaan Virtasen Moottorin hintoihin sen verkkokaupan osalta painostamalla sitä puhelimitse ja tapaamisissa noudattamaan määräämäänsä vähimmäishintatasoa ja uhkaamalla sitä esimerkiksi alennusten heikentämisellä tai IKH-myyntiyhteistyösopimuksen irtisanomisella. Isojoen Konehallin toimenpiteilleen esittämistä edellä selostetuista perusteluista huolimatta markkinaoikeus on pitänyt näyttöä kokonaisuutena arvioituna näytettynä, että Virtasen Moottori on Isojoen Konehallin painostuksen seurauksena joutunut useissa tapauksissa nostamaan IKH-tuotteiden myyntihintojaan Isojoen Konehallin määrittämälle ovh-hintatasolle. Menettelyn on katsottava näytetyn kohdistuneen yksinomaan Virtasen Moottorin hinnoitteluun yhtiön verkkokaupassa (markkinaoikeuden päätöksen 276 kohta).

(124) Markkinaoikeus on katsonut näytetyksi, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta tämän verkkokaupoissa. Kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa jälleenmyyjä on yhdenmukaistanut IKH-tuotteiden hinnoittelunsa verkkokauppojensa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa (markkinaoikeuden päätöksen 304 kohta).

2.5.2.3 Isojoen Konehallin kanta

(125) Isojoen Konehalli on esittänyt muun ohella, että markkinaoikeus on virheellisesti jättänyt ottamatta huomioon syyttömyysolettaman sekä Isojoen Konehallin asiassa kertoman uskottavan vaihtoehtoisen selityksen.

(126) Markkinaoikeus on arvioinut virheellisesti Isojoen Konehallin yksipuolisia toimenpiteitä. Tapahtuma helmikuussa 2011 ei ole koskenut hintoja, vaan sitä, että Virtasen Moottori käytti oikeudettomasti verkkokaupassaan Isojoen Konehallin logoja ilman IKH-sopimusta. Huhtikuussa 2011 on tasapuolistettu IKH-työkalulisäasennus. Asia ei ole liittynyt hinnoitteluun. Virtasen Moottorin edustajat ovat myöntäneet, ettei työkalulisäalennus olisi edes kuulunut Virtasen Moottorille.

(127) Virtasen Moottorin varaosamyntiyhteistyösopimus on irtisanottu 23.1.2015 seuraavista syistä: Isojoen Konehallin tuotevalikoiman esille saattamiseksi varattu alue Virtasen Moottorin uusissa toimitiloissa oli liian pieni, Isojoen Konehallin tavoitteena oli perustaa Saloon oma toimipiste, ja Virtasen Moottorin toiminta ei täyttänyt Isojoen Konehallille tärkeitä tavoitteita muun ohella asiakaspalvelusta ja neuvonnasta. Varaosavaltuutuksen irtisanomisessa on ollut kysymys sallitusta Isojoen Konehallin yksipuolisesta toimenpiteestä. Irtisanomisen jälkeenkin Isojoen Konehalli on myynyt Virtasen Moottorille varaosia. Sopimuksen irtisanomiseen ei ole liittynyt uhkailua, ja tämän myös Virtasen Moottorin edustajat ovat vahvistaneet.

(128) KKV on esittänyt todisteina Isojoen Konehallin sisäisiä asiakirjoja, joiden pohjalta ei ole tehty mitään, jolloin kyse ei voi olla kielletyn määrähinnoittelun edellyttämästä yhteisymmärryksestä. Myöskään Virtasen Moottorin yksipuoliset sähköpostit eivät osoita määrähinnoittelua.

(129) Virtasen Moottoriin liittyvä näytön arviointi on markkinaoikeuden päätöksessä tehty virheellisesti ja puutteellisesti. Ohjeellisten suositushintojen käyttäminen on kilpailuoikeudellisesti sallittua. Kielletty määrähinnoittelu edellyttää kilpailuviranomaiselta sen näyttämistä, että tavarantoimittajan suosittelu vähittäismyyntihinta on merkinnyt tosiasiallisesti kiinteää myyntihintaa tai vähimmäismyyntihintaa. Asiassa on otettava huomioon, onko jälleenmyyjällä ollut todellinen mahdollisuus alentaa suositeltua myyntihintaa. Kun ei ole olemassa määrähintaa koskevaa varsinaista sopimusta, tulee arvioida osapuolten tosiasiallista hinnoittelua eli toteutuneita hintoja.

(130) Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin välisten sopimusten perusteella Virtasen Moottori on saanut hinnoitella tuotteet vapaasti haluamallaan tavalla. Tällaisessa tilanteessa KKV:n näyttökynnyksen tulee olla vielä korkeampi arvioitaessa yhteisymmärrystä. KKV:n tulisi osoittaa, miten osapuolet ovat tosiasiallisesti hinnoitelleet. Asiassa esitetty näyttö osoittaa, että Isojoen Konehalli ja Virtasen Moottori ovat hinnoitelleet kumpikin täysin vapaasti ja itsenäisesti.

(131) Markkinaoikeus on jättänyt virheellisesti ottamatta huomioon sen, että tosiasiallinen toiminta on otettava arvioinnissa huomioon etenkin silloin, kun

on esitetty väite siitä, että osapuolten toiminta osoittaa, ettei yhteisymmärrystä ole ollut. KKV ei ole selvittänyt Virtasen Moottorin verkkokaupan tosiasiallista toimintaa ja todellista hinnoittelua.

(132) KKV ei voi osoittaa Isojoen Konehallin tahtoa yksinomaan Virtasen Moottorin näkemyksillä. Yhdenmukaistetun menettelytavan arvioinnissa on otettava huomioon, että vertikaalisessa suhteessa tietyt jälleenmyyjien ja tavarantoimittajan väliset kontaktit ovat hyväksyttäviä ja välttämätön osa osapuolten välisiä tavanomaisia liikesuhteita.

(133) Markkinaoikeus on jättänyt virheellisesti ottamatta huomioon todistajien pääkäsittelyssä kertomia asioita. Virtasen Moottorin A ja B ovat markkinaoikeudessa kertoneet, että yhtiö on päättänyt omat hintansa. A:n markkinaoikeudessa kertoman mukaan Virtasen Moottoria ei ole painostettu, ja B on kertonut viraston kuulemissa vastaavalla tavalla. Virtasen Moottorin edustajat ovat markkinaoikeudessa kertoneet yhtiön hinnoittelevan tuotteensa kilpailutilanteen mukaan, kilpailun verkkokaupamarkkinoilla olevan tiukkaa ja yhtiöllä olleen useita tavarantoimittajia.

(134) Isojoen Konehallin C:n ja D:n todistajankertomukset ovat luotettavampia kuin Virtasen Moottorin A:n ja B:n kertomukset. C ja D ovat muistaneet tarkat ajat, tapahtumat ja tapahtumien olennaiset yksityiskohdat sekä antaneet luotettavan ja yksityiskohtaisen selvityksen Virtasen Moottoria koskeviin väitteisiin liittyen. C ja D ovat kertoneet asioista johdonmukaisesti, toisiaan vastaavasti sekä tosiseikkoihin ja omiin kokemuksiinsa perustuen. C:n ja D:n kertomuksia tukevat myös markkinaoikeudessa kuultujen IKH-työkalu- ja IKH-varaosavaltuutettujen kertomukset, joita on pidettävä erityisen luotettavina.

(135) Markkinaoikeus on päätöksessään arvioinut virheellisesti A:n ja B:n kertomusten luotettavuutta. A:n kertomus perustuu hänen omiin olettamuksiinsa ja sisältää paikkansa pitämättömiä väitteitä. Myös B on esittänyt kertomuksessaan yksilöimättömiä ja paikkansa pitämättömiä väitteitä. Heidän kertomuksensa ovat epäuskottavia, epäjohdonmukaisia ja keskenään ristiriitaisia. Kertomukset ovat ristiriidassa sekä heidän aikaisemmin virastolle kertomansa että D:n, C:n ja muiden asiassa kuultujen todistajien kertomusten kanssa. Lisäksi A ja B ovat muuttaneet kertomuksiaan markkinaoikeudessa kuulemisen aikana.

(136) A:n ja B:n kertomusten luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon, että Virtasen Moottori on toteuttanut Isojoen Konehallia herjaavan mainoksen toukokuussa 2020 ja mainostanut IKH-ketjuun kuulumisesta vielä todistajien kuulemisten ajankohtana vuonna 2022 myyntiyhteistyösopimuksen päättymisen jälkeen.

(137) Virtasen Moottorin edun mukaista olisi, jos Isojoen Konehalli tuomittaisiin asiassa. Virtasen Moottori on tutkintapyyntönsä pyrkinyt saamaan parempia ostohintoja ja ostoehtoja. Virtasen Moottorin edun mukaista on ollut pitää tutkintapyyntönsä avulla Isojoen Konehallin oma OTP-piste poissa Salosta.

2.5.2.4 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(138) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on muun ohella esittänyt, että Isojoen Konehallin esittämä vaihtoehtoisselitys on vastoin kirjallista näyttöä.

(139) Kilpailunrajoituksen olemassaolo voidaan muun näytön puuttuessa näyttää toteen selvittämällä elinkeinonharjoittajien tosiasiallinen toiminta ja vetoamalla siihen. Esillä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole kyse tällaisesta tilanteesta.

(140) Markkinaoikeus on arvioinut Virtasen Moottorin edustajien kertomusten näyttöarvoa oikein. Kirjallinen näyttö tukee Virtasen Moottorin edustajien kertoman uskottavuutta, kun taas Isojoen Konehallin nimeämistä todistajista D ja C ovat kertoneet markkinaoikeudessa asioista vastoin yksiselitteistä kirjallista näyttöä. Virtasen Moottorin ja Isojoen Konehallin muut mahdolliset erimielisyydet tai liikesuhteen ongelmat eivät kumoasi asiassa määrähinnoittelusta esitettyä kirjallista näyttöä tai tee Virtasen Moottorin edustajien kertomuksista epäuskottavia, kun kertomukset ovat olleet johdonmukaisia asian hallintomenettelyn alusta saakka ja kun Virtasen Moottorista riippumaton näyttö tukee kertomuksia.

2.5.2.5 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Virtasen Moottorin osalta

(141) Isojoen Konehalli on esittänyt antaneensa uskottavan vaihtoehtoisen selityksen markkinaoikeuden päätöksessä todetuista tapahtumista ja niiden syistä. Isojoen Konehallin mukaan helmikuussa 2011 Isojoen Konehalli huomautti Virtasen Moottoria siitä, että se oli käyttänyt Isojoen Konehallin tavaramerkkiä ja logoa harhaanjohtavasti. Huhtikuussa 2011 Isojoen Konehalli poisti Virtasen Moottorilta IKH-työkaluvaltuutetuille kuuluneen lisälennuksen, koska Virtasen Moottori ei ollut IKH-työkaluvaltuutettu. Isojoen Konehallin mukaan tammikuussa 2015 Isojoen Konehalli irtisanoi Virtasen Moottorin IKH-varaosavaltuutetun myyntiyhteistyösopimuksen, koska Virtasen Moottorin uusissa toimitiloissa IKH-tuotteille varattu alue ei ollut kooltaan riittävä ja koska Isojoen Konehallin tavoitteena oli perustaa Saloon oma toimipiste. Isojoen Konehallin mukaan kysymys on ollut sallituista Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä, eivätkä toimenpiteet ole liittyneet Virtasen Moottorin hinnoitteluun.

(142) Lisäksi Isojoen Konehalli on esittänyt, että Isojoen Konehallin C:n ja D:n todistajankertomuksia on pidettävä luotettavampana kuin Virtasen Moottorin A:n ja B:n kertomuksia.

(143) Markkinaoikeudessa todistajina kuullut Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C ja entinen myyntijohtaja D ovat kertoneet edellä mainituista tapahtumista Isojoen Konehallin toteaman mukaisesti. Isojoen Konehallin C:n ja D:n kertoman mukaan Isojoen Konehalli ei ole pyrkinyt vaikuttamaan jälleenmyyjänsä hinnoitteluun.

(144) Virtasen Moottorin hallituksen puheenjohtaja A ja Virtasen Moottorin ostopäällikkö B ovat markkinaoikeudessa kertoneet Isojoen Konehallin vuosina 2010–2015 kehottaneen useita kertoja Virtasen Moottoria nostamaan yhtiön verkkokaupassa myymien IKH-tuotteiden hintoja. A ja B ovat kertoneet toteuttaneensa hinnankorotuksia miellyttääkseen Isojoen Konehallia ja pelätessään IKH-varaosasopimuksen irtisanomista tai alennusten heikentämistä entisestään.

(145) Virtasen Moottorin A:n markkinaoikeudessa kertoman mukaan IKH-tavaramerkin poistamista koskevan vaatimuksen perusteena on ollut hänen käsityksensä mukaan se, että Isojoen Konehalli oli saanut muilta jälleenmyyjiltään palautetta Virtasen Moottorin hinnoittelusta eikä Isojoen Konehalli halunnut Virtasen Moottorin näkyvän hintatasonsa vuoksi internetissä valtuutettuna IKH-jälleenmyyjänä. A:n kertoman mukaan syynä työkalualennuksen poistamiseen on hänen käsityksensä mukaan ollut se, että Isojoen Konehalli on kokenut Virtasen Moottorin hintahäiriköksi verkkokaupassa. A on kertonut tämän käsityksensä alennusryhmän poistamisen syystä perustuneen Virtasen Moottorin Isojoen Konehallilta saamiin aikaisempiin yhteydenottoihin ja Virtasen Moottorin hintatasoon verkkokaupassa. A on kertonut, että Isojoen Konehalli on perustellut alennusryhmän poistamista sillä, ettei Virtasen Moottori ollut Salossa virallisesti IKH-työkalukumppani.

(146) Korkein hallinto-oikeus toteaa, etteivät Isojoen Konehallin C:n ja D:n kertomukset edellä todettujen eri vuosiin sijoittuneiden tapahtumien syistä saa tukea asiassa esitetystä kirjallisesta näytöstä. Kirjallisesta näytöstä päinvastoin ilmenee, että Isojoen Konehalli on seurannut Virtasen Moottorin verkkokaupan hinnoittelua, siitä on keskusteltu Isojoen Konehallin sisällä, pidetty sitä ongelmallisena sekä pohdittu keinoja puuttua hinnoitteluun.

(147) Virtasen Moottorin hintojen seuranta ilmenee muun ohella Isojoen Konehallin sisäisestä muistiosta 21.12.2010 (KKV:n asiakirjatodiste 43) koskien vierailua Virtasen Moottorin toimipisteessä Salossa. Muistiosta on todettu, että hinnoittelua seurataan. Isojoen Konehallin markkinointipäällikön muun muassa johtoryhmälle lähettämässä sähköpostiviestissä 24.5.2012 (KKV:n asiakirjatodiste 51) Virtasen Moottorin traktorimies.fi-verkkosivustosta on puolestaan todettu Virtasen Moottorin verkkokaupan hintojen olevan pitkälle linjassa Isojoen Konehallin ovh-hintojen kanssa. Isojoen Konehallin sisäisessä sähköpostiviestissä 25.11.2014 (KKV:n asiakirjatodiste 52) on ehdotettu, että eräs henkilö tekisi hintavertailun Virtasen Moottorin hinnoista muutaman sadan tuotteen osalta. Isojoen Konehallin sisäiset sähköpostiviestit 16.12.2014 ja 7.1.2015 (KKV:n asiakirjatodisteet 53 ja 86) osoittavat myös yhtiön tehneen hintavertailuja Virtasen Moottorin ja eri kauppiaiden hinnoista sekä Isojoen Konehallin ovh-hintojen ja Virtasen Moottorin verkkokauppahintojen välillä.

(148) Isojoen Konehallin sisäinen keskustelu ja pohdinta Virtasen Moottorin hinnoitteluun puuttumisesta ilmenee muun ohella Isojoen Konehallin työntekijän sähköpostiviestistä 2.2.2011 (KKV:n asiakirjatodiste 45) eräälle tavarantoimittajalle, joka oli omassa viestissään tuonut esiin Virtasen

Moottorin liian alhaisen hinnoittelun. Isojoen Konehallin työntekijän viestissä on todettu, että Isojoen Konehallissa on pidetty asiasta palaveri ja viestissä on ilmoitettu, että yhtiö tulee puuttumaan asiaan tavalla tai toisella. Myös Isojoen Konehallin johtoryhmän kokouspöytäkirjasta 9/2014 ja sisäisistä sähköpostiviesteistä 10.12.2014 (KKV:n asiakirjatodisteet 76 ja 56) ilmenee yhtiön sisällä pohditun erilaisia vaihtoehtoja Virtasen Moottorin hinnoittelun vuoksi.

(149) Virtasen Moottorin edustajien Isojoen Konehallille lähettämiä sähköpostiviestejä koskevasta kirjallisesta näytöstä käy ilmi, että Isojoen Konehallin edustajat ovat ottaneet yhteyttä Virtasen Moottoriin verkkokaupan hintoihin liittyen ja vaatineet Virtasen Moottoria nostamaan tuotteiden hintoja.

(150) Virtasen Moottorin A:n sähköpostiviestin 9.3.2010 (KKV:n asiakirjatodiste 41) perusteella Isojoen Konehalli on edellyttänyt Virtasen Moottorin nostavan erään tuotteen hintaa. Kyseisessä A:n Isojoen Konehallin D:lle lähettämässä sähköpostiviestissä on viitattu aikaisempaan keskusteluun, jonka perusteella Virtasen Moottori on nostanut erään tuotteen hintaa 100 eurolla puhelimesta sovitun mukaisesti. Viestissä A on esittänyt, että jos Virtasen Moottorin pitää vaihtaa hinnoittelua niin pitää erään kilpailijankin. Myös Virtasen Moottorin A:n sähköpostiviestissä 10.12.2014 Isojoen Konehallin C:lle (KKV:n asiakirjatodiste 56) on kysytty, miksi Virtasen Moottorin tulisi muuttaa hinnoittelua, mutta ei kilpailijan.

(151) Isojoen Konehallin Virtasen Moottoriin kohdistamat toimenpiteet Isojoen Konehallin tavaramerkin käyttämisen ja työkalulisäalennuksen poistamisesta sekä sopimuksen irtisanomisesta ovat ajallisesti sijoittuneet siten, että niitä on kirjallisen todistelun perusteella edeltänyt Virtasen Moottorin verkkokauppanhinnoitteluun liittyvä Isojoen Konehallin sisäinen keskustelu ja viestinvaihto vaihtoehtoisista keinoista puuttua Virtasen Moottorin hinnoitteluun. Edellä lausutun perusteella ja näyttöä kokonaisuutena arvioiden kyseisten Isojoen Konehallin toimenpiteiden voidaan päätellä johtuneen Virtasen Moottorin noudattamasta, Isojoen Konehallin liian alhaisena pitämästä hinnoittelusta verkkokaupassa.

(152) Kuulemis- ja todistajankertomusten perusteella asiasta kuullut Virtasen Moottorin edustajat ovat kertoneet tapahtumista kirjallisen todistelun mukaisesti. Virtasen Moottorin edustajien kertomukset vastaavat pääpiirteiltään toisiaan, eivätkä kertomukset ole merkittävästi muuttuneet asiassa oleellisten tapahtumien suhteen. Asiassa ei ole perusteita epäillä, että Virtasen Moottorin Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tekemän tutkintapyynnön syynä olisivat muut seikat kuin Isojoen Konehallin kehotukset hintojen nostamiseen ja edellä selostetut Isojoen Konehallin Virtasen Moottoriin kohdistamat toimenpiteet. Isojoen Konehallin C:n ja D:n todistajankertomusten luotettavuutta arvioitaessa on puolestaan otettava huomioon, että C ja D ovat olleet Isojoen Konehallin palveluksessa nyt kysymyksessä olevien tapahtumien aikaan. Näin ollen markkinaoikeuden arviointia A:n ja B:n kertomusten luotettavuudesta ei ole pidettävä virheellisenä.

(153) Isojoen Konehallin esittämän mukaan Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin välisten sopimusten perusteella Virtasen Moottori on saanut hinnoitella Isojoen Konehallilta ostamansa tuotteet vapaasti haluamallaan tavalla. Isojoen Konehallin mukaan edellä mainitun sopimusehdon vuoksi määrähinnoittelun osoittaminen edellyttäisi, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt selvityksen osapuolten tosiasiallisesta hinnoittelusta.

(154) Asiassa esitetyn näytön perusteella Isojoen Konehalli on esittänyt Virtasen Moottorin edustajille Virtasen Moottorin verkkokaupassa myytävien IKH-tuotteiden hintojen korottamista koskevia vaatimuksia, ja Virtasen Moottori on näihin vaatimuksiin suostunut kyseisten tuotteiden hintoja korottamalla. Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin välille on siten syntynyt sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa, joka on merkinnyt Isojoen Konehallin asettamien hintojen noudattamista. Tähän nähden merkitystä ei ole Isojoen Konehallin ja Virtasen Moottorin välisen sopimuksen ehtoilla, eikä myöskään Virtasen Moottorin tosiasiallisen hinnoittelun selvittäminen ole ollut muilta osin tarpeen määrähinnoittelun osoittamiseksi.

(155) Kun otetaan huomioon edellä lausuttu ja markkinaoikeuden päätöksen perustelut, korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Virtasen Moottori on Isojoen Konehallin painostuksen seurauksena joutunut useissa tapauksissa nostamaan IKH-tuotteiden myyntihintojaan Isojoen Konehallin määrittämälle ovh-hintatasolle. Korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta Virtasen Koneen verkkokaupoissa. Mainitulta osin kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa Virtasen Moottori on yhdenmukaistanut hinnoittelunsa verkkokauppojensa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa.

2.5.3 *Puuiloon liittyvä näyttö ja näytön arviointi*

2.5.3.1 Markkinaoikeudessa esitetty näyttö

(156) Markkinaoikeuden päätöksessä on asiassa esitetystä Puuiloon liittyvästä näytöstä todettu muun ohella seuraavaa:

(157) Asiassa esitetty Puuiloon liittyvä näyttö koostuu yhtäältä henkilötodistelusta (E:n, C:n ja D:n todistajankertomukset) sekä toisaalta asiakirjatodistelusta (syksyyn ja loppuvuoteen 2009, alkuvuoteen 2010, vuosiin 2013 ja 2014 ajoittuvista sähköpostiviesteistä, 16.2.2010 pidetyn kehitysryhmäkokouksen kokousmuistiosta, kahdesta Isojoen Konehallin Puuilolle osoittamasta korkolaskusta sekä lisäksi kolmesta yksittäisestä vuosiin 2005 ja 2008 sekä maaliskuulle 2015 ajoittuvasta sähköpostiviestistä) (markkinaoikeuden päätöksen 114 kohta). Markkinaoikeus on päätöksensä 115–138 kohdassa selostanut näyttöä tältä osin.

2.5.3.2 Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista

(158) Markkinaoikeus on lausunut johtopäätöksinään esitetystä näytöstä muun ohella seuraavaa:

(159) Puuilon osalta Puuilon hallituksen puheenjohtaja E on kertonut, että Isojoen Konehallin ja Puuilon välillä on ollut vuosina 2010–2015 joitakin tilanteita, joissa IKH-jälleenmyyntiketjuun kuulumattoman Puuilon IKH-jälleenmyyntiketjua edullisempi IKH-tuotteiden hinnoittelu ei ole miellyttänyt Isojoen Konehallia, ja että Puuilo on joutunut joissakin yksittäistapauksissa Isojoen Konehallin kehotuksesta nostamaan myymänsä IKH-tuotteen hintaa, jotta toimitussuhde Isojoen Konehallin kanssa on voinut jatkua. Puuilon periaatteena on E:n mukaan ollut asettaa myymilleen tuotteille sama hinta sekä kivijalassa että verkkokaupassa (markkinaoikeuden päätöksen 259 kohta).

(160) Puuilon liittyvää asiakirjanäyttöä on ollut väitetyltä määrähinnoittelujaksolta 16.2.2010–20.2.2015 verraten vähän. E on kertonut Isojoen Konehallin hinnoittelua koskevista yhteydenotoista yhden konkreettisen esimerkin. Hänen mukaansa Puuilo on arviolta joko vuonna 2013 tai 2014 myynyt verkkokaupassaan Isojoen Konehallin sille toimittamia paineilmakompressoreita Isojoen Konehallin omaa verkkokauppaa halvemmalla hinnalla, minkä johdosta Isojoen Konehallista oli ilmoitettu Puuिलolle, että hinnan tulisi olla sama kuin heilläkin, jotta yhteistyö jatkuu. E ei ole mainitsemiensa Isojoen Konehallin hinnankorotuskehotusten osalta täsmentänyt, ovatko ne kohdistuneet yksinomaan Puuilon verkkokauppamyyntiin vai myös kivijalkamyyntiin (markkinaoikeuden päätöksen 260 kohta).

(161) Markkinaoikeus on todennut asiakirjanäytön osoittavan, että Isojoen Konehalli on saanut vuosina 2010–2015 jälleenmyyjensä hinnoittelusta palautetta OTP-jälleenmyyjiltään, valtuutetuilta IKH-jälleenmyyjiltään sekä tavarantoimittajiltaan. Isojoen Konehalli on seurannut mainitulla ajanjaksolla myös itse jälleenmyyjensä hinnoittelua. Palautteet ja hintaseuranta ovat kohdistuneet erityisesti Virtasen Moottorin, Puuilon ja Motonetin verkkokaupahinnoitteluun mutta myös myymälä- ja lehtihintoihin. Esitetyn asiakirjanäytön valossa Isojoen Konehalli on reagoinut jälleenmyyjensä hinnoittelusta saamiinsa palautteisiin tekemillään hintavertailuilla, joissa jälleenmyyjien hinnoittelua on vertailtu Isojoen Konehallin ovh-hintoihin (markkinaoikeuden päätöksen 270 ja 271 kohta).

(162) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C ja entinen myyntijohtaja D ovat markkinaoikeudessa kertoneet, ettei Isojoen Konehalli ole pyrkinyt vaikuttamaan jälleenmyyjensä hinnoitteluun. C:n mukaan Isojoen Konehalli on tehnyt yhtiön sisäisesti hintavertailuja vain oman kilpailukykynsä selvittämiseksi ja tehdäkseen päätelmiä markkinoiden hintatasosta ja mahdollisista tarpeista laskea tuotteidensa hintoja (markkinaoikeuden päätöksen 272 kohta).

(163) Isojoen Konehallilla on esittämiensä mukaan ollut oikeus olla myymättä Puuilon tiettäviä IKH-tuotteita, koska Puuilo ei ole ollut valtuutettu IKH-

jälleenmyyjä ja yhtiöiden liikesuhteissa on ollut ongelmia Puuilon harhaanjohtavan markkinoinnin, maksamattomien korkolaskujen ja sovituista tukkuostomääristä jäämisen vuoksi. Isojoen Konehallin mukaan sen menettelyssä on ollut kyse tapahtumista, joiden osalta sillä on ollut hyväksyttävät syyt toimenpiteilleen ja joilla ei ole ollut yhteyttä keskenään (markkinaoikeuden päätöksen 275 kohta).

(164) Puuilon osalta E:n kertoma siitä, että Puuilo on joutunut Isojoen Konehallin esittämien hinnankorotuskehotusten johdosta vuosina 2010–2015 joissakin tapauksissa nostamaan myymiensä IKH-tuotteiden jälleenmyyntihintoja, on vastannut pitkälti sitä, mitä A ja B ovat Virtasen Moottorin osalta kertoneet. Näiden kertomusten samankaltaisuus on ollut omiaan vahvistamaan niiden luotettavuutta. Markkinaoikeus on katsonut E:n uskottavana pidettävän todistajankertomuksen perusteella näytetyksi, että Puuilo on joutunut edellä mainitulla ajanjaksolla ainakin joissakin tapauksissa nostamaan Isojoen Konehallin kehotuksesta ja toimitussuhdetta Isojoen Konehallin kanssa jatkaakseen jälleenmyymiensä IKH-tuotteiden hintoja. Sanottua johtopäätöstä ei ole katsottava muuttavan se, mitä Isojoen Konehalli on edellä selostetulla tavalla esittänyt perusteluina Puuiloa koskeville toimenpiteilleen. Asiassa on tullut E:n todistajankertomuksen perusteella näytetyksi, että Isojoen Konehallin hinnankorotuskehotukset ovat kohdistuneet IKH-tuotteiden myyntiin Puuilon verkkokaupassa, mutta jäänyt sen perusteella epäselväksi, ovatko ne kohdistuneet myös Puuilon kivijalkamyyntiin (markkinaoikeuden päätöksen 277 kohta).

(165) Markkinaoikeus on katsonut näytetyksi, että Isojoen Konehallilla on ollut Puuilon kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta tämän verkkokaupassa. Kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa jälleenmyyjä on yhdenmukaistanut IKH-tuotteiden hinnoittelunsa verkkokaupansa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa (markkinaoikeuden päätöksen 304 kohta).

2.5.3.3 Isojoen Konehallin kanta

(166) Isojoen Konehalli on esittänyt muun ohella, että markkinaoikeus on arvioinut Puuilon osalta näyttöä virheellisesti. Markkinaoikeus on jättänyt ottamatta huomioon Isojoen Konehallin esittämän uskottavan vaihtoehdoisen selityksen ja ratkaissut asian syyttömyysolettaman vastaisesti. Puuilon asia on erillinen asia verrattuna Virtasen Moottorin asiaan tai IKH-verkkokauppaan, eikä asioita voi yhdistää toisiinsa.

(167) Isojoen Konehallilla ja Puuilolla on ollut vuosina 2009 ja 2010 erimielisyyksiä kompressorien ja nivelakseleiden harhaanjohtavasta markkinoinnista, ostotavoitteiden ja nivelakseleiden ostomäärien täyttymättä jäämisestä sekä maksamattomista korkolaskuista. Kysymys ei ole ollut väitetystä määrähinnoittelusta.

(168) Puuilon E on kertomuksessaan muistanut käytännössä vain yhden, kompressoreihin liittyvän tapauksen, joka hänen kertomuksensa mukaan olisi tapahtunut vuonna 2013 tai 2014. Isojoen Konehallin C ja D ovat todenneet E:n kertoman kompressoreihin liittyvän asian tapahtuneen helmikuussa 2010 ja tapauksessa olleen kyse siitä, että Puuilo oli markkinoinut alemman laatuluokan kompressoria Isojoen Konehallin laadukkaana kompressorin kuvilla ja tuotetiedoilla. Puuiloa on asiasta huomautettu, minkä jälkeen Puuilo ei ole enää ostanut kompressoreita Isojoen Konehallilta. Tapahtuman ajankohta on siten ollut vuonna 2010, eikä asia ole liittynyt hinnoitteluun.

(169) E:n kertomuksen luotettavuutta heikentää se, ettei hän ole ollut tietoinen kyseessä olevien asioiden tarkemmista yksityiskohdista. E:n kertomus on perustunut siihen, mitä hän on kuullut muilta henkilöiltä, joten kyse on ollut kuulopuheesta.

(170) Isojoen Konehallin D:n ja C:n kertomuksia on pidettävä luotettavampina E:n kertomukseen verrattuna. D ja C ovat muistaneet tarkat ajat, tapahtumat ja tapahtumien olennaiset yksityiskohdat Puuilon liittyvien väitteiden osalta. D:n ja C:n kertomukset ovat johdonmukaisia ja vastaavat olennaisilta osin toisiaan, minkä lisäksi muiden jälleenmyyjien kertomukset tukevat D:n ja C:n kertomaa.

(171) Näytön perusteella on selvää, että Isojoen Konehallin ja Puuilon välillä ei ole ollut yhteisymmärrystä ovh-hintojen noudattamisesta. E on vahvistanut kuulemisessaan, että yhteydenottoihin ei lähtökohtaisesti ikinä suostuttu. E ei muistanut tai pystynyt sanomaan yhtään konkreettista tapausta, jossa Puuilo olisi nostanut hintoja Isojoen Konehallin takia. E on lisäksi vahvistanut kuulemisessa Puuilon hinnoitelleen tuotteensa itsenäisesti omista lähtökohdistaan. E:n mukaan Puuilo ei hinnoitellut tuotteitaan Isojoen Konehallin suositushintojen mukaisesti, eikä hintoja ole verrattu Isojoen Konehallin suositushintoihin. Puuilo on ollut vapaa hinnoittelemaan Isojoen Konehallilta ostamansa tuotteet haluamallaan tavalla.

(172) KKV ei ole selvittänyt Puuilon todellista hinnoittelua tämän verkkokaupassa, vaikka näyttötaakka asiassa on virastolla.

2.5.3.4 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(173) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt muun ohella, että Puuilon harhaanjohtavaa markkinointia koskevien väitteiden tueksi ei ole esitetty kirjallista näyttöä, mistä syystä väitteitä on pidettävä epäuskottavina. Isojoen Konehallin esittämä vaihtoehtoinen selitys ei horjuta viraston esittämää kirjallista näyttöä, jossa Puuilon kohdistettiin toimenpiteitä sen poikettua eräissä tuotteissa ja tuoteryhmissä ovh-hintatasosta. On perusteltua olettaa, että väitteet harhaanjohtavasta markkinoinnista on kehitetty jälkikäteen puolustautumistarkoituksessa.

(174) Näyttö Puuilon liittyvistä tapahtumista ilmentää Isojoen Konehallin määrähintastrategiaa pyrkiä systemaattisesti vaikuttamaan jälleenmyyjiensä

IKH-tuotteiden verkkokauppahinnoitteluun kehotuksin ja erilaisin painostustoimin. Myös Puuilo nosti IKH-tuotteiden hintoja Isojoen Konehallin kehotuksesta ja toimitussuhdetta jatkaakseen. Jälleenmyyjän on katsottava antaneen hiljaisen suostumuksen tavarantoimittajan toimenpiteille. Määrähintastrategiansa mukaisesti Isojoen Konehalli paitsi seurasi Puuilon IKH-tuotteiden vähittäishinnoittelua myös keskusteli siitä sekä Puuilon että muiden IKH-jälleenmyyjien kanssa.

2.5.3.5 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Puuilon osalta

(175) Puuilon hallituksen puheenjohtaja E on markkinaoikeudessa todistajana kuultaessa kertonut muun ohella, että Isojoen Konehallin ja Puuilon välillä on ollut vuosina 2010–2015 joitakin yksittäisiä, lähinnä isompia ja siten hinnaltaan kalliimpia tuotteita koskevia tilanteita, joissa Puuilon IKH-jälleenmyyntiketjua edullisempi IKH-tuotteiden hinnoittelu ei ollut miellyttänyt Isojoen Konehallia. E:n mukaan Isojoen Konehallista on ilmoitettu Puuilolle, että jos tuolla hinnalla myytte, tuotteita voi olla vaikea saada Isojoen Konehallin toimittamina, tai että älkää nyt ainakaan nettiin hintoja laittako. Puuilo on E:n kertoman mukaan joutunut tästä syystä joissakin yksittäistapauksissa nostamaan markkinoimiensa IKH-tuotteiden hintoja, jotta toimitussuhde Isojoen Konehallin kanssa on voinut jatkua. E on maininnut hinnankorotukseen johtaneesta yksittäisestä tapauksesta paineilmakompressoria koskeneen tapauksen.

(176) Isojoen Konehallin mukaan Isojoen Konehallin D:n ja C:n kertomuksista ilmenevällä tavalla kompressoria koskeva tapaus on liittynyt Puuilon toteuttamaan harhaanjohtavaan markkinointiin. Isojoen Konehalli on tuonut esiin, että Isojoen Konehallilla ja Puuilolla on ollut vuosina 2009 ja 2010 muitakin erimielisyyden aiheita, mutta ne eivät ole liittyneet Puuilon hinnoitteluun. Isojoen Konehallin C:n ja D:n kertoman mukaan Isojoen Konehalli ei ole pyrkinyt vaikuttamaan jälleenmyyjänsä hinnoitteluun.

(177) Esitetystä kirjallisesta todistelusta (KKV:n asiakirjatodiste 39) ilmenee, että Isojoen Konehalli on vuonna 2013 sisäisesti pohtinut ostorajoituksen asettamista Puuilolle eräiden öljyjen osalta. Kyseisessä sisäisessä sähköpostiviestissä todetun mukaan hintahäiriköinti on todennäköistä ja vastaavia rajoituksia on jo muissa tuoteryhmissä kyseisellä asiakkaalla. Myös vuonna 2014 Isojoen Konehalli on käynyt sisäisiä keskustelua Puuilon hinnoittelusta. Todisteena olevassa C:n yhtiön johtoryhmälle lähettämässä sähköpostiviestissä (KKV:n asiakirjatodiste 54) on todettu Puuilon häiritsevän IKH-tuotteita koskevalla hinnoittelullaan, joka on alle Isojoen Konehallin ovh-hintojen.

(178) Edellä mainitun kirjallisen todistelun perusteella Isojoen Konehalli on seurannut Puuilon hinnoittelua sekä ollut valmis käyttämään Puuiloa vastaan painostustoimena ostorajoituksia estääkseen liian alhaisena pitämäänsä Puuilon hinnoittelua. Asiassa esitetty kirjallinen näyttö tukee siten E:n muutenkin uskottavana pidettävää kertomusta.

(179) E:n kertomuksen merkitystä näyttöä arvioitaessa ei vähennä se, että E ei ole välittömästi itse ollut Isojoen Konehallin yhteydenottojen kohteena. E on häntä kuultaessa kertonut oman käsityksensä Isojoen Konehallin yhteydenotoista, joista hänelle on tiedotettu. Markkinaoikeuden toteamalla tavalla E:n kertomuksen luotettavuutta lisää osaltaan myös se, että E:n kertomus on Isojoen Konehallin hinnankorotuskehotusten osalta vastannut myös sitä, mitä A ja B ovat Virtasen Moottorin osalta kertoneet. E:n kertomusta tukee siten muu asiassa esitetty näyttö.

(180) E:n kertomuksen mukaan nyt kysymyksessä olevat hinnoitteluun liittyneet yhteydenotot ovat ajoittuneet vuosille 2010–2015. Kun todistelusta on edellä todetun perusteella ilmennyt riittävän luotettavalla tavalla Isojoen Konehallin Puuilon verkkokaupan hinnoitteluun kohdistama menettely ja sen kohdistuminen useamman vuoden ajalle, asian arvioinnissa ei ole merkitystä sillä, koska tarkkaan ottaen E:n mainitsema kompressoriasia on tapahtunut.

(181) Kuten markkinaoikeus on todennut, Isojoen Konehallin hinnankorotuskehotuksia ja niihin suostumista koskevaa johtopäätöstä ei ole katsottava muuttavan se, mitä Isojoen Konehalli on esittänyt perusteluina Puuiloa koskeville toimenpiteilleen.

(182) Kun otetaan huomioon edellä lausuttu ja markkinaoikeuden päätöksen perustelut, korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Puuilo on joutunut ajanjaksolla 2010–2015 ainakin joissakin tapauksissa nostamaan Isojoen Konehallin kehotuksesta ja toimitussuhdetta Isojoen Konehallin kanssa jatkaakseen jälleenmyymiensä IKH-tuotteiden hintoja. Korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallilla on ollut Puuilon kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta Puuilon verkkokaupassa. Mainitulta osin kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa Puuilo on yhdenmukaistanut hinnoittelunsa verkkokaupansa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa.

2.5.4 *Smartiaan ja AD-Turkuun liittyvä näyttö ja näytön arviointi*

2.5.4.1 Markkinaoikeudessa esitetty näyttö

(183) Markkinaoikeus on päätöksensä 232–236 kohdassa selostanut Smartiaan ja AD-Turkuun liittyvää näyttöä seuraavasti:

(184) Isojoen Konehallin D on 26.8.2011 lähettänyt Isojoen Konehallin johtoryhmälle sähköpostiviestin (KKV:n asiakirjatodiste 24), jossa hän on todennut työkalu- ja varaosayhteistyöstä Isojoen Konehallin kanssa kiinnostuneen Smartian edustajien käyneen edellisenä päivänä vierailulla. D on kirjoittanut sähköpostiviestissään, että kyseinen yhtiö on muuttanut konseptiaan ammattimaiseen rautakauppasuuntaan ja että sillä on verkkokauppa ja ”hinnoittelusta netissä käyty keskustelu ja sen ovat

hyväksyneet ettei hintoja raiskata”. Isojoen Konehallin markkinointipäällikkö P on kirjoittanut D:lle ja yhtiön johtoryhmälle lähettämässään vastauksessa ”hyvä että nettiosuudesta ollut jo keskustelua hinnoittelun osalta.” (markkinaoikeuden päätöksen 232 kohta).

(185) Isojoen Konehallin entinen myyntijohtaja D on markkinaoikeudessa kertonut, että Isojoen Konehalli ei ole esittänyt edellä mainitulle yhteistyöstä kiinnostuneelle yhtiölle mitään hinnoitteluvaatimuksia. Isojoen Konehalli on etsinyt tuolloin uutta valtuutettua IKH-jälleenmyyjää ja sen on pitänyt päättää, uskooko se, että kyseinen yhtiö pystyy tarjoamaan valtuutettuna IKH-jälleenmyyjänä riittävää palvelua lokaamatta IKH-merkkiä siten, ettei se anna kunnan palvelua. Kyseessä ollut yhtiö on hyväksytty valtuutetuksi IKH-työkalu- ja varaosajälleenmyyjäksi ja se on toiminut siinä asemassa lokakuusta 2011 huhtikuuhun 2015 saakka (markkinaoikeuden päätöksen 233 kohta).

(186) Isojoen Konehallin C on 25.11.2011 lähettänyt yhtiön johtoryhmälle sähköpostiviestin (KKV:n asiakirjatodiste 25), jossa hän on kertonut AD-Turun olevan perustamassa verkkokauppaa ja todennut tässä yhteydessä seuraavaa: ”Sinne tekevät myös nettikaupan ja meiltä haluavat tiedot sähköisinä tietokantaansa kertatoimituksena. Lupasi että ei hulluttele mitenkään eikä aiheuta häiriöitä vaan menee ihan normaaleilla jutuilla. Tästä tehtiin kerran päätös että ei, mutta miten suhtaudutaan tässä tapauksessa?” (markkinaoikeuden päätöksen 234 kohta).

(187) Isojoen Konehallin D on 25.11.2011 vastannut sähköpostiviestissään (KKV:n asiakirjatodiste 25) C:lle ja johtoryhmälle seuraavasti: ”Kehitysryhmässä tästä nettikauppapolitiikasta oli silloin juttua ja taittiin siitä mainita viimeistä edellisillä kauppiaapäivillä. Jos kauppialla on oma nettikauppa niin ei tuu jälkihyvitettä sitte mahdollisesta IKH ketjun yhteisen nettikaupan kyseisen alueen ostoista. Luotan [- -] että mitä lupaa tekee niin mutta niin minä luotin Virtaseenkin koska viisi vuotta sitten en olisi uskonut että sieltä raiskataan hintoja. Missä on raja sitten jos ei pidetä kiinni aikaisemmasta päätöksestä että tietokantaa ei saa?” (markkinaoikeuden päätöksen 235 kohta).

(188) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C on markkinaoikeudessa kertonut, että hänen 25.11.2011 lähettämänsä sähköpostiviesti on koskenut IKH-jälleenmyyjää, jolla on ollut sekä työkalu- että varaosavaltuutus, ja että hänen viestinsä on liittynyt IKH-tavaramerkin käyttöön verkkokaupassa. Isojoen Konehallilla ei hänen mukaansa ole ollut nettikauppapolitiikkaa, mutta jälleenmyyjän verkkokaupan on haluttu olevan sellainen, ettei se näytä IKH-logojen käytön vuoksi ulospäin Isojoen Konehallin verkkokaupalta (markkinaoikeuden päätöksen 236 kohta).

(189) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C ja entinen myyntijohtaja D ovat markkinaoikeudessa kertoneet, ettei Isojoen Konehalli ole pyrkinyt vaikuttamaan jälleenmyyjänsä hinnoitteluun (markkinaoikeuden päätöksen 272 kohta).

2.5.4.2 Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista

(190) Markkinaoikeus on lausunut johtopäätöksinään esitetystä näytöstä muun ohella seuraavaa:

(191) Smartian osalta edellä mainitut Isojoen Konehallin D:n ja P:n sähköpostiviestit 26.8.2011 ja näyttö kokonaisuutena osoittavat, että Isojoen Konehalli on elokuussa 2011 järjestetyssä tapaamisessa pyrkinyt vaikuttamaan IKH-jälleenmyyntiketjuun liittymässä olleen Smartian hinnoitteluun ja että valtuutetuksi IKH-jälleenmyyjäksi sittemmin hyväksytty Smartia on mainitussa tapaamisessa sitoutunut Isojoen Konehallin siltä edellyttämään hintatasoon IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä (markkinaoikeuden päätöksen 278 kohta).

(192) AD-Turun osalta Isojoen Konehallin C:n ja D:n 25.11.2011 lähettämistä sähköpostiviesteistä käy näyttöä kokonaisuutena arvioiden ilmi, että Isojoen Konehalli on pyrkinyt vaikuttamaan IKH-jälleenmyyntiketjuun kuuluneen AD-Turun tuolloin perusteilla olleen verkkokaupan hinnoitteluun ja että AD-Turku on sitoutunut Isojoen Konehallin määrittämään IKH-tuotteiden hinnoitteluun verkkokauppansa osalta (markkinaoikeuden päätöksen 279 kohta).

(193) Markkinaoikeus on katsonut näytetyksi, että Isojoen Konehallilla on ollut Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta kyseisten jälleenmyyjien verkkokaupoissa. Mainitulta osin kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa kyseiset jälleenmyyjät ovat yhdenmukaistaneet IKH-tuotteiden hinnoittelunsa verkkokauppojensa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa (markkinaoikeuden päätöksen 304 kohta).

2.5.4.3 Isojoen Konehallin kanta

(194) Isojoen Konehalli on esittänyt muun ohella, että virasto ei ole kuullut asiassa Smartiaa eikä AD-Turkua verkkokaupan osalta. Virasto ei ole selvittänyt sitä, onko yhtiöillä ollut verkkokauppa ja mitä tuotteita verkkokaupassa on myyty ja mihin hintaan. Näyttötaakkaa asian selvittämisestä ei tule siirtää Isojoen Konehallille.

(195) Markkinaoikeus on perustanut päätöksensä Smartian ja AD-Turun osalta ainoastaan yhteen Isojoen Konehallin sisäiseen asiakirjaan, jota se on tulkinnut virheellisesti ja vastoin Isojoen Konehallin uskottavaa vaihtoehtoista selitystä. Isojoen Konehallin sisäinen sähköposti Smartian asiassa on liittynyt mahdolliseen yhteistyöhön Raahessa toimineen Smartian kanssa. Isojoen Konehallin sisäinen sähköposti AD-Turun asiassa on liittynyt siihen, luovutetaanko tietoja jälleenmyyjälle massaluovutuksena ja miten Isojoen Konehallin logoja tulee käyttää verkkokaupassa. Jälleenmyyjän verkkokauppa oli tuolloin vasta suunnitteluvaiheessa.

(196) IKH-myyntiyhteistyösopimusten perusteella Smartia ja AD-Turku ovat olleet vapaita hinnoittelemaan haluamallaan tavalla. Smartia on aina hinnoitellut itsenäisesti ja vapaasti, kuten markkinaoikeudessa kuultu D on todennut. Myös AD-Turku on aina hinnoitellut itsenäisesti ja vapaasti. Yksi sisäinen Isojoen Konehallin sähköposti ei voi olla riittävä osoittamaan kiellettyä yhteisymmärrystä Isojoen Konehallin ja Smartian välillä verkkokauppanhinnoittelussa. Ottaen huomioon uskottavan vaihtoehdoisen selityksen ja IKH-myyntiyhteistyösopimuksen mukaisen vapaan hinnoitteluoikeuden, Isojoen Konehallin sisäinen sähköposti ei ole osoitus yhteisymmärryksestä myöskään Isojoen Konehallin ja AD-Turun välillä. Aihetodistelu ei ole riittävä syyttömysolettaman kumoamiseksi.

2.5.4.4 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(197) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan viraston esittämää kirjallista näyttöä arvioitaessa on otettava huomioon, ettei Isojoen Konehalli ole esittänyt merkityksellistä kirjallista näyttöä, joka tukisi sen esittämien vaihtoehdoisten tapahtumankulkujen uskottavuutta. Viranomaisen hallintolain mukaisesta velvollisuudesta huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä ei seuraa, että virastolla olisi ollut velvollisuus hankkia tietoja ja selvityksiä, jotka eivät ole tarpeen asian ratkaisemiseksi tai joilla ei ole merkitystä sen ratkaisemisessa. Asian riittävällä selvittämisellä on katsottava tarkoitettavan sitä, että viranomainen hankkii sellaiset tiedot ja selvitykset, joilla se arvioi olevan merkitystä asian ratkaisemiselle. Viraston tulee myös hyvän hallintotavan mukaisesti huolehtia siitä, ettei asiassa tehdä tarpeettomia tai liian laajoja selvityksiä. Isojoen Konehallin selkeästi kielletyn menettelyn toteaminen ei edellyttänyt asian selvittämistä laajemmin.

2.5.4.5 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös Smartian ja AD-Turun osalta

(198) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että sekä Smartian että AD-Turun osalta markkinaoikeuden päätöksessä kuvattu kirjallinen näyttö osoittaa yksiselitteisesti, että Isojoen Konehallin ja edellä mainittujen kahden yhtiön välillä on keskusteltu hinnoittelusta verkkokaupassa ja että AD-Turku ja Smartia ovat sitoutuneet Isojoen Konehallin edellyttämään hintatasoon verkkokaupassa. Tähän nähden merkitystä ei ole sillä, mitä osapuolten välillä on sovittu hinnoittelusta myyntiyhteistyösopimuksessa. Kirjallisesta todistelusta ei myöskään ilmene, että AD-Turun osalta viestissä kysymys olisi ollut logojen käytöstä sopimisesta eikä mikään muukaan kirjallinen selvitys tue Isojoen Konehallin esittämiä vaihtoehdoisia selityksiä.

(199) Edellä tässä päätöksessä todetusti asiassa on ilmennyt Isojoen Konehallin puuttuneen Virtasen Moottorin ja Puuilon hinnoitteluun näiden verkkokaupoissa. Tämä seikka ja näyttö kokonaisuudessaan huomion ottaen asiaa ei anna aihetta tarkastella toisin myöskään se, että Isojoen Konehallin palveluksessa aiemmin olleen D:n markkinaoikeudessa kertoman mukaan Smartia on voinut hinnoitella vapaasti.

(200) Kun Isojoen Konehallin sisäisistä sähköpostiviesteistä on selvästi ilmennyt Isojoen Konehallin ja yhtäältä Smartian ja toisaalta AD-Turun välillä saavutettu hinnoittelua koskeva yhteisymmärrys, ei näyttöä arvioitaessa merkitystä ole sillä, että Smartian ja AD-Turun edustajia ei ole tässä asiassa viraston toimesta kuultu.

(201) Kun otetaan huomioon edellä lausuttu ja markkinaoikeuden päätöksen perustelut, korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehalli on pyrkinyt vaikuttamaan Smartian ja AD-Turun verkkokaupan hinnoitteluun ja että Smartia ja AD-Turku ovat sitoutuneet Isojoen Konehallin määrittämään IKH-tuotteiden hinnoitteluun verkkokaupansa osalta. Korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallilla on ollut Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta mainittujen yhtiöiden verkkokaupoissa. Mainitulta osin kysymys ei ole ollut Isojoen Konehallin yksipuolisista toimenpiteistä vaan vertikaalisessa sopimussuhteessa tapahtuneesta menettelystä, jossa Smartia ja AD-Turku ovat yhdenmukaistaneet hinnoittelunsa verkkokaupansa osalta vastaamaan Isojoen Konehallin määräämää vähimmäishintatasoa.

2.5.5 *Muiden jälleenmyyjien verkkokauppoihin liittyvä näyttö ja näytön arviointi*

2.5.5.1 Markkinaoikeuden johtopäätös

(202) Markkinaoikeus on päätöksessään todennut, ettei virasto ole selvittänyt, kuinka monella Isojoen Konehallin jälleenmyyjällä on ollut tarkastellulla ajanjaksolla 16.2.2010–20.2.2015 oma verkkokauppa tai kuinka moni yhtiön jälleenmyyjistä on ollut mainitun ajanjakson kuluessa mukana muissa verkkokaupoissa kuin 28.10.2014 avatussa IKH-verkkokaupassa. Isojoen Konehalli on esittänyt selvityksensä (Isojoen Konehallin asiakirjatodiste 20) perusteella, että ainakin 25 sen valtuutettua IKH-jälleenmyyjää on ollut vuoden 2019 lopussa osallisena jossakin IKH-verkkokaupan kanssa kilpailevassa verkkokaupassa. Isojoen Konehallilla on ollut asiassa esitetyn selvityksen perusteella vuosina 2010–2015 noin 120 valtuutettua IKH-jälleenmyyjää sijoittautuneena ympäri Suomen (markkinaoikeuden päätöksen 287 kohta).

(203) Markkinaoikeus on katsonut edellä lausuttuun nähden, että asiassa on riittävän luotettavasti todettavissa, että IKH-tuotteiden myynti on painottunut vuosina 2010–2015 kivijalkamyyntiin ja että Isojoen Konehallin jälleenmyyjillä on tuolloin ollut omia verkkokauppoja vähemmän kuin vuonna 2019 (markkinaoikeuden päätöksen 288 kohta).

(204) Markkinaoikeuden päätöksen mukaan asiakirjanäytöstä koskien IKH-tuotteiden hinnoittelua verkkokaupassa käy ilmi, että Isojoen Konehalli on Virtasen Moottoriin liittyvistä sähköpostiviesteistään 10.12.2014 ilmenevän mukaisesti yhdistänyt tarpeen puuttua jälleenmyyjänsä IKH-tuotteiden hinnoitteluun verkkokaupan osalta osaltaan siihen, onko IKH-tuotteiden

myynti verkkokaupassa tapahtunut niiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai ollut muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Asiakirjanäytöstä on myös Smartian ja AD-Turun osalta esitettyjen sähköpostiviestien osalta ilmennyt, että Isojoen Konehalli on kohdistanut IKH-tuotteiden myyntiin verkkokaupassa määrähinnoittelutoimenpiteitä yhtäältä sekä IKH-jälleenmyyntiketjuun liittymässä olleen yhtiön että toisaalta myös mainittuun ketjuun jo kuuluneen valtuutetun IKH-jälleenmyyjän kohdalla. Lisäksi Isojoen Konehallin on osoitettu edellä mainittujen yhtiöiden ohella määränneen joissakin tapauksissa myös Puuilon hinnoista yhtiön verkkokaupassa sekä olleen Isojoen Konehallin sähköpostiviestistä 16.1.2015 ilmenevän mukaisesti tarvittaessa valmis puuttumaan IKH-tuotteiden alhaisiin hintoihin verkkokaupassa (markkinaoikeuden päätöksen 306 kohta).

(205) Markkinaoikeus on päätöksessään lausunut ottaneensa huomioon, ettei IKH-tuotteiden myynti verkkokaupassa ole ollut vuosina 2010–2015 vielä erityisen yleistä, ja katsonut esitettyä näyttöä kokonaisuutena arvioiden, että Isojoen Konehallin edellä kuvatussa menettelyssä on ollut kysymys Isojoen Konehallin tavanomaisesta toimintatavasta, jota yhtiö on soveltanut kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupassaan myyneisiin jälleenmyyjänsä, jos kyseinen jälleenmyyjä on myynyt verkkokaupassaan IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan ja myynti verkkokaupassa on tapahtunut myytyjen tuotteiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai ollut muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Markkinaoikeuden mukaan menettelyn on katsottava täyttäneen sopimuksen tai ainakin yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkistön (markkinaoikeuden päätöksen 307 kohta).

2.5.5.2 Isojoen Konehallin kanta

(206) Isojoen Konehallin esittämän mukaan markkinaoikeuden päätös yksilöimättä jääneiden jälleenmyyjien verkkokauppojen osalta on epäselvä. Markkinaoikeuden päätös ei myöskään täytä oikeuskäytännössä asettuja vaatimuksia siitä, että kilpailunrajoituksen olemassaolon osoittamiseksi esitettävien todisteiden on oltava painavia, täsmällisiä ja yhtäpitäviä ja ettei kilpailurikkomukseen osallistumista voida päätellä epätäsmällisten selvitysten perusteella tehdyistä pohdinnoista.

(207) Markkinaoikeus ei ole yksilöinyt, keitä kyseiset jälleenmyyjät olisivat olleet, eikä markkinaoikeus ole lausunut siitä, mihin markkinaoikeuden näkemys määrähinnoittelusta eri jälleenmyyjien osalta perustuu eikä myöskään siitä, minä ajanjaksona, missä tuotteissa ja millä perusteella kyse olisi ollut kielletystä määrähinnoittelusta.

(208) Virasto on vahvistanut markkinaoikeusprosessin aikana, ettei se ollut edes tutkinut, keillä IKH-jälleenmyyjillä on ollut omia verkkokauppoja ja milloin ne ovat aloittaneet toimintansa. Vaikka markkinaoikeudella ei ole ollut tietoa siitä, kenellä IKH-jälleenmyyjällä on ollut verkkokauppa aikavälillä maaliskuu 2010–20.2.2015, eikä myöskään tietoa verkkokaupoissa myydyistä tuotteista ja niiden hinnoista, se on silti arvioinut Isojoen Konehallin ja

joidenkin yksilöimättömien IKH-jälleenmyyjien syyllistyneen kiellettyyn määrähintayhteisymmärrykseen. Koska kyseisiä jälleenmyyjä ei ole pystytty nimeämään, niitä ei ole voitu kuulla asiasta virastossa tai markkinaoikeudessa. Isojoen Konehallin on mahdotonta puolustautua yksilöimätöntä väitettä vastaan. Näyttötaakka on syyttömyysolettaman vastaisesti käännetty Isojoen Konehallille.

(209) Isojoen Konehallin myyntiyhteistyösopimus ja verkkokauppasopimus osoittavat, että jälleenmyyjät ovat olleet vapaita hinnoittelemaan haluamallaan tavalla. Myös todistajina kuullut IKH-jälleenmyyjät ovat todenneet hinnoittelevansa verkkokaupoissaan tuotteet itsenäisesti ja vapaasti sekä päättävänsä itse hinnoistaan. Todistajat ovat kertoneet, että toteutuneet hinnat ovat lähes aina poikenneet tavarantoimittajan ovh-hinnoista.

(210) Samoin Isojoen Konehallin kirjallinen todiste 45, jossa on tehty sisäinen vertailu neljän IKH-jälleenmyyjän verkkokaupan hinnoittelusta vuonna 2020, osoittaa IKH-jälleenmyyjien hinnoitellessa itsenäisesti ja vapaasti. Isojoen Konehalli ei ole myöskään itse käyttänyt ovh-hintoja hinnoittelussaan, minkä osoittaa Isojoen Konehallin kirjallinen todiste 23 sen omien OTP-pisteiden hinnoittelusta. Markkinaoikeuden näkemys siitä, että verkkokauppanhinnoitteluun puuttuminen olisi ollut Isojoen Konehallin tavanomainen toimintatapa, ei ota huomioon IKH-jälleenmyyjien kertomuksia markkinaoikeudessa eikä Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välistä myyntiyhteistyösopimusta.

2.5.5.3 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(211) Isojoen Konehalli väite siitä, ettei markkinaoikeuden päätöksestä ilmenisi, keiden jälleenmyyjien kanssa Isojoen Konehallilla on ollut yhteisymmärrys määrähinnoittelusta, on perusteeton ja harhaanjohtava. Markkinaoikeus on päätöksessään oikein katsonut, että Isojoen Konehallilla on ollut sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun kanssa. Markkinaoikeus on tehnyt oikean johtopäätöksen myös katsoessaan, että näissä Isojoen Konehallin menettelyissä on ollut kysymys yhtiön tavanomaisesta toimintatavasta, jota se on soveltanut kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupassaan myyneisiin jälleenmyyjiin päätöksessä tarkemmin yksilöityjen edellytysten täytyessä. Päätöksessä on tunnistettu oikeuskäytännön mukaisesti Isojoen Konehallin jakelujärjestelmän systemaattinen väärinkäyttö tältäkin osin määrähintastrategian toteutuksessa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on viitannut kantansa tueksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon asiassa 107/82, *AEG v. komissio*, ja sen 45 ja 46 kohtaan.

(212) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan Isojoen Konehallin Virtasen Moottoriin ja Puuiloon kohdistamat toimenpiteet ovat osoituksia koko IKH-tuotteiden jakelujärjestelmän kilpailuvastaisesta hyödyntämisestä. Isojoen Konehallin menettelyt ovat kohdistuneet samalla tavalla maantieteellisesti Isojoen Konehallin ympäri Suomen sijoittautuneisiin jälleenmyyjiin, mutta määrähintastrategian toteuttamiseksi Isojoen Konehallin on ollut tarpeen

puuttua vain sellaisten jälleenmyyjien hinnoitteluun, joiden verkkokaupassa on myyty IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan, ja myynti verkkokaupassa on ollut yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun.

(213) Jakelujärjestelmän systemaattisen väärinkäytön toteamisessa on kysymys siitä, että näyttöä esitetään toimintaperiaatteista, joiden tarkoituksena on karkottaa liian aggressiivista hintapolitiikkaa harjoittavat jälleenmyyjät ja vaikuttaa hintoihin. Siten asiassa ei ole ollut tarpeen yksilöidä jälleenmyyjä, joilla on ollut oma verkkokauppa vuosina 2010–2015. Markkinaoikeuden päätöksessä tunnistettua Isojoen Konehallin yleistä toimintaperiaatetta osoittaa myös näyttö siitä, että aggressiivista IKH-tuotteiden verkkokauppahinnoittelua vastustaneet jälleenmyyjät olivat havainnoistaan yhteydessä Isojoen Konehalliin, joka ryhtyi yhteydenottojen seurauksena toimenpiteisiin. Vastaavasti Smartian ja AD-Turun kanssa tehdyt määrähintasopimukset osoittavat paitsi yksilöityjen kahden osapuolen välistä yhteistä tahdonilmaisua myös konkreettista toimintatapaa, jolla Isojoen Konehalli pani täytäntöön määrähintastrategiaansa.

2.5.5.4 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä

(214) Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 107/82, *AEG v. komissio*, antaman tuomion mukaan menettelyä, jossa valmistaja pitääkseen yllä korkeaa hintatasoa tai tehdäkseen mahdottomaksi tiettyjen modernien jakelutapojen käyttämisen kieltäytyy hyväksymästä järjestelmän laatuvaatimukset täyttäviä jälleenmyyjä, on pidettävä lainvastaisena (107/82, *AEG v. komissio*, 37 kohta).

(215) Mainitun tuomion mukaan valmistajan tällainen asenne ei ole sellaista yrityksen yksipuolista toimintaa, jota perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa (nykyisin SEUT 101 artiklan 1 kohta) määrätty kiello ei koske. Se kuuluu päinvastoin yrityksen ja jälleenmyyjien sopimussuhteisiin. Kun jälleenmyyjä hyväksytään, hyväksyntä perustuu siihen, että sopimuspuolet hyväksyvät nimenomaisesti tai hiljaisesti valmistajan noudattamat toimintaperiaatteet, joiden mukaan sellaisia jälleenmyyjä ei hyväksytä, jotka tosin täyttävät hyväksymisen edellytykset mutta jotka eivät ole valmiit hyväksymään kyseisiä periaatteita (107/82, *AEG v. komissio*, 38 kohta).

(216) Yhteisöjen tuomioistuin on mainitussa tuomiossaan katsonut, että myös hyväksymisen epäämiset ovat toimintaa, joka kuuluu hyväksytyjen jälleenmyyjien kanssa solmittujen sopimussuhteiden piiriin, koska niillä pyritään varmistamaan sellaisten kilpailua rajoittavien välipuheiden noudattaminen, joihin valmistajien ja hyväksytyjen jälleenmyyjien sopimukset perustuvat. Kieltäytyminen hyväksymästä edellä mainitut laatuvaatimukset täyttäviä jälleenmyyjä on todiste järjestelmän lainvastaisesta käyttämisestä silloin, kun kieltäytymisten määrä on riittävä sulkemaan pois sen mahdollisuuden, että kysymys on yksittäisistä tapauksista, jotka eivät osoita toimintaperiaatetta sovellettavan järjestelmällisesti (107/82, *AEG v. komissio*, 39 kohta).

(217) Yhteisöjen tuomioistuimien on mainitussa tuomiossaan todennut, että rikkomisten vähäinen määrä suhteessa kaikkiin järjestelmän käyttämistapauksiin ei sinänsä ole todiste rikkomisten ei-systemaattisesta luonteesta. Itse asiassa suurin osa jälleenmyyjistä tavallisesti vastustaa alhaisia hintoja ja hyväksyy yleensä mielihyvin kaikki aloitteet korkean voittomarginaalin säilyttämiseksi, joten tuottaja, joka haluaa käyttää järjestelmää väärin, joutuu kieltäytymään hyväksymisestä tai uhkaamaan rangaistuksilla ainoastaan sellaisten liikkeiden tapauksissa, jotka noudattavat erittäin aggressiivista hintapolitiikkaa. Edellä esitetystä seuraa, että rikkomisten ei-systemaattinen luonne ei välttämättä johdu niiden suhteellisen rajoitetusta määrästä ja että yhteisön oikeuden kanssa ristiriidassa olevien hyväksymisedellytysten systemaattinen käyttö voidaan sulkea pois ainoastaan sen jälkeen, kun on vahvistettu, ettei yhtiöillä ole yleisiä toimintaperiaatteita, joiden tarkoituksena on karkottaa liian aggressiivista hintapolitiikkaa harjoittavat jälleenmyyjät ja vaikuttaa hintoihin (107/82, *AEG v. komissio*, 45 ja 46 kohta)

(218) Yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, antamassa tuomiossa on todettu, että asian valittajat ovat vedonneet asiassa 107/82, *AEG v. komissio*, annettuun tuomioon väittäen, että tuossa asiassa, jossa oli kyse valmistajan näennäisen yksipuolisesti toteuttamista, sen jälleenmyyjien kohdistuvista toimenpiteistä, yhteisöjen tuomioistuin katsoi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sopimuksen olevan olemassa pohtimatta ollenkaan sitä, oliko tämä valmistaja esittänyt tällaista vaatimusta (C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, 105 kohta).

(219) Yhdistetyissä asioissa C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, annetussa tuomiossa lausutun mukaan asiassa 107/82, *AEG v. komissio*, ei ollut kuitenkaan välttämätöntä näyttää toteen, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus oli tehty. Sitä vastoin siinä pohdittiin, olivatko valmistajan toteuttamat toimenpiteet valmistajan ja sen jälleenmyyjien välillä aiemmin tehdyn valikoivaa jakelujärjestelmää koskevan sopimuksen mukaisia, ja näin ollen sitä, pitikö nämä toimenpiteet ottaa huomioon arvioitaessa tämän sopimuksen yhteensoveltuvuutta kilpailusääntöjen kanssa (C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, 106 kohta).

(220) Asiassa *AEG v. komissio* valmistaja oli jo aiemmin perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan kanssa yhteensoveltuvaksi katsotun, valikoivaa jakelujärjestelmää koskevan sopimuksen nojalla alkanut kieltäytyä hyväksymästä kyseisen sopimuksen mukaiset laatuvaatimukset täyttäviä jälleenmyyjä, ja menetteli näin pitääkseen yllä korkeaa hintatasoa tai tehdäkseen mahdolliseksi tiettyjen modernien jakelutapojen käyttämisen. Koska asiassa *AEG v. komissio* perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa mahdollisesti rikkovan sopimuksen olemassaolo oli jo näytetty toteen, kysymys kuului, olivatko valmistajan toteuttamat toimenpiteet tämän sopimuksen osa ja pitikö ne näin ollen ottaa huomioon tutkittaessa sen yhteensoveltuvuutta tämän määräyksen kanssa. Jälleenmyyjää hyväksyttäessä sen hyväksyntä perustui sen liittymiseen valmistajan noudattamaan

politiikkaan (C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, 107 ja 144 kohta).

(221) Yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, antaman tuomion mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletty sopimus ei voi perustua pelkästään siihen, että joku sopimusosapuolista ilmaisee yksipuolisen politiikkansa, joka voidaan toteuttaa ilman muiden myötävaikutusta. Jotta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen voitaisiin katsoa syntyneen hiljaisella hyväksymisellä, on välttämätöntä, että sopimuspuolen sellaisella tahdonilmaisulla, jolla on kilpailunvastainen tarkoitus, kehoitetaan joko nimenomaisesti tai hiljaisesti toista osapuolta osallistumaan tällaisen tarkoituksen yhteiseen toteuttamiseen, ja näin on varsinkin silloin, kun tällaisen sopimuksen tekeminen ei ensi arviolta ole toisen osapuolen etujen mukaista (C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI v. Bayer ja komissio*, 101 ja 102 kohta).

(222) Pelkästään se, että sinänsä neutraali sopimus ja yksipuolisesti määrätty kilpailunrajoitustoimenpide ovat olemassa samanaikaisesti, ei merkitse perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kiellettyä sopimusta. Näin ollen pelkästään se, että valmistajan toteuttama toimenpide, jolla pyritään rajoittamaan kilpailua tai jolla on tällainen vaikutus, on osa viimeksi mainitun ja sen tukkuliikkeiden välisiä pitkäaikaisia sopimussuhteita, ei voi olla riittävä peruste katsoa, että tällainen sopimus on olemassa (C-2/01 P ja C-3/01 P, *BAI ja komissio v. Bayer*, 141 kohta).

(223) Se, että tavarantoimittaja toimittaa säännöllisesti jälleenmyyjille luetteloita, joissa ilmoitetaan sen määrittämät vähimmäishinnat ja jakelukatteet, ja se, että tavarantoimittaja vaatii jälleenmyyjää noudattamaan niitä valvontansa alaisuudessa rangaistustoimenpiteiden uhalla ja sillä uhalla, että jos niitä ei noudateta, sovelletaan negatiivisia jakelukatteita, ovat kaikki seikkoja, joista voidaan päätellä, että kyseinen tavarantoimittaja pyrkii määräämään jälleenmyyjilleen vähimmäismyyntihintoja. Vaikka nämä seikat yksinään näyttävät heijastavan kyseisen tavarantoimittajan ilmeisen yksipuolista menettelyä, asia on toisin, jos jälleenmyyjät ovat noudattaneet näitä hintoja. Tältä osin se seikka, että jälleenmyyjät käytännössä noudattavat jälleenmyynnin vähimmäishintoja, tai se, että ne pyytävät niiden ilmoittamista eivätkä siitä huolimatta, että ne valittavat ilmoitetuista hinnoista tavarantoimittajalle, käytä oma-aloitteisesti muita hintoja, saattavat kuvastaa sitä, että jälleenmyyjät ovat suostuneet siihen, että tavarantoimittaja vahvistaa jälleenmyynnin vähimmäishinnat (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 52 kohta).

(224) SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyse on kyseisessä artiklassa tarkoitetusta sopimuksesta, kun tavarantoimittaja määrää jälleenmyyjilleen myymiensä tuotteiden jälleenmyynnin vähimmäishintoja, jos se, että tavarantoimittaja määrää näitä hintoja, ja se, että jälleenmyyjät noudattavat niitä, heijastaa kyseisten sopimuspuolten yhteisen tahdon ilmaisua (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 53 kohta).

2.5.5.5 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös muiden jälleenmyyjien osalta

(225) Korkein hallinto-oikeus on edellä katsonut, että Isojoen Konehallilla on ollut neljän jälleenmyyjänsä kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta kyseisten jälleenmyyjien verkkokauppojen osalta. Isojoen Konehalli on esitetyn selvityksen perusteella pyrkinyt vaikuttamaan IKH-jälleenmyyntiketjuun liittymässä olleen Smartian ja verkkokauppaa perustamassa olleeseen AD-Turun hinnoitteluun ja mainitut yhtiöt ovat sitoutuneet Isojoen Konehallin määrittämään hinnoitteluun verkkokaupoissaan. Samoin edellä tästä päätöksestä ilmenevällä tavalla Isojoen Konehalli on puuttunut Virtasen Moottorin ja Puuilon verkkokaupoissa noudatettuun hinnoitteluun ja mainitut yhtiöt ovat joutuneet suostumaan Isojoen Konehallin hinnoitteluvaatimuksiin ja -kehotuksiin.

(226) Edellä todettuihin jälleenmyyjiin kohdistuneista Isojoen Konehallin menettelyistä saatu selvitys viittaa siihen, että Isojoen Konehallin tavanomaisena toimintatapana on ollut puuttua IKH-tuotteita verkkokaupoissaan Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa alemmalla hinnalla myyneiden jälleenmyyjänsä hinnoitteluun, mikäli myynti verkkokaupassa on tapahtunut IKH-tuotenumeroiden perusteella tai ollut muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun.

(227) Tätä johtopäätöstä tukee myös se, että markkinaoikeuden päätöksessä todetulla tavalla asiassa esitetyn asiakirjanäytön perusteella Isojoen Konehalli on vuosina 2010–2015 seurannut jälleenmyyjänsä hinnoittelua. Hintaseuranta on kohdistunut erityisesti Virtasen Moottorin, Puuilon ja Motonetin verkkokaupahinnoitteluun. Isojoen Konehallin suorittamaa yleisempää hintojen seuranta osoittaa markkinaoikeuden päätöksessä todettu Isojoen Konehallin sisäinen sähköpostiviesti 16.1.2015 (KKV:n asiakirjatodiste 29), josta käy ilmi Isojoen Konehallin olleen tarvittaessa valmis puuttumaan IKH-tuotteiden alhaisiin hintoihin verkkokaupassa.

(228) Edellä esitetyn perusteella korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että asiassa on esitetty riittävä näyttö siitä, että Isojoen Konehallin tavanomaisena toimintatapana on ollut vuosien 2010–2015 aikana puuttua jälleenmyyjänsä hinnoitteluun niiden verkkokaupoissa, mikäli IKH-tuotetta on myyty verkkokaupassa Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisemmalla hinnalla ja mikäli verkkokaupassa myytävä tuote on ollut IKH-tuotenumeron perusteella tai muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun.

(229) Markkinaoikeus on kuitenkin päätöksessään katsonut, että Isojoen Konehalli on soveltanut tavanomaista toimintatapaa kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupassaan myyneisiin jälleenmyyjänsä markkinaoikeuden päätöksessä tarkoitetuissa tilanteissa ja että menettelyn on katsottava täyttäneen sopimuksen tai ainakin yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkistön. Markkinaoikeus ei ole päätöksessään lausunut siitä, millä tavoin muiden kuin edellä todettujen neljän jälleenmyyjän olisi osoitettu hyväksyneen Isojoen Konehallin tavanomaisen toimintatavan mukaisen menettelyn ja siten

suostuneen Isojoen Konehallin tavanomaisessa toimintatavassaan edellyttämän hinnoittelun noudattamiseen.

(230) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetun perusteella jakelijan hintojen määräämistä koskeva yksipuolinen toimi, johon jälleenmyyjät eivät ole vähintäänkin hiljaisesti suostuneet, ei ole SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston viittaamassa valikoivaa jakelujärjestelmää koskevassa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa 107/82, *AEF v. komissio*, on arvioitu, ovatko valmistajan toimintaperiaatteet osa valmistajan ja jälleenmyyjän välistä sopimusta. Unionin tuomioistuin on todennut, että asiassa jälleenmyyjää hyväksyttäessä sen hyväksyntä on perustunut sen liittymiseen valmistajan noudattamaan politiikkaan ja siten siihen, että sopimusosapuolet ovat nimenomaisesti tai hiljaisesti hyväksyneet valmistajan noudattamat toimintaperiaatteet. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella merkitystä ei ole kuitenkaan sillä, missä muodossa toisen osapuolen toimen hyväksyvä tahdonilmaisu on annettu.

(231) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Isojoen Konehallin noudattaman tavanomaisen toimintatavan ei voida siten katsoa sellaisenaan merkitsevän, että Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välillä olisi syntynyt sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa määrähinnoittelusta. Vaikka edellä todetulla tavanomaisella toimintatavalla pyritään rajoittamaan kilpailua tai sillä on tällainen vaikutus, on kuitenkin osoitettava, että markkinaoikeuden päätöksessä tarkoitetut jälleenmyyjät ovat suostuneet Isojoen Konehallin tavanomaisessa toimintatavassaan edellyttämän hinnoittelun noudattamiseen, jotta kysymyksessä voidaan katsoa olevan sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston on esitettävä selvitys sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan edellytyksenä olevan hyväksynnän olemassaolosta.

(232) Isojoen Konehalli on tehnyt IKH-myyntiyhteistyösopimuksen jälleenmyyjänsä kanssa, mutta tähän sopimukseen ei sisälly ovh-hintojen noudattamista koskevaa ehtoa. Vaikka Isojoen Konehallin on osoitettu pyrkineen vaikuttamaan Smartian ja AD-Turun verkkokaupahinnoitteluun Smartian liittyessä valtuutetuksi IKH-jälleenmyyjäksi ja AD-Turun perustaessa omaa verkkokauppaa, asiassa ei ole kuitenkaan näytetty, että IKH-jälleenmyyntiketjuun liittymisen tai jälleenmyyjän oman verkkokaupan perustamisen edellytyksenä olisi muidenkin IKH-jälleenmyyjien osalta ollut Isojoen Konehallin määrittämien ovh-hintojen noudattaminen jälleenmyyjän verkkokaupassa.

(233) Asiassa ei ole myöskään katsottu näytetyksi, että Isojoen Konehalli olisi kysymyksessä olevalla ajanjaksolla kohdistanut verkkokaupahinnoittelua koskevia vaatimuksia tai kehotuksia muihin jälleenmyyjänsä kuin Virtasen Moottoriin, Puuiloon, Smartiaan ja AD-Turkuun. Pelkästään siitä, ettei Isojoen Konehallin ole osoitettu puuttuneen muiden jälleenmyyjien hinnoitteluun, ei voida päätellä, että kaikki sen jälleenmyyjät olisivat noudattaneet verkkokaupoissaan IKH-tuotteiden hinnoittelua, jota Isojoen Konehalli olisi niiltä edellyttänyt tai vaatinut. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole myöskään

esittänyt selvitystä IKH-jälleenmyyjien verkkokaupoissaan noudattamasta hinnoittelusta vuosien 2010–2015 aikana.

(234) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään (204 kohta) todennut, että puuttumalla tarpeellisessa laajuudessa jälleenmyyjiensovho-hinnan alittavaan hinnoitteluun Isojoen Konehalli pyrki varmistamaan määrähinnoittelua koskevan kokonaissuunnitelmansa toteutumisen läpi koko IKH-jälleenmyyntiketjun. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esityksessään ja oikeudenkäynnin kuluessa esittämässään lausumissa katsonut Isojoen Konehallin soveltaneen kyseessä olevaa tavanomaista toimintatapaa, mutta virasto ei ole kuitenkaan nimenomaisesti lausunut, että Isojoen Konehallin ja omissa verkkokaupoissaan IKH-tuotteita myyneiden jälleenmyyjien välille olisi syntynyt sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa määrähinnoittelusta Isojoen Konehallin tavanomaisen toimintatavan edellyttämän mukaisena.

(235) Viraston korkeimmassa hallinto-oikeudessa lausuman mukaan Isojoen Konehallin yleistä toimintaperiaatetta osoittaa näyttö siitä, että aggressiivista IKH-tuotteiden verkkokaupahinnoittelua vastustaneet jälleenmyyjät olivat havainnoistaan yhteydessä Isojoen Konehalliin, joka ryhtyi yhteydenottojen seurauksena toimenpiteisiin. Virasto on seuraamusmaksuesityksessään vastaavasti lausunut (10 kohta), että osa IKH-jälleenmyyjistä antoi Isojoen Konehallille palautetta jälleenmyyjistä, jotka eivät noudattaneet sovho-hintoja, mikä helpotti Isojoen Konehallin reagointimahdollisuuksia hintapoikkeamiin.

(236) Markkinaoikeuden päätöksessä todetulla tavalla asiassa esitetyn asiakirjanäytön perusteella Isojoen Konehalli on saanut vuosina 2010–2015 jälleenmyyjiensovho hinnoittelusta palautetta OTP-jälleenmyyjiltään, valtuutetuilta IKH-jälleenmyyjiltään sekä tavarantoimittajiltaan. Palautteet ovat kohdistuneet erityisesti Virtasen Moottorin, Puuilon ja Motonetin verkkokaupahinnoitteluun. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään (97 kohta) todennut, että IKH-verkkokaupan avaamisen jälkeen IKH-jälleenmyyjät Turun Konekeskus ja Lahden Traktorivaruste alkoivat antaa palautetta Virtasen Moottorin verkkokaupan hinnoittelusta.

(237) Turun Konekeskuksella on ollut yhtiön edustajan N:n markkinaoikeudessa ilmoittaman mukaan oma verkkokauppa vasta vuodesta 2015 lähtien (markkinaoikeuden päätöksen 81 kohta), eikä Turun Konekeskus ole asiassa esitetyn selvityksen perusteella myynyt ajanjaksolla 2010–2015 IKH-tuotteita omassa verkkokaupassaan (markkinaoikeuden päätöksen 274 kohta). Lisäksi kehitysryhmissä mukana olleiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien, joihin Turun Konekeskus on kuulunut, ei ole katsottu sitoutuneen noudattamaan IKH-tuotteiden hinnoittelussaan Isojoen Konehallin sovho-hinnoittelua (markkinaoikeuden päätöksen 282 kohta). Kilpailu- ja kuluttajavirasto on tyytynyt markkinaoikeuden päätökseen tältä osin.

(238) Seuraamusmaksuesityksessä selostetussa Lahden Traktorivarusteen toimitusjohtajan Isojoen Konehallin C:lle IKH-verkkokaupan avaamisen jälkeen lähettämässä sähköpostiviestissä 9.12.2014 (KKV:n asiakirjatodiste 61) on puolestaan todettu kaikkien IKH-nettikauppiain sitoutuneen samaan

hintaketjuun. Viestin sisällön ja sen ajankohdan perusteella viestin voidaan päätellä liittyneen hinnoitteluun IKH-verkkokaupassa.

(239) Asiakirjanäytön perusteella Isojoen Konehallin sama hinnoittelua koskeva palaute on kohdistunut erityisesti Virtasen Moottorin verkkokauppojen hinnoitteluun. Jälleenmyyjien hinnoittelusta antaman palautteen perusteella ei ole kuitenkaan todettavissa, että kaikki omissa verkkokaupoissaan IKH-tuotteita myyneet IKH-jälleenmyyjät olisivat hyväksyneet Isojoen Konehallin kysymyksessä olevan tavanomaisen toimintatavan edellyttämän hinnoittelun.

(240) Asian arvioinnissa on otettava myös huomioon, ettei asiassa ole ylipäänsä selvitetty, kuinka monella Isojoen Konehallin jälleenmyyjistä on ollut verkkokauppa kyseessä olevana ajanjaksona, ketkä Isojoen Konehallin jälleenmyyjät ovat myyneet verkkokaupoissaan IKH-tuotteita ja keitä jälleenmyyjä Isojoen Konehallin menettely olisi siten koskenut.

(241) Edellä esitetyn perusteella korkein hallinto-oikeus katsoo toisin kuin markkinaoikeus, että asiassa on jäänyt näyttämättä, että Isojoen Konehallilla olisi ollut sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa kaikkien IKH-tuotteita omissa verkkokaupoissaan myyneiden jälleenmyyjien kanssa markkinaoikeuden päätöksessään toteaman mukaisesti.

2.6 *IKH-verkkokauppaan liittyvä menettely*

2.6.1 *Kysymyksenasettelu*

(242) Asiassa on Isojoen Konehallin esittämän väitteen johdosta ratkaistava, onko Kilpailu- ja kuluttajaviraston vaatimus seuraamusmaksun korottamisesta jätettävä tutkimatta päämiestoimituksia koskevalta osalta.

(243) Jos Isojoen Konehallin väite hylätään, asiassa on sen jälkeen Kilpailu- ja kuluttajaviraston valituksesta ratkaistava, olisiko markkinaoikeuden tullut katsoa, että Isojoen Konehallin menettelyssä päämiestoimitusten osalta on ollut kysymys kilpailusäännöissä kielletystä sopimuksesta.

(244) Asiassa on lisäksi Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut katsoa, että Isojoen Konehallin IKH-verkkokauppa koskeneessa menettelyssä ei ole ollut kyse yhtiön yksipuolisesta menettelystä siltä osin kuin IKH-verkkokaupassa myydyt tuotteet ovat olleet valtuutetun IKH-jälleenmyyjän loppuasiakkaalle varastostaan toimittamia IKH-tuotteita ja että Isojoen Konehallin ja IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välisessä IKH-verkkokauppa koskeneessa menettelyssä on tältä osin ollut kysymys määrähinnoittelua koskevasta sopimuksesta.

2.6.2 Markkinaoikeudessa esitetty näyttö

(245) Markkinaoikeuden päätöksessä on asiassa esitetystä IKH-verkkokauppaan liittyvästä näytöstä todettu muun ohella seuraavaa:

Yleistä

(246) IKH-verkkokauppa on avattu 28.10.2014. IKH-verkkokaupassa on ollut kysymys Isojoen Konehallin omistamasta ja hallinnoimasta verkkokaupasta, jossa on myyty IKH-tuotteita kiinteään, Isojoen Konehallin yksin määrittämään jälleenmyyntihintaan. IKH-verkkokaupassa on siten ollut kunkin tuotteen osalta näkyvissä vain yksi hinta, jonka Isojoen Konehalli on määrittänyt (markkinaoikeuden päätöksen 317 ja 318 kohta).

(247) IKH-verkkokauppaan on voinut liittyä vain sillä edellytyksellä, että jälleenmyyjällä on ollut voimassa oleva IKH-myyntiyhteistyösopimus Isojoen Konehallin kanssa. Valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat ennen IKH-verkkokauppaan liittymistä allekirjoittaneet Isojoen Konehallin kanssa IKH-verkkokauppasopimuksen, joka mainitussa sopimuksessa ilmoitetun mukaan on ollut täydennys osapuolten väliseen IKH-myyntiyhteistyösopimukseen (markkinaoikeuden päätöksen 319 ja 320 kohta).

(248) Isojoen Konehallin valtuutetuilla IKH-jälleenmyyjillä ei ole ollut velvollisuutta liittyä IKH-verkkokauppaan. Heillä on ollut myös IKH-verkkokauppaan liittymisestä huolimatta oikeus perustaa oma verkkokauppa tai toimia muissa olemassa olevissa verkkokaupoissa (markkinaoikeuden päätöksen 321 kohta).

(249) Asiassa esitetyn selvityksen (22.10.2014 pidetyn kehitysryhmäkokouksen kokousmuistio, KKV:n asiakirjatodiste 75) perusteella noin 90 prosenttia valtuutetuista IKH-jälleenmyyjistä on liittynyt IKH-verkkokauppaan sen perustamisvaiheessa. Esityksen mukaan IKH-verkkokaupan perustamishetkellä on ollut hieman yli sata valtuutettua IKH-jälleenmyyjää (markkinaoikeuden päätöksen 322 kohta).

(250) Virasto ei ole selvittänyt, kuinka monella valtuutetulla IKH-jälleenmyyjällä on esityksen tarkoittamana ajankohtana ollut oma verkkokauppa tai kuinka moni niistä on ollut mukana muissa verkkokaupoissa kuin IKH-verkkokaupassa. Isojoen Konehallin selvityksen perusteella ainakin 25 sen valtuutettua IKH-jälleenmyyjää on vuoden 2019 lopulla ollut mukana muissa verkkokaupoissa kuin IKH-verkkokauppa (markkinaoikeuden päätöksen 323 ja 324 kohta).

IKH-verkkokaupan perustamiseen ja toimintaan liittyvästä todistelusta

(251) IKH-verkkokaupaa koskeva näyttö koostuu asiakirja- ja henkilötodistelusta. Esitetty asiakirjanäyttö muodostuu keskeiseltä osin IKH-jälleenmyyntiketjun kehitysryhmien kokousmuistioista ja IKH-verkkokauppasopimuksesta (markkinaoikeuden päätöksen 358 kohta).

Markkinaoikeus on päätöksensä 359–363 kohdassa selostanut kehitysryhmien kokousmuistioiden sisältöä.

IKH-verkkokauppasopimus

(252) IKH-verkkokauppasopimuksessa on ilmoitettu, että Isojoen Konehallin jälleenmyyjät ovat tiedustelleet, voisiko Isojoen Konehalli järjestää niiden käyttöön niin kutsutun ketjuohjautuvan verkkokaupan, ja että Isojoen Konehalli on todettuaan hankkeen järkeväksi luonut Anvia Oyj:n (jäljempänä myös Anvia) kanssa Anviaweb-ohjelmistoon pohjautuvan ketjuohjautuvan verkkokaupan. IKH-verkkokauppasopimuksessa on todettu maksut, jotka Isojoen Konehalli on suorittanut Anvialle. IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan Isojoen Konehalli on vastannut sisällön tuottamisesta IKH-verkkokauppaan sekä neuvotellut kuljetussopimukset ja maksuvälityssopimuksen mainittua verkkokauppaa varten (markkinaoikeuden päätöksen 364 ja 365 kohta).

(253) IKH-verkkokauppasopimuksessa on todettu maksut, jotka valtuutettu IKH-jälleenmyyjä on suorittanut verkkokauppaan liittyen. IKH-verkkokauppa on IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan sisältänyt mahdollisuuden tilausten välitykseen sähköisesti kauppiaan järjestelmään ja IKH-tuotteiden varastosaldojen toimittamiseen kauppiaan järjestelmästä IKH-tilausliittynnän rajapintaan (markkinaoikeuden päätöksen 366 kohta).

(254) IKH-verkkokauppasopimuksessa on ilmoitettu IKH-verkkokaupan peruseriaatteeksi, että se on loppuasiakkaille helppo ja luotettava. IKH-verkkokaupan loppuasiakas on saanut tilauksensa yhteydessä välittömästi tilausvahvistuksen, josta on ilmennyt hinta rahtikuluihin, ja tilaukset on maksettu tilauksen yhteydessä (markkinaoikeuden päätöksen 367 kohta).

(255) IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan kunkin tilauksen myyjänä on toiminut se jälleenmyyjä, jonka lehtienjakelualueen postinumeroihin tilauksen toimitusosoitteen postinumero on kuulunut. Mikäli jakoalueet ovat menneet päällekkäin toisen valtuutetun IKH-jälleenmyyjän kanssa, järjestelmä on jakanut tilaukset tasapuolisesti näiden jälleenmyyjien kesken. Lisäksi IKH-verkkokauppasopimuksessa on todettu, että IKH-verkkokaupasta ostetun tilauksen kauppahinta maksetaan maksunvälittäjän toimesta asianomaisen jälleenmyyjän pankkitilille ja tilausvahvistukseen toimittajaksi / myyjäksi ilmoitetaan kyseinen jälleenmyyjä yhteystietoineen (markkinaoikeuden päätöksen 368 kohta).

(256) Valtuutettu IKH-jälleenmyyjä on IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan vastannut kunkin yksittäisen tilauksen osalta IKH-verkkokaupasta ostettujen tuotteiden pakkaamisesta Isojoen Konehallin ohjeiden mukaisesti, niiden lähettämisestä loppuasiakkaalle IKH-verkkokauppasopimuksessa määritellyllä tavalla sekä tuotepalautusten ja reklamaatioiden käsittelystä niin, että myyjälle kuuluvat etäkauppaan liittyvät ja lainsäädäntöön perustuvat velvoitteet täytetään asianmukaisesti (markkinaoikeuden päätöksen 369 kohta).

(257) Jos valtuutettu IKH-jälleenmyyjä on laiminlyönyt IKH-verkkokauppasopimuksen mukaiset sopimusvelvoitteensa, niistä on IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan huolehtinut Isojoen Konehalli. Mikäli Isojoen Konehalli on joutunut toimittamaan valtuutetun IKH-jälleenmyyjän toimitusvastuulla olleet tuotteet IKH-verkkokaupan loppuasiakkaalle, Isojoen Konehalli on laskuttanut valtuutetulta IKH-jälleenmyyjältä kyseisestä tilauksesta maksetun kauppahinnan ja muut IKH-verkkokauppasopimuksessa määritellyt kulut (markkinaoikeuden päätöksen 370 kohta).

(258) IKH-verkkokauppasopimuksen ehtojen mukaan valtuutetulla IKH-jälleenmyyjällä on ollut niin halutessaan mahdollisuus ohjata IKH-verkkokaupassa tehty tilaus Isojoen Konehallin toimitettavaksi (markkinaoikeuden päätöksen 371 kohta).

(259) Näitä Isojoen Konehallin itsensä hoitamia päämiestoimituksia varten IKH-verkkokaupassa on ollut IKH-verkkokauppasopimuksessa todetun mukaan ominaisuus, joka on antanut valtuutetuille IKH-jälleenmyyjille mahdollisuuden valita, että tilattu tuote on pakattu ja lähetetty Isojoen Konehallin toimesta loppuasiakkaalle. IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan Isojoen Konehalli on näissä tilanteissa laskuttanut valtuutetulta IKH-jälleenmyyjältä mainitussa sopimuksessa määritellyn korvauksen (markkinaoikeuden päätöksen 372 kohta).

(260) IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan myytyjen tuotteiden hinnat ovat IKH-verkkokaupassa kaikkien jälleenmyyjien osalta samat, koska muuten loppuasiakas ei tiedä, mitä tuote maksaa. Valtuutetulla IKH-jälleenmyyjällä on kuitenkin ollut oikeus hinnoitella tuotteet vapaasti silloin, kun se on myynyt ne muuten kuin IKH-verkkokaupan kautta (markkinaoikeuden päätöksen 373 kohta).

(261) IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan Isojoen Konehalli on määrittänyt IKH-verkkokaupassa loppuasiakkaaseen nähden sovelletut tilaus- ja toimitusehdot, joiden on ilmoitettu olevan nähtävissä IKH-verkkokaupan internetsivuilla (markkinaoikeuden päätöksen 374 kohta).

IKH-verkkokaupan toiminta

(262) Isojoen Konehallin entinen toimitusjohtaja C on markkinaoikeudessa kuultaessa kertonut, että IKH-verkkokaupan toimintamallin tavoitteena on ollut mahdollistaa IKH-verkkokaupan loppuasiakkaalle nopeat ja tehokkaat toimitukset. Valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien tehtävänä on ollut niin halutessaan toimittaa IKH-verkkokaupassa myytyjä tuotteita loppuasiakkaalle omasta myymälästään ja vastata paikallisina palvelupisteinä esimerkiksi asiakaskyselyistä, paikallisesta mainonnasta, reklamaatioista ja tuotepalautuksista. Valtuutetuilla IKH-jälleenmyyjillä on ollut yhteys IKH-verkkokauppaan vain tilausliitännän kautta, eikä myyntitapahtumissa ole voitu ottaa huomioon sitä, mikä on ollut IKH-verkkokaupassa mukana olleiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien varastotilanne (markkinaoikeuden päätöksen 377 kohta).

(263) C:n kertoman mukaan Isojoen Konehalli on vastannut euromääräisesti tarkasteltuna noin 70 prosenttisesti IKH-verkkokaupassa myytyjen tuotteiden toimittamisesta loppuasiakkaille. Valtuutetuille IKH-jälleenmyyjille on maksettu myös näissä tapauksissa korvausta IKH-verkkokaupassa myydystä tuotteesta, koska ne ovat huolehtineet IKH-verkkokaupan asiakaspalvelusta paikallisesti ja markkinoineet maksamissaan lehdissä muun muassa IKH-verkkokauppaa. Korvauksen suuruus on ollut tällöin puolet siitä, mitä se olisi ollut, jos valtuutettu IKH-jälleenmyyjä olisi itse toimittanut tuotteen loppuasiakkaalle (markkinaoikeuden päätöksen 378 kohta).

(264) C:n mukaan IKH-verkkokaupan loppuasiakas on voinut valita ostotapahtuman yhteydessä sen, haluaako tuotteen toimitettavaksi suoraan itselleen vai noutaako sen jostakin IKH-jälleenmyyntiketjun myymälästä. Loppuasiakas on C:n muistaman mukaan nähnyt IKH-verkkokaupan ostotapahtuman yhteydessä sijaintinsa perusteella lähimmän tai lähimmät valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien myymälät, joista ostokset on ollut mahdollista noutaa ja joiden joukosta loppuasiakas on voinut valita noutopisteen (markkinaoikeuden päätöksen 379 kohta).

(265) L, O, I, F, J, D, N ja A ovat markkinaoikeudessa kertoneet, että tilanteissa, joissa IKH-verkkokaupasta ostettu tuote on toimitettu loppuasiakkaalle valtuutetun IKH-jälleenmyyjän toimesta, loppuasiakkaalle on luovutettu valtuutetun IKH-jälleenmyyjän varastosta sen Isojoen Konehallilta aiemmin ostama tuote. H on kertonut markkinaoikeudessa, että hänen edustamansa yhtiö on toimittanut noutotilanteessa IKH-verkkokaupan loppuasiakkaalle pääsääntöisesti yhtiön aiemmin Isojoen Konehallilta IKH-myyntiyhteistyösopimuksen mukaisin ehdoin ostaman tuotteen, mutta ei aina, ja K, että hänen edustamansa yhtiö on noutotilanteissa toimittanut IKH-verkkokaupan loppuasiakkaalle joko Isojoen Konehallilta aiemmin ostamansa tuotteen taikka tarvittaessa muun vastaavan tuotteen, jotta loppuasiakas on saanut ostamansa tuotteen nopeasti itselleen. J:n mukaan IKH-verkkokaupasta ostettu tuote on toimitettu loppuasiakkaalle hänen edustamansa yhtiön varastosta, jos tuote on ollut siellä, mutta IKH-verkkokaupan noutotoimituksissa on voinut tapahtua myös niin, että Isojoen Konehalli on toimittanut tuotteen jälleenmyyjän myymälään loppuasiakkaan noudettavaksi (markkinaoikeuden päätöksen 380 kohta).

(266) L, I, F, J ja A ovat kertoneet, että toimittaessaan IKH-verkkokaupasta ostetun tuotteen loppuasiakkaalle heidän edustamansa yhtiö on saanut ostotapahtuman johdosta tililleen maksusuorituksen jälkikäteen maksunvälittäjältä IKH-verkkokauppasopimuksen mukaisesti (markkinaoikeuden päätöksen 381 kohta).

(267) L, M, G, O, I, K, H, F, J ja N ovat kertoneet mieltäneensä IKH-verkkokaupassa olleen kysymys Isojoen Konehallin verkkokaupasta, jossa myyjänä on toiminut yksin Isojoen Konehalli. Valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien tehtävänä on heidän mukaansa ollut toimia IKH-verkkokaupan paikallisina palvelu- ja noutopisteinä ja niin halutessaan luovuttaa sen kautta ostettu tuote loppuasiakkaalle ja vastata luovutuksiin liittyvästä asiakaspalvelusta (markkinaoikeuden päätöksen 382 kohta).

(268) Asiassa esitetyn selvityksen mukaan IKH-verkkokaupan tilaus- ja toimitusehtoihin on tehty muutoksia IKH-verkkokaupan avaamisen jälkeen jo ennen esityksen tekemistä (markkinaoikeuden päätöksen 383 kohta).

(269) IKH-verkkokaupan internetsivuilta saatavilla olleissa tilaus- ja toimitusehdoissa on viraston mukaan todettu 12.11.2014 ja 13.12.2019, että IKH.fi on Isojoen Konehallin ylläpitämä markkinapaikka, jossa hyödykkeen myyjänä on joko Isojoen Konehalli tai yrittäjänä toimiva auktorisoitu IKH-kauppias, ja että kunkin tilauksen osalta myyjän nimi ja yhteystiedot ilmenevät tilausvahvistuksesta. Isojoen Konehalli ei ole kiistänyt edellä mainitun seikan todenperäisyyttä, mutta on todennut, että tilaus- ja toimitusehdoissa on ollut viraston viittaamalla osin kysymys loppuasiakkaan informoimisesta siitä, kuka toimittaa Isojoen Konehallin IKH-verkkokaupassa myymän tuotteen myyntitapahtuman jälkeen loppuasiakkaalle ja mikä on loppuasiakasta lähinnä oleva asiakaspalvelupiste (markkinaoikeuden päätöksen 384 kohta).

(270) IKH-verkkokaupan tilaus- ja toimitusehdoissa 12.5.2020 (KKV:n asiakirjatodiste 7) on ilmoitettu, että IKH-verkkokauppa on Isojoen Konehallin ylläpitämä verkkokauppa, jossa tuotteiden myyjänä on Isojoen Konehalli. Tuotteiden toimitusten osalta on ilmoitettu, että tuotteet toimittaa joko Isojoen Konehalli tai IKH-kauppias ja että loppuasiakas voi valita toimitustavaksi joko noudon IKH-kumppanilta, postitoimituksen tai kotiinkuljetuksen. IKH-verkkokaupan hintojen on ilmoitettu voivan poiketa myymälöiden hinnoista (markkinaoikeuden päätöksen 385 kohta).

2.6.3 *Markkinaoikeuden johtopäätökset esitetyn näytön arvioinnista*

(271) Markkinaoikeus on päätöksessään arvioinut, onko IKH-verkkokaupan osalta kysymys ollut Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä vai vertikaalisesta sopimuksesta. Markkinaoikeus on lausunut johtopäätöksensä tältä osin muun ohella seuraavaa:

(272) Kaikki Isojoen Konehallin omistamassa ja hallinnoimassa IKH-verkkokaupassa mukana olleet valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat asiassa esitetyn mukaan allekirjoittaneet ennen IKH-verkkokauppaan liittymistä Isojoen Konehallin kanssa IKH-verkkokauppasopimuksen, joka mainitussa sopimuksessa ilmoitetun mukaan on ollut täydennys osapuolten väliseen IKH-myyntiyhteistyösopimukseen (markkinaoikeuden päätöksen 392 kohta).

(273) IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan IKH-verkkokaupan toimitukset ovat jakaantuneet yhtäältä Isojoen Konehallin hoitamiin päämiestoimituksiin, joiden osalta Isojoen Konehalli on itse toimittanut IKH-verkkokaupan kautta tilatun ja myydyn IKH-tuotteen loppuasiakkaalle. Toisaalta osassa toimituksissa on ollut kysymys IKH-verkkokaupassa mukana olleiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien hoitamista toimituksista, joissa valtuutettu IKH-jälleenmyyjä on toimittanut IKH-verkkokaupan loppuasiakkaalle lähtökohtaisesti Isojoen Konehallilta jälleenmyyntiä varten ostamansa ja omistamansa IKH-tuotteen. Tämän ovat vahvistaneet myös

markkinaoikeudessa todistajina kuultujen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajat (markkinaoikeuden päätöksen 393 kohta).

(274) Markkinaoikeus on katsonut, että edellä tarkoitetuissa IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa, joissa IKH-verkkokaupan kautta myydyin IKH-tuotteen myyntiin tai toimittamiseen liittyvistä kaikista toimenpiteistä on vastannut yksin Isojoen Konehalli tai sen oma OTP-piste eivätkä valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ole osallistuneet tuotteen myyntiin tai toimittamiseen millään tavalla, on ollut kysymys Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä, joka on voitu toteuttaa ilman valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien myötävaikutusta. Isojoen Konehallin menettelyssä ei siten ole tältä osin ollut kysymys kilpailusäännöissä kielletystä sopimuksesta (markkinaoikeuden päätöksen 394 kohta).

(275) Valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien hoitamien IKH-verkkokaupan toimitusten osalta markkinaoikeudessa todistajina kuullut valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajat L, M, G, O, I, K, H, F, J ja N ovat sinänsä kaikki kertoneet yhdenmukaisesti, että valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat toimineet heidän käsityksensä mukaan Isojoen Konehallin omistamassa IKH-verkkokaupassa pelkästään paikallisina palveluntarjoajina, jotka ovat voineet halutessaan luovuttaa IKH-verkkokaupasta ostetun tuotteen loppuasiakkaalle ja vastata luovutuksiin liittyvästä asiakaspalvelusta, ja että myyjänä IKH-verkkokaupassa on heidän käsityksensä mukaan ollut kaikissa tapauksissa yksin Isojoen Konehalli (markkinaoikeuden päätöksen 395 kohta).

(276) Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien allekirjoittamat IKH-verkkokauppasopimukset ovat olleet täydennyksiä osapuolten välisiin IKH-myyntiyhteistyösopimuksiin, joilla Isojoen Konehalli on myöntänyt mainitun sopimuksen allekirjoittaneelle valtuutetulle IKH-jälleenmyyjälle oikeuden IKH-tuotteiden jälleenmyyntiin ja markkinointiin sovitulla markkina-alueella kyseisen sopimuksen voimassaoloajaksi. IKH-myyntiyhteistyösopimuksessa todetun mukaan valtuutettu IKH-jälleenmyyjä on toiminut itsenäisenä yrittäjänä ja kauppiana ostaessaan ja myydessään sanotussa sopimuksessa tarkoitettuja IKH-tuotteita omaan lukuunsa (markkinaoikeuden päätöksen 396 kohta).

(277) IKH-verkkokauppasopimuksen voimassaolo on siinä todetun mukaisesti edellyttänyt, että valtuutetulla IKH-jälleenmyyjällä on ollut Isojoen Konehallin kanssa voimassa oleva IKH-myyntiyhteistyösopimus. IKH-verkkokauppasopimus on siten muodostanut yhdessä IKH-myyntiyhteistyösopimuksen kanssa IKH-verkkokaupan toimintaa sääntelevän sopimuskokonaisuuden (markkinaoikeuden päätöksen 397 kohta).

(278) Asiassa on edellä IKH-myyntiyhteistyösopimuksen osalta selostettu huomioon ottaen selvää, että valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat olleet allekirjoittamiensa IKH-myyntiyhteistyö- ja IKH-verkkokauppasopimusten osalta Isojoen Konehalliin nähden itsenäisiä elinkeinonharjoittajia. Mainitut sopimukset eivät siten ole olleet kilpailusääntöjen ulkopuolelle jääviä edustussopimuksia (markkinaoikeuden päätöksen 398 kohta).

(279) Isojoen Konehalli on IKH-tuotteita IKH-myyntiyhteistyösopimuksen perusteella valtuutetuille IKH-jälleenmyyjilleen jakaessaan toiminut tukkumyyjänä eri tasolla kuin IKH-tuotteita siltä ostanut valtuutettu IKH-jälleenmyyjä. Tähän nähden markkinaoikeus on katsonut, että myös IKH-verkkokauppasopimuksessa on ollut kysymys eri jakeluportailta toimivien yritysten välillä sovellettavasta sopimuksesta siltä osin kuin IKH-verkkokaupan kautta myydyt ja loppuasiakkaille toimitetut IKH-tuotteet ovat olleet valtuutetun IKH-jälleenmyyjän Isojoen Konehallilta jälleenmyyntiä varten ostamia IKH-tuotteita, joiden omistusoikeus on ollut valtuutetulla IKH-jälleenmyyjällä (markkinaoikeuden päätöksen 399 kohta).

(280) Johtopäätöstä IKH-verkkokaupan luonteesta vertikaalisena järjestelynä tukee osaltaan se, että samalla tavalla kuin IKH-verkkokauppasopimuksessa myös IKH-verkkokaupan tilaus- ja toimitusehdoissa on asiassa esitetyn mukaan todettu 12.11.2014 ja 13.12.2019 IKH-verkkokaupasta tilatun IKH-tuotteen myyjäksi joko Isojoen Konehalli tai tilausvahvistuksessa tuotteen toimittajaksi ilmoitettu valtuutettu IKH-jälleenmyyjä (markkinaoikeuden päätöksen 400 kohta).

(281) Markkinaoikeus on katsonut, että Isojoen Konehallin IKH-verkkokauppaa koskeneessa menettelyssä ei ole ollut kyse yhtiön yksipuolisesta menettelystä siltä osin kuin IKH-verkkokaupassa myydyt tuotteet ovat olleet valtuutetun IKH-jälleenmyyjän loppuasiakkaalle varastostaan toimittamia IKH-tuotteita. Isojoen Konehallin ja IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välinen IKH-verkkokauppaa koskenut menettely on täyttänyt tältä osin vertikaalisen sopimuksen tunnusmerkistön (markkinaoikeuden päätöksen 401 kohta).

(282) Markkinaoikeus on päätöksensä 425–433 kohdassa selostaessaan IKH-verkkokaupan kilpailunvastaiseen tarkoitukseen viittaavina pitämiään seikkoja lausunut muun ohella seuraavaa:

(283) IKH-verkkokauppasopimuksessa on vahvistettu Isojoen Konehallin ja sen valtuutetun IKH-jälleenmyyjän välillä sopimusehdot koskien Isojoen Konehallin omistamassa ja hallinnoimassa IKH-verkkokaupassa myytävien IKH-tuotteiden hintoja ja toimituksia. IKH-verkkokauppasopimuksen lausekkeesta, jonka mukaan ”tuotteiden hinnat ovat verkkokaupassa kaikkien jälleenmyyjien osalta samat” on ilmennyt, että Isojoen Konehalli on määrännyt IKH-verkkokaupassa myytyjen IKH-tuotteiden hinnat (markkinaoikeuden päätöksen 425 kohta).

(284) IKH-verkkokauppasopimuksen sopimuslausekkeista käy niin ikään ilmi, että IKH-verkkokaupan toimitukset on jaettu loppuasiakkaan postinumeron perusteella IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien toimitettaviksi. Loppuasiakkaan tilauksensa yhteydessä maksama kauppahinta on tilitetty IKH-verkkokaupasta ostetun tuotteen loppuasiakkaalle toimittaneen valtuutetun IKH-jälleenmyyjän pankkitilille (markkinaoikeuden päätöksen 426 kohta).

(285) IKH-jälleenmyyntiketjun kehitysryhmien kokousmuistioista ilmenee, että Isojoen Konehallin tarkoituksena on ollut perustaa IKH-jälleenmyyntiketjulle yhteinen verkkokauppa, josta tehdyt tilaukset jaetaan valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien toimitettaviksi siten, että tilatun IKH-tuotteen loppuasiakkaalle toimittava valtuutettu IKH-jälleenmyyjä saa maksun verkkokauppaostosta verkkomaksuja hoitavalta yritykseltä. Isojoen Konehallin perustamassa IKH-verkkokaupassa on IKH-verkkokauppasopimuksessa todetun mukaisesti ollut kysymys nimenomaisesti tällaisesta kehitysryhmissä käsitellystä IKH-jälleenmyyntiketjun yhteisestä verkkokaupasta, josta tehdyt tilaukset ja asiakasmaksut on jaettu IKH-verkkokauppaan kuuluneiden valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kesken (markkinaoikeuden päätöksen 427 kohta).

(286) Asiassa esitetyn mukaan IKH-verkkokaupassa myydyissä IKH-tuotteissa on ollut valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien toimittamien tuotteiden osalta lähtökohtaisesti kyse mainittujen jälleenmyyjien omistamista ja IKH-myyntiyhteistyösopimuksen mukaisin ehdoin jälleenmyyntiä varten hankkimista IKH-tuotteista. Kysymys ei IKH-verkkokauppasopimuksen sopimusehtojen perusteella ole siten ollut Isojoen Konehallin omistamien tuotteiden välittämisestä IKH-verkkokaupan loppuasiakkaille vaan järjestelystä, jossa valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat toimittaneet loppuasiakkaalle varastostaan omistamansa IKH-tuotteen, josta ne itse ovat kantaneet jälleenmyyntiin liittyneen kaupallisen riskin (markkinaoikeuden päätöksen 428 kohta).

2.6.4 Päämiestoimitukset

2.6.4.1 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(287) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valituksessaan esittänyt, että markkinaoikeus on virheellisesti katsonut, että IKH-verkkokaupan päämiestoimitukset olisivat olleet Isojoen Konehallin yksipuolista menettelyä. IKH-verkkokaupassa on ollut kyse sopimusjärjestelystä, jonka osapuolina ovat olleet Isojoen Konehalli ja verkkokauppaan liittyneet valtuutetut jälleenmyyjät. Päämiestoimitukset ovat olleet vain yksi toimitustapa osapuolten välisessä sopimusjärjestelyssä, jossa on kilpailunvastaisesti sovittu kiinteästä jälleenmyyntihinnasta ja asiakkaiden jakamisesta Isojoen Konehallin ja IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen jälleenmyyjien kesken.

(288) Itsenäiset jälleenmyyjät ovat päämiestoimituksissakin ottaneet tilauksia vastaan ja saaneet tilausten perusteella katetta. Tämä on tapahtunut Isojoen Konehallin määräämällä ja jälleenmyyjien hyväksymällä hintatasolla. Jälleenmyyjät ovat olleet osallisina myös päämiestoimituksissa. IKH-verkkokauppa on tarkasteltava Isojoen Konehallin ja sen itsenäisten jälleenmyyjien välisenä sopimusjärjestelynä ja IKH-verkkokauppasopimusta yhdessä myyntiyhteistyösopimuksen kanssa samaan kilpailunvastaiseen tavoitteeseen tähtäävänä sopimuskokonaisuutena. Markkinaoikeuden

johtopäätös on vastoin Isojoen Konehallin ja sen jälleenmyyjien välisen verkkokauppasopimuksen sanamuotoa ja tavoitetta.

(289) Painottaessaan arvioinnissaan sitä, että päämiestoimituksissa Isojoen Konehalli on toimittanut tuotteet suoraan loppuasiakkaalle, markkinaoikeus on jättänyt huomioon ottamatta, että päämiestoimitus on perustunut jälleenmyyjän valintaan, eikä tilauksen tehneen asiakkaan valintaan. Kyse on ollut siten lähinnä jälleenmyyjän valittavana olevista vaihtoehtoisista IKH-verkkokaupan toimitustavoista. Lisäksi markkinaoikeus on jättänyt ottamatta huomioon, että jälleenmyyjät ovat saaneet myös päämiestoimituksista katetta. Korvauksen vastaanottamista myyntitapahtumasta ei voida tulkita muutoin kuin osallisuudeksi järjestelyyn.

(290) Isojoen Konehallin kannalta korvauksen maksamisen liiketaloudellinen intressi on ollut jälleenmyyjien sitouttaminen yhteiseen verkkokauppaan, jonka hinnoista Isojoen Konehalli on määrännyt jälleenmyyjä sitovalla tavalla. Isojoen Konehallilla ja IKH-jälleenmyyjillä on ollut yhteinen tahto toimia markkinoilla tietyllä tavalla. Isojoen Konehalli ja sen jälleenmyyjät ovat olleet määrittämässä verkkokaupan toimintaperiaatteita yhdessä, ja Isojoen Konehalli on huomionnut omat ja jälleenmyyjänsä intressit verkkokaupan organisoinnissa.

(291) Kilpailu- ja kuluttajaviraston Isojoen Konehallin valituksen johdosta antamassa lausumassa esitetyn mukaan Isojoen Konehallin väite siitä, etteivät valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ole osallistuneet päämiestoimituksissa tuotteen myyntiin tai toimittamiseen millään tavalla, on virheellinen. Kyse ei myöskään ole ollut Isojoen Konehallin omasta verkkokaupasta, vaan mukaan liittyneet IKH-jälleenmyyjät olivat IKH-verkkokaupassa keskeisessä roolissa eli myyjinä toimitustavasta riippumatta.

2.6.4.2 Isojoen Konehallin kanta

(292) Isojoen Konehalli on esittänyt, ettei Kilpailu- ja kuluttajavirasto ole valituksessaan vaatinut markkinaoikeuden päätöksen kumoamista siltä osin kuin markkinaoikeus on arvioinut IKH-verkkokaupan päämiestoimitusten olevan kilpailusääntöjen mukaisia. Virasto on vaatinut vain seuraamusmaksun korottamista, koska viraston näkemyksen mukaan Isojoen Konehallin itse toimittamissa IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa ei ole ollut kyse kilpailusääntöjen ulkopuolelle jäävästä yksipuolisesta menettelystä.

(293) KKV:n esitys on koskenut väitettyä määrähinnoittelua. Virasto ei ole valituksessaan vaatinut, että IKH-verkkokaupan päämiestoimitusten hinnoittelua pidettäisiin markkinaoikeuden päätöksestä poiketen määrähinnoitteluna. Virasto ei voi valitusvaiheessa vaatia seuraamusmaksua määrähinnoittelun asemesta jostain muusta väitetyistä kilpailunrajoituksesta. Virasto ei myöskään voi vaatia seuraamusmaksun korottamista perusteilla, jotka markkinaoikeus on lainvoimaisesti todennut kilpailusääntöjen mukaisiksi.

(294) Lisäksi KKV:n esitys on koskenut väitettyä määrähinnoittelua vain siltä osin kuin IKH-jälleenmyyjä luovuttaa omistamansa tuotteen varastostaan asiakkaalle, joka on ostanut tuotteen IKH-verkkokaupasta.

Seuraamusmaksuesitys ei edes ole koskenut IKH-verkkokaupan päämiestoimituksia. Viraston väittämissä kannustimissa ei voi olla kyse kielletystä määrähinnoittelusta eivätkä ne vaikuta IKH-verkkokaupan päämiestoimitusten yksipuolisuuteen.

(295) KKV:n kanta siitä, että päämiestoimituksissa olisi kyse vertikaalisesta sopimuksesta, on virheellinen. Isojoen Konehalli on päättänyt omistamansa ja operoimansa verkkokaupan hinnat itse omistamiensa ja omasta varastosta toimittamiensa tuotteiden osalta. Kyse on ollut yhtiön yksipuolisesta toimenpiteestä, johon kilpailusäännöt eivät sovellu. Isojoen Konehallin omien tuotteiden hinnoittelun itsenäisyyttä ja yksipuolisuutta ei ole poistanut se, että jälleenmyyjät ovat verkkokauppasopimuksella sitoutuneet erilaisiin palvelutehtäviin ja saaneet sopimuksen mukaan näistä tehtävistä korvausta. Korvauksen maksaminen ei merkitse määrähinnoittelua tai muutenkaan tarkoitukseen perustuvaa kilpailunrajoitusta.

(296) Isojoen Konehalli on päättänyt IKH-verkkokauppasopimuksen toimintamallit ja se on voinut myydä ja toimittaa tuotteita varastosta ilman IKH-jälleenmyyjien myötävaikutusta. Kysymys ei ole vertikaalisesta sopimuksesta eikä määrähinnoittelusta taikka muustakaan tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta sen vuoksi, että verkkokauppasopimuksen allekirjoittaneiden jälleenmyyjien voidaan katsoa hyväksyneen Isojoen Konehallin itse myymien ja toimittamien tuotteiden hinnoittelumallin.

(297) Isojoen Konehalli ei ole antanut tahdonilmaisua, jolla kehoitetaan jälleenmyyjää kilpailunvastaisen tarkoituksen toteuttamiseen ja määrähinnoitteluun IKH-verkkokaupasta ostettujen tuotteiden osalta.

2.6.4.3 Oikeudellinen arviointi vaatimuksen tutkimatta jättämisestä koskevasta väitteestä

(298) Isojoen Konehalli on Kilpailu- ja kuluttajaviraston valituksesta antamassaan vastauksessa esittänyt, ettei virasto ole valituksessaan vaatinut markkinaoikeuden päätöksen kumoamista päämiestoimitusten osalta eikä virasto ole vaatinut, että IKH-verkkokaupan päämiestoimitusten hinnoittelua pidettäisiin markkinaoikeuden päätöksestä poiketen määrähinnoitteluna. Virasto on vaatinut vain seuraamusmaksun korottamista. Isojoen Konehalli on lausunut, ettei virasto voi vaatia seuraamusmaksun korottamista perusteilla, jotka markkinaoikeus on lainvoimaisesti todennut kilpailusääntöjen mukaisiksi.

(299) Isojoen Konehallin on katsottava Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitukseen antamassaan vastauksessa vaatineen, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston vaatimus seuraamusmaksun korottamisesta jätetään tutkimatta siltä osin kuin päämiestoimitukset on esitetty seuraamusmaksun korottamisen perusteena.

(300) Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan valituksessa on ilmoitettava, miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset), sekä vaatimusten perustelut.

(301) Asiassa on kysymys siitä, onko markkinaoikeus voinut määrätä Isojoen Konehallille seuraamusmaksun väitetystä kilpailurikkomuksesta. Katsoessaan valituksessaan, että päämiestoimituksissa on ollut kysymys Isojoen Konehallin ja sen jälleenmyyjien välisestä kielletystä sopimuksesta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto on pitänyt seuraamusmaksun määräämisen perusteena olevaa markkinaoikeuden arviointia virheellisenä.

(302) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on siten valituksessaan oikeudenkäynnistä hallinto-oikeudesta annetun lain mukaisesti esittänyt vaatimuksensa siitä, että seuraamusmaksua korotetaan, ja esittänyt vaatimuksensa perusteluna, että markkinaoikeuden arviointi päämiestoimitusten osalta on virheellinen. Markkinaoikeuden päätöksen vaatiminen kumottavaksi seuraamusmaksun perusteena olevan seikan osalta ei siten ole ollut tarpeen.

(303) Edellä esitetyillä perusteilla Isojoen Konehallin väite Kilpailu- ja kuluttajaviraston vaatimuksen tutkimatta jättämisestä päämiestoimituksia koskevan perusteen osalta on hylättävä.

2.6.4.4 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös päämiestoimitusten osalta

(304) Markkinaoikeus on päätöksessään lausunut, että IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa IKH-verkkokaupan kautta myydyin IKH-tuotteen myyntiin tai toimittamiseen liittyvistä kaikista toimenpiteistä on vastannut yksin Isojoen Konehalli tai sen oma OTP-piste eivätkä valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ole osallistuneet tuotteen myyntiin tai toimittamiseen millään tavalla. Markkinaoikeuden päätöksen mukaan päämiestoimituksissa on ollut kysymys Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä, joka on voitu toteuttaa ilman valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien myötävaikutusta. Markkinaoikeus on katsonut, ettei Isojoen Konehallin menettelyssä siten ole tältä osin ollut kysymys kilpailusäännöissä kielletystä sopimuksesta.

(305) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valituksessaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle esittänyt, etteivät päämiestoimitukset ole olleet Isojoen Konehallin yksipuolista menettelyä. Valituksen mukaan jälleenmyyjät ovat olleet osallisina myös päämiestoimituksissa. Virasto on viitannut muun ohella siihen, että jälleenmyyjät ovat ottaneet tilauksia vastaan ja saaneet tilausten perusteella katetta sekä osallistuneet tuotteiden myyntiin ja toimittamiseen. Lisäksi viraston mukaan IKH-verkkokauppaa on tarkasteltava Isojoen Konehallin ja sen itsenäisten jälleenmyyjien välisenä sopimusjärjestelynä ja IKH-verkkokauppasopimusta yhdessä myyntiyhteistyösopimuksen kanssa samaan kilpailunvastaiseen tavoitteeseen tähtäävänä sopimuskokonaisuutena. Viraston esittämän mukaan markkinaoikeuden arviointi Isojoen Konehallin menettelystä on ollut virheellinen, koska mainituille seikoille ei ole annettu merkitystä.

(306) Arvioitaessa markkinaoikeuden päätöksen oikeellisuutta on tarkasteltava, onko markkinaoikeuden tullut Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksessä esitetyn perusteella ottaa huomioon viraston tänne tekemässään valituksessa esittämät seikat IKH-verkkokaupan päämiestoimitusten luonnetta harkitessaan.

(307) Kilpailulain 12 §:n 3 momentin mukaan seuraamusmaksun määrää Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä markkinaoikeus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksestä on ilmentävä, mistä kilpailusäännösten vastaisesta menettelystä virasto vaatii seuraamusmaksua ja miltä osin virasto katsoo seuraamusmaksuesityksen kohteena olevan yrityksen menettelleen kilpailusäännösten vastaisesti. Seuraamusmaksuesityksestä on myös käytävä ilmi, millä perusteilla virasto katsoo yrityksen menettelyn kilpailusäännösten vastaiseksi. Viraston esityksen on sisällettävä merkitykselliset tosiseikat ja oikeudelliset johtopäätökset, jotka virasto on tehnyt tosiseikkojen nojalla.

(308) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on markkinaoikeudelle tekemässään seuraamusmaksuesityksessä katsonut Isojoen Konehallin menettelleen IKH-verkkokaupan osalta kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaisesti harjoittamalla määrähinnoittelua. Esityksen mukaan Isojoen Konehalli on sopinut IKH-jälleenmyyntiketjuun kuuluvien jälleenmyyjien kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta 28.10.2014 alkaen (esityksen 4 kohta). IKH-verkkokaupan kautta Isojoen Konehalli ja IKH-jälleenmyyjät myyvät IKH-tuotteita sovittuun kiinteään jälleenmyyntihintaan (esityksen 9 kohta). Seuraamusmaksuesityksessä on kuvattu päämiestoimituksia muun ohella toteamalla, että verkkokauppasopimuksen mukaan IKH-jälleenmyyjällä on myös mahdollisuus ohjata tilaus suoraan Isojoen Konehallin toimitettavaksi (esityksen 92 kohta).

(309) Seuraamusmaksuesityksensä kohdassa ”10.5 Tarkoitus rajoittaa kilpailua” Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lausunut, että määrähintalausekkeen lisäksi verkkokauppasopimuksessa on myös muita mekanismeja, jotka osoittavat Isojoen Konehallin kokonaissuunnitelman tarkoituksena olleen poistaa IKH-tuotteiden sisäinen hintakilpailu ja varmistaa sekä yhtiölle itselleen että IKH-jälleenmyyntiketjulle keinotekoisen korkea kate IKH-tuotteiden myynnistä. Päämiestoimituksiin liittyvät lausekkeet ovat esityksen perusteella tällaisia mekanismeja, jotka poistavat IKH-jälleenmyyjien kannustimet hintakilpailuun paitsi IKH-verkkokaupassa myös etenkin jälleenmyyjien omissa verkkokaupoissa (esityksen 218–220 kohta).

(310) Seuraamusmaksuesityksessä on päämiestoimitusten osalta todettu, että verkkokauppasopimuksessa sovitut IKH-jälleenmyyjille vaihtoehdot toimitusmuodot varmistavat IKH-jälleenmyyjille keinotekoisien katteiden jokaisesta IKH-verkkokaupasta tilatusta tuotteesta. Sekä verkkokaupan kautta jälleenmyyjälle ohjautuvassa myynnissä että päämiestoimituksessa tilaaja maksaa IKH-verkkokaupan kautta tilatusta tuotteesta määrähintalausekkeen mukaisen kiinteän jälleenmyyntihinnan.

(311) Esityksessä on lisäksi todettu, että päämiestoimituksissa Isojoen Konehalli toimii tilauksen tosiasiallisena toimittajana, eikä jälleenmyyjä osallistu myyntitapahtumaan lainkaan.

(312) Esityksen mukaan päämiestoimitusten tarkoituksena on ollut kasvattaa IKH-tuotteiden myyntiä jälleenmyyjän ja Isojoen Konehallin sopimalla hinnalla ja rohkaista IKH-jälleenmyyjä liittymään IKH-verkkokauppaan. Esityksen mukaan päämiestoimitukset vahvistavat IKH-tuotteiden määrähinnoittelua ja vähentävät IKH-jälleenmyyjien kannustinta perustaa omaa verkkokauppaa.

(313) Seuraamusmaksuesityksen perusteella päämiestoimitusten tarkoituksena on siten ollut yhtäältä kannustaa jälleenmyyjä liittymään IKH-verkkokauppaan ja toisaalta sitouttaa jälleenmyyjät toimimaan IKH-verkkokaupassa. Tätä tavoitetta on esityksen mukaan toteuttanut mahdollisuus siirtää toimitus Isojoen Konehallille ja saada päämiestoimituksista katetta. Esityksen perusteella Isojoen Konehallin menettelyn kilpailuoikeudellisessa arvioinnissa päämiestoimitusten merkitys on ollut IKH-verkkokaupan myynnin kasvattamisessa Isojoen Konehallin määräämällä hinnalla ja määrähinnoittelun vahvistamisessa. Päämiestoimitukset ovat siten esityksessä esitetty osana Isojoen Konehallin strategiaa kilpailunrajoituksen toteuttamisessa.

(314) Seuraamusmaksuesityksessä ei ole kuitenkaan todettu, että viraston näkemyksen mukaan päämiestoimitukset olisivat sellainen järjestely, johon jälleenmyyjät nimenomaisesti osallistuisivat tilauksia vastaanottamalla taikka myyjinä tai toimittajina ja joita tulisi pitää itsessään kilpailusäännöksissä kiellettyinä määrähinnoitteluna, josta olisi syntynyt sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välillä.

(315) Kun otetaan huomioon Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksessä seuraamusmaksuvaatimukselle esitetyt perusteet ja esityksessä päämiestoimituksiin liittyvistä tosiseikoista sekä niiden kilpailuoikeudellisesta arvioinnista lausuttu, markkinaoikeus on voinut katsoa, että IKH-verkkokaupan päämiestoimituksissa on ollut kysymys Isojoen Konehallin yksipuolisesta menettelystä, joka on voitu toteuttaa ilman valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien myötävaikutusta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei voi laajentaa esityksensä perusteita esittämällä sellaisia uusia tosiseikkoja, jotka muuttavat asian toiseksi seuraamusmaksuesityksessä esitettyyn nähden, tai muuttamalla tosiseikkojen perusteella esityksessä tekemäänsä oikeudellista johtopäätöstä toiseksi.

(316) Näin ollen korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei voi tulla enää arvioitavaksi, olisiko päämiestoimituksia arvioitava muuna kuin Isojoen Konehallin yksipuolisena menettelynä. Edellä esitetyn perusteella markkinaoikeuden päätöksen muuttamiseen kysymyksessä olevalta osin ei ole perusteita.

2.6.5 *IKH-jälleenmyyjien toimitukset*

2.6.5.1 Isojoen Konehallin kanta

(317) Isojoen Konehalli on valituksessaan esittänyt, että toisin kuin markkinaoikeus on päätöksessään katsonut IKH-verkkokaupassa ei ole ollut kyse Kilpailu- ja kuluttajaviraston väittämästä vertikaalisesta sopimuksesta tai määrähinnoittelusta. IKH-verkkokauppa on ollut Isojoen Konehallin omistama ja operoima verkkokauppa, jossa se on saanut määrätä hinnan.

(318) IKH-verkkokaupan myyntitapahtuman jälkeiset tapahtumat eivät vaikuta siihen, kuka on toiminut varsinaisena myyjänä IKH-verkkokaupassa. Isojoen Konehallin IKH-verkkokaupassa myymä tuote on joissakin tapauksissa luovutettu asiakkaalle IKH-valtuutetun varastosta. Tämä ei ole markkinaoikeudessa esitetyn henkilötodistelun perusteella vaikuttanut tuotteen myyjän määräytymiseen. Markkinaoikeudessa kuullut IKH-valtuutetut ovat päinvastoin korostaneet, etteivät he ole toimineet tuotteiden myyjinä silloinkaan, kun IKH-valtuutettu on luovuttanut tuotteen asiakkaalle omasta varastostaan.

(319) IKH-valtuutetut ovat toimineet IKH-verkkokaupassa ainoastaan palveluntarjoajina vastaten kaupan jälkeen tapahtuvista toimituksista ja asiakaspalvelusta. Käytännössä kysymys on ollut siitä, että Isojoen Konehalli on ostanut jakelijoilta Isojoen Konehallin verkkokaupassa myytyjen tuotteiden toimittamiseen liittyviä palveluita. Markkinaoikeudessa todistajina kuultujen Isojoen Konehallin ja IKH-valtuutettujen edustajien kertomukset osoittavat, että IKH-valtuutettujen rooli on rajoittunut palvelujen tuottamiseen IKH-verkkokaupan toiminnassa. IKH-verkkokauppaa tulee arvioida osapuolten tarkoituksen mukaisesti. IKH-verkkokauppasopimuksen kohta, jonka mukaan kunkin tilauksen osalta myyjänä toimii se jälleenmyyjä, jonka lehtienjakelualueen postinumeroihin tilauksen toimitusosoitteen postinumero kuuluu, on henkilötodistelun perusteella tarkoittanut, että Isojoen Konehallin myytyä tuotteen IKH-verkkokaupassa IKH-valtuutettu voi halutessaan toimittaa tuotteen varastostaan asiakkaalle.

(320) Myöskään IKH-verkkokaupassa tapahtuneen myynnin jälkeisellä rahaliikenteellä ei ole merkitystä arvioinnissa. Maksut IKH-verkkokaupasta tehdyistä ostoksista ovat menneet rahoitusyhtiölle, joka on tilittänyt IKH-valtuutetuille verkkokauppasopimukseen perustuvan korvauksen tehdyistä palveluista. Maksu suoraan tilausvahvistuksessa toimittajaksi/myyjäksi merkityn jälleenmyyjän pankkitilille oli teknisesti yksinkertaisempi ja kustannustehokkaampi malli.

(321) IKH-valtuutetut eivät ole toimineet IKH-verkkokaupassa varsinaisen jälleenmyyjän roolissa, eikä niillä ole ollut jälleenmyyntiin verrattavaa riskiä. Asiassa esitetty näyttö osoittaa, että tosiasiasa ainoastaan Isojoen Konehalli on myynyt tuotteita IKH-verkkokaupassa. Isojoen Konehalli on kaikissa tapauksissa viime kädessä vastannut IKH-verkkokaupan kautta myydyistä tuotteista suhteessa loppuasiakkaaseen.

(322) IKH-verkkokaupassa on ollut kyse komission vuoden 2022 vertikaalisten suuntaviivojen 193 kohdassa tarkoitettusta toteutussopimuksesta, joka ei ole määrähinnoittelua. Kyseiset uudet suuntaviivat eivät ole merkinneet tältä osin muutosta oikeustilaan. Sellaiset toimitusten täytäntöönpanojärjestelmät, jotka eliminoivat asiakkaiden kilpailuttamismahdollisuudet, eivät ole koskaan voineet sisältää kiellettyä määrähinnoittelua. Suomenkieliset suuntaviivat on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä ennen markkinaoikeuden päätöksen antamista. Sanottuja suuntaviivoja on sovellettava IKH-verkkokaupan arviointiin.

(323) IKH-verkkokaupan yksi hinta ei voi olla määrähinnoittelua, koska Isojoen Konehalli ja sen jakelijat eivät ole kilpailleet asiakkaasta IKH-verkkokaupassa. Asiakas on ostanut tuotteen Isojoen Konehallilta IKH-verkkokaupassa. Asiakas ei ole voinut valita sitä yritystä, jonka varastosta IKH-verkkokaupasta ostettu tuote on toimitettu. Asiakas on saattanut valita ainoastaan tuotteensa toimitustavan ja noutopaikan eikä ennen tilausvahvistusta ole tiennyt, kenen varastosta tuote toimitetaan. Isojoen Konehalli on määrittänyt tuotteiden hinnan IKH-verkkokaupassa ja välittänyt tilaukset asiakkaan toimituspaikkavalinnan perusteella ennakkoon sovitulla tavalla jälleenmyyjilleen. Isojoen Konehallin jälleenmyyjät ovat hyväksyneet toimitusten jakautumista koskevat säännöt allekirjoittamalla verkkokauppasopimuksen. Siinäkin tilanteessa, jossa asiakas on valinnut noudon IKH-valtuutetun liikkeestä, Isojoen Konehalli on saattanut toimittaa tuotteen kyseisen IKH-valtuutetun liikkeeseen noudettavaksi.

(324) Isojoen Konehalli on tehnyt jälleenmyyjänsä kanssa sopimuksen Isojoen Konehallin ja loppuasiakkaan välillä tehdyn toimitussopimuksen täyttämiseksi. Kilpailua ei ole rajoittanut se, että Isojoen Konehalli on asettanut jälleenmyyntihinnan, sillä asiakas ei ole valinnut toteutuspalvelun tarjoavaa yritystä. Markkinaoikeus on päätöksessään virheellisesti jättänyt käsittelemättä IKH-verkkokauppaa toteutussopimuksen näkökulmasta.

2.6.5.2 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(325) Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämän mukaan markkinaoikeus on tehnyt oikean johtopäätöksen katsoessaan, että IKH-jälleenmyyjien toimituksissa IKH-verkkokaupassa on ollut kyse eri jakeluportaililla toimivien yritysten välillä sovellettavasta sopimuksesta. IKH-verkkokaupan osalta sopimuksen synnyttävä yhteinen tahto IKH-verkkokaupassa sovellettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta on ilmennyt suoraan IKH-verkkokauppasopimuksen määrähintalausekkeesta.

(326) Samoin markkinaoikeus on tehnyt oikean ratkaisun jättäessään toteutussopimuksia koskevat, Isojoen Konehallin menettelyn päättymisen jälkeen voimaan tulleet vertikaaliset suuntaviivat huomioon ottamatta. Vaikka menettelyn arviointiin sovellettaisiin kyseisiä vuonna 2022 julkaistuja vertikaalisia suuntaviivoja, Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välisessä sopimuksessa ei ole ollut kyse suuntaviivoissa tarkoitetuista toteutussopimuksesta.

(327) IKH-verkkokaupassa asiakas on tehnyt sopimuksen IKH-tuotteen toimituksesta IKH-verkkokauppasopimuksessa etukäteen sovitulla tavalla määräytyvän jälleenmyyjän kanssa. IKH-verkkokaupassa on siten ollut kyse yhtäältä ensin solmittavasta Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välisestä IKH-verkkokauppasopimuksesta ja toisaalta asiakkaan ja valtuutetun IKH-jälleenmyyjän välisestä myöhemmästä toimitussopimuksesta, jossa jälleenmyyjä on vastannut toteutuksen lisäksi myös muista myyjän vastuulle tavanomaisesti kuuluvista tehtävistä. IKH-verkkokauppasopimuksessa Isojoen Konehalli on määrännyt kaikkien IKH-verkkokaupan kautta tehtävien tilausten hinnoista jälleenmyyjä sitovalla tavalla. Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välistä IKH-verkkokauppasopimusta ei voida pitää vertikaalisissa suuntaviivoissa tarkoitettuna toteutussopimuksena.

(328) IKH-verkkokaupassa toimituksesta vastaava taho on valikoitunut Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien yhdessä IKH-verkkokauppasopimuksessa sopiman mekanismin perusteella. IKH-verkkokauppa ei ole sisältänyt toimitusmallia, jonka mukaan Isojoen Konehalli vastaanottaisi asiakkaan tilauksen ja ohjaisi sen jälleenmyyjän toimitettavaksi.

2.6.5.3 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös IKH-jälleenmyyjien toimitusten osalta

(329) Isojoen Konehalli on esittänyt, että valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat toimineet IKH-verkkokaupassa ainoastaan palveluntarjoajina vastaten kaupan jälkeen tapahtuvista toimituksista ja asiakaspalvelusta, mistä niille on maksettu korvaus. Isojoen Konehalli on viitannut markkinaoikeudessa kuultujen IKH-jälleenmyyjien edustajien kertomuksiin, joiden mukaan IKH-jälleenmyyjät eivät ole toimineet tuotteiden myyjinä silloinkaan, kun ne ovat luovuttaneet tuotteen asiakkaalle omasta varastostaan.

(330) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Isojoen Konehallin ja sen jälleenmyyjän tehtävät, vastuut ja velvollisuudet IKH-verkkokaupassa on määritetty osapuolten välisessä IKH-verkkokauppasopimuksessa. Mainitun sopimuksen perusteella kunkin tilauksen osalta myyjänä on toiminut se jälleenmyyjä, jonka lehtienjakelualan postinumeroihin tilauksen toimitusosoitteen postinumero on kuulunut. Lisäksi IKH-verkkokauppasopimuksessa on todettu, että IKH-verkkokaupasta ostetun tuotteen kauppahinta maksetaan maksunvälittäjän toimesta tämän jälleenmyyjän pankkitilille ja tilausvahvistukseen toimittajaksi/myyjäksi ilmoitetaan tämä jälleenmyyjä yhteystietoineen. Näin ollen IKH-verkkokauppasopimuksen perusteella on selvää, että valtuutetut IKH-jälleenmyyjät eivät ole toimineet IKH-verkkokaupassa ainoastaan kaupan jälkeen tapahtuvista toimituksista ja asiakaspalvelusta vastaavina palveluntarjoajina, vaan nimenomaan myyjinä.

(331) Markkinaoikeudessa kuultujen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajien kertomukset vahvistavat sen, että myös käytännössä verkkokauppa on toiminut IKH-verkkokauppasopimuksen mukaisesti. L, I, F, J ja A ovat

kertoneet, että toimittaessaan IKH-verkkokaupasta ostetun tuotteen loppuasiakkaalle heidän edustamansa yhtiö on saanut ostotapahtuman johdosta tililleen maksusuorituksen jälkikäteen maksunvälittäjältä IKH-verkkokauppasopimuksen mukaisesti. Myös IKH-verkkokaupan tilaus- ja toimitusehdoissa on asiassa esitetyn mukaan todettu 12.11.2014 ja 13.12.2019, että IKH-verkkokaupasta tilatun tuotteen myyjänä on joko Isojoen Konehalli tai valtuutettu IKH-jälleenmyyjä ja että tilausvahvistuksesta ilmenevät kunkin tilauksen osalta myyjän nimi ja yhteystiedot.

(332) Markkinaoikeudessa kuultujen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajien kertomusten perusteella tilanteissa, joissa IKH-verkkokaupasta ostettu tuote on toimitettu loppuasiakkaalle valtuutetun IKH-jälleenmyyjän toimesta, loppuasiakkaalle on lähtökohtaisesti luovutettu valtuutetun IKH-jälleenmyyjän varastosta sen Isojoen Konehallilta aiemmin ostama tuote. IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien loppuasiakkaille toimittamat tuotteet ovat siten olleet mainittujen jälleenmyyjien omistamia ja IKH-myyntiyhteistyösopimuksen mukaisin ehdoin jälleenmyyntiä varten ostamia tuotteita. Tähän ja IKH-verkkokauppasopimuksessa todettuun nähden merkitystä ei ole sillä, että valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien edustajat ovat kertoneet markkinaoikeudessa mieltäneensä toimineensa Isojoen Konehallin verkkokaupassa, jossa myyjänä on ollut yksin Isojoen Konehalli.

(333) IKH-verkkokauppasopimuksen mukaan tuotteiden hinnat ovat verkkokaupassa kaikkien jälleenmyyjien osalta samat. IKH-verkkokaupan hinnoittelussa on sovellettu Isojoen Konehallin määrittämiä hintoja. Isojoen Konehalli on siten yhtiön ja sen jälleenmyyjien välisiin IKH-verkkokauppasopimukseen sisältyneellä lausekkeella määrännyt IKH-verkkokaupassa myytävien tuotteiden kiinteät jälleenmyyntihinnat ja jälleenmyyjät ovat hyväksyneet Isojoen Konehallin määräämän hinnoittelun.

(334) Isojoen Konehalli on esittänyt, että IKH-verkkokaupassa on ollut kyse komission vuoden 2022 vertikaalisissa suuntaviivoissa (EUVL 2022/C 248/01) mainitusta toteutusopimuksesta, joka ei ole määrähinnoittelua. Isojoen Konehalli on viitannut kyseisten vertikaalisten suuntaviivojen 193 kohtaan, jossa todetun mukaan toteutusopimuksessa toimittaja tekee ostajan kanssa vertikaalisen sopimuksen toimittajan ja tietyn asiakkaan välillä aiemmin tehdyn toimitussopimuksen täyttämiseksi. Toimittajan valitessa toteutuksesta vastaavaa yritystä se, että toimittaja asettaa jälleenmyyntihinnan, ei ole jälleenmyyntihinnan määräämistä. Mainitussa suuntaviivojen kohdassa todetun mukaan asiakkaan valitessa toteutuspalvelut tarjoavan yrityksen se, että toimittaja määrää jälleenmyyntihinnan, voi rajoittaa kilpailua toteutuspalvelujen tarjonnassa.

(335) Isojoen Konehalli on esittänyt, että Isojoen Konehalli on tehnyt jälleenmyyjänsä kanssa sopimuksen Isojoen Konehallin ja loppuasiakkaan välillä tehdyn toimitussopimuksen täyttämiseksi. Isojoen Konehallin esittämän mukaan asiakas ei ole voinut valita sitä yritystä, jonka varastosta IKH-verkkokaupasta ostettu tuote on toimitettu, eivätkä Isojoen Konehalli ja sen jakelijat ole kilpailleet asiakkaasta IKH-verkkokaupassa. Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokaupan yksi hinta ei voi olla määrähinnoittelua.

(336) Korkeimman hallinto-oikeuden edellä toteamalla tavalla IKH-verkkokauppasopimuksen perusteella IKH-jälleenmyyjä on toiminut IKH-verkkokaupassa tuotteiden myyjänä suhteessa loppuasiakkaaseen varastostaan toimittamiensa tuotteiden osalta. Kysymys ei ole siten ollut Isojoen Konehallin väittämällä tavalla siitä, että IKH-jälleenmyyjä olisi täyttänyt Isojoen Konehallin ja loppuasiakkaan välillä tehdyn sopimuksen tuotteen toimittamisesta. Isojoen Konehallin ja IKH-jälleenmyyjän välistä IKH-verkkokauppasopimusta ei siten voida pitää Isojoen Konehallin esittämän perusteella kilpailusäännösten nojalla sallittuna sopimuksena.

(337) Kun otetaan huomioon edellä lausuttu ja markkinaoikeuden päätöksen perustelut, korkein hallinto-oikeus katsoo kuten markkinaoikeus, että siltä osin kuin IKH-verkkokaupassa myydyt tuotteet ovat olleet valtuutetun IKH-jälleenmyyjän loppuasiakkaalle varastostaan toimittamia IKH-tuotteita Isojoen Konehallin IKH-verkkokauppaa koskeneessa menettelyssä on ollut kysymys vertikaalisesta sopimuksesta ja että Isojoen Konehalli on sopimalla IKH-jälleenmyyjänsä kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta määrännyt IKH-verkkokaupassa myytyjen IKH-tuotteiden hinnat.

2.7 *Menettelyn kilpailunvastainen tarkoitus tai vaikutus*

2.7.1 *Kysymyksenasettelu*

(338) Asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus virheellisesti katsonut, että yhtiön menettelyssä on ollut kysymys tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta.

2.7.2 *Markkinaoikeuden johtopäätös*

(339) Markkinaoikeus on jälleenmyyjien verkkokauppoja koskevalta osalta todennut muun ohella, että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys kilpailunrajoituksesta, jossa Isojoen Konehalli on määrännyt jälleenmyyjänsä noudattamaan asettamaansa vähimmäishintatasoa niiden verkkokaupoissa suoritettussa IKH-tuotteiden jälleenmyynnissä ja kohdistanut jälleenmyyjäänsä tarvittaessa painostustoimia, jos jälleenmyyjä ei ole muutoin suostunut noudattamaan verkkokaupassaan IKH-tuotteiden myynnissä Isojoen Konehallin määräämää vähimmäisjälleenmyyntihintaa. Markkinaoikeus on katsonut, että Isojoen Konehallin menettely on ollut vähintäänkin omiaan vaikuttamaan kielteisesti kilpailuun. Näin ollen kyseisessä menettelyssä on ollut kysymys tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta, jonka osalta ei ole tarpeen arvioida menettelyn mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia (markkinaoikeuden päätöksen 315 ja 316 kohta).

(340) IKH-verkkokauppasopimuksen osalta markkinaoikeus on päätöksessään tuonut esiin sen kilpailunvastaista tarkoitusta vastaan esitettyjä seikkoja sekä seikkoja, joita markkinaoikeus on pitänyt sen kilpailunvastaiseen

tarkoitukseen viittaavina (markkinaoikeuden päätöksen 408–428 kohta).
Markkinaoikeus on tämän jälkeen lausunut seuraavaa:

(341) Markkinaoikeus on edellä päätöksessään katsonut, että jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneessa Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys kilpailunrajoituksesta, jossa Isojoen Konehalli on määrännyt jälleenmyyjänsä noudattamaan asettamaansa vähimmäishintatasoa niiden verkkokaupoissa suoritettussa IKH-tuotteiden jälleenmyynnissä ja kohdistanut jälleenmyyjänsä tarvittaessa painostustoimia, jos jälleenmyyjä ei ole muutoin suostunut noudattamaan verkkokaupassaan IKH-tuotteiden myynnissä Isojoen Konehallin määräämää vähimmäisjälleenmyyntihintaa (markkinaoikeuden päätöksen 429 kohta).

(342) Viimeksi mainittu seikka on osaltaan otettava huomioon myös kysymyksessä olevan IKH-verkkokaupan kokonaisarvioinnissa etenkin, kun jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneessa Isojoen Konehallin menettelyssä ja kysymyksessä olevassa IKH-verkkokaupassa on ollut kyse ajallisesti osin päällekkäisistä menettelyistä. Jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneesta Isojoen Konehallin menettelystä todettuun nähden sille seikalle, että IKH-verkkokauppasopimuksen sopimusehdoissa on sinänsä annettu valtuutetuille IKH-jälleenmyyjille mahdollisuus määrätä hinnoittelustaan IKH-verkkokaupan ulkopuolella tai perustaa omia verkkokauppoja, ei voida antaa IKH-verkkokaupan kokonaisarvioinnissa merkitystä (markkinaoikeuden päätöksen 430 kohta).

(343) IKH-verkkokaupassa näkyvillä olleiden IKH-tuotteiden hintojen on katsottava olleen omiaan vähentämään valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien halukkuutta poiketa IKH-verkkokaupan hinnoista niiden omissa verkkokaupoissa, joiden hinnoitteluun Isojoen Konehalli on kohdistanut tarvittaessa määrähinnoittelutoimenpiteitä, jotta IKH-tuotteiden verkkokauppahinnoittelu olisi ollut jälleenmyyjien osalta Isojoen Konehallin määräämän vähimmäishintatason mukaista (markkinaoikeuden päätöksen 431 kohta).

(344) IKH-verkkokauppasopimuksen sopimusehtojen, joiden perusteella IKH-verkkokaupassa mukana olleet valtuutetut IKH-jälleenmyyjät ovat saaneet katetta jokaisesta IKH-verkkokaupan kautta niille ohjautuneesta myyntitapahtumasta silloinkin, kun valtuutettu IKH-jälleenmyyjä ei ole osallistunut tuotteen toimittamiseen millään tavalla, on katsottava olleen omiaan kannustamaan valtuutettuja IKH-jälleenmyyjä liittymään IKH-verkkokauppaan (markkinaoikeuden päätöksen 432 kohta).

(345) Isojoen Konehallin tarkoituksena on ollut IKH-verkkokauppasopimusten kiinteän myyntihinnoittelun avulla vaikuttaa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihintoihin. IKH-verkkokauppasopimuksen hinnoittelua koskeva lauseke on merkinnyt, että IKH-verkkokaupassa on ollut kunkin IKH-tuotteen osalta kiinteä jälleenmyyntihinta, josta IKH-verkkokauppasopimuksen allekirjoittanut valtuutettu IKH-jälleenmyyjä ei ole voinut poiketa silloin, kun sen jälleenmyyntiä varten hankkima IKH-tuote on myyty IKH-verkkokaupan kautta (markkinaoikeuden päätöksen 433 kohta).

(346) Arvioitaessa Isojoen Konehallin menettelyä kokonaisuutena IKH-verkkokauppasopimusten keskeisenä tarkoituksena on ollut vähentää IKH-verkkokaupan kiinteiden jälleenmyyntihintojen avulla IKH-tuotteiden sisäistä hintakilpailua Isojoen Konehallin ja sen valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien välillä sekä mainittujen jälleenmyyjien kesken ja rajoittaa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien oikeutta hinnoitella IKH-tuotteet vapaasti IKH-verkkokaupassa. Samalla IKH-verkkokauppaa koskeneen menettelyn tavoitteena on ollut saada Isojoen Konehallille ja IKH-jälleenmyyntiketjulle keinotekoisena korkea kate IKH-tuotteiden myynnistä (markkinaoikeuden päätöksen 434 kohta).

(347) Markkinaoikeuden johtopäätöksen kannalta ei ole merkitystä sillä, että IKH-verkkokaupalla on ollut esitetyn selvityksen perusteella hyväksyttävienkin tavoitteita, koska Isojoen Konehalli on pyrkinyt toimenpiteillään myös ei-hyväksyttäviin tavoitteisiin. Isojoen Konehallin menettelyn kilpailuvastainen luonne huomioon ottaen mainitun johtopäätöksen kannalta ei ole merkitystä myöskään Isojoen Konehallin markkinaosuuden tai IKH-verkkokaupan liikevaihdon suuruudella eikä muillakaan Isojoen Konehallin IKH-verkkokaupasta esittämällä väitteillä (markkinaoikeuden päätöksen 435 kohta).

(348) Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut IKH-verkkokaupan osalta kysymys kilpailun rajoittamiseen IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä tähänneestä menettelystä, joka on ilmentänyt jo luonteensa puolesta riittävää vahingollisuutta kilpailulle. Näin ollen kyse on ollut IKH-verkkokaupan osalta tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta, jonka osalta ei ole tarpeen selvittää menettelyn mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia (markkinaoikeuden päätöksen 436 kohta).

2.7.3 *Isojoen Konehallin kanta*

(349) Isojoen Konehalli on esittänyt, että IKH-verkkokaupassa ei ole ollut kyse tarkoitukseen perustuvasta rajoituksesta. IKH-verkkokaupalla ja sen toimintamallilla on ollut kilpailuoikeudellisesti hyväksyttävät ja asiakkaiden edun mukaiset tavoitteet. Markkinaoikeus on virheellisesti jättänyt huomioon ottamatta, että KKV:llä on näyttötaakka rajoituksen kilpailua rajoittavasta luonteesta. Markkinaoikeus ei ole noudattanut oikeuskäytännössä asetettuja vaatimuksia tarkoitukseen perustuvan rajoituksen edellytysten täyttymisen arvioinnissa.

(350) KKV on jättänyt Isojoen Konehallin esittämät verkkokauppaa koskevat selvitykset arvioimatta. Lisäksi virasto on laiminlyönyt selvityselvöllisyytensä, kun se ei ole kuullut Isojoen Konehallin verkkokaupassa mukana olevia jälleenmyyjä IKH-verkkokauppaan liittyvistä asioista ja viraston väitteistä ja kun se on jättänyt tekemättä markkinoiden ja markkinavoiman arvioinnin.

(351) IKH-verkkokaupan tarkoituksena on ollut saada IKH-ketjun valikoimaan kuuluvat tuotteet paremmin esille internetissä, parantaa IKH-brändin näkyvyyttä ja toimia IKH-ketjun tuoteluettelona. Tämä on ilmennyt

myös henkilötodistelusta ja kirjallisesta näytöstä. IKH-verkkokaupan toimintamallin tarkoituksena on ollut mahdollisimman kustannustehokas, nopea ja palveleva verkkokauppa asiakkaiden edun mukaisella tavalla. Tätä on toteuttanut erityisesti mahdollisuus luovuttaa IKH-verkkokaupan myymiä tuotteita nopeasti ja asiakasystävällisesti IKH-valtuutetun varastosta. Nopea ja tehokas IKH-verkkokauppa on parantanut IKH-ketjun kilpailukykyä ja pakottanut kilpailijat kehittämään toimintaansa. Lisäksi IKH-verkkokauppa on luonut sellaisille toimijoille, joille verkkokauppa ei itsenäisesti olisi taloudellisesti tai resursoinnin kannalta kannattavaa, mahdollisuuden osallistua verkkokauppaan.

(352) IKH-verkkokaupan toimitusmalli on vähentänyt asiakkaalle verkkokauppatoimituksesta aiheutuvia kustannuksia erityisesti noutomyynissä, kun yksittäistä tuotetta ei ollut tarpeen lähettää erikseen Isojoen Konehallin keskusvarastolta jälleenmyyjän toimipisteeseen noudettavaksi. Verkkokaupamalli on mahdollistanut myös Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjän välisen tasaisemman työnjaon varastoinnissa ja tilausten toimittamisessa asiakkaalle. Verkkokaupan toimintamalli on tehostanut jälleenmyyjien varaston kiertonopeutta, minkä johdosta jälleenmyyjillä on ollut mahdollisuus ylläpitää laajempaa tuotevalikoimaa. Verkkokaupamalli on mahdollistanut asiakkaille henkilökohtaisen asiakasneuvonnan sekä nopeuttanut ja yksinkertaistanut tuotteisiin liittyviä reklamaatioita ja tuotepalautuksia jälleenmyyjien toimiessa verkkokaupasta tilattujen tuotteiden toimittajana.

(353) IKH-verkkokauppaa on arvioitava ottamalla huomioon sen oikeudellinen ja taloudellinen asiayhteys. Markkinaoikeuden olisi tullut arvioida kaikki sellaiset merkitykselliset seikat, jotka saattavat kyseenalaistaa IKH-verkkokaupan haitallisuuden kilpailulle. Tällaisia seikkoja ovat erityisesti IKH-verkkokaupasta aiheutuvat asiakashyödyt ja muut tehokkuusedut. Myös osapuolten tosiasialliselle tahdolle ja toiminnalle on annettava merkitystä. Lisäksi on arvioitava markkinoita ja Isojoen Konehallin markkinavoimaa.

(354) Markkinaoikeuden näkemys määrähinnoittelusta perustuu tekniseen mahdottomuuteen ja virheelliselle näkemykselle siitä, että kaikkien 120 IKH-valtuutetun olisi ollut mahdollista myydä tuotteitaan IKH-verkkokaupassa. Henkilötodistelun osoittamalla tavalla verkkokaupamalli, jossa kaikki IKH-verkkokaupassa mukana olleet IKH-valtuutetut olisivat myyneet tuotteitaan IKH-verkkokaupassa, ei olisi ollut mahdollinen verkkokauppaa perustettaessa vuonna 2014. Lisäksi malli olisi ollut taloudellisesti kestävä. Valtaosalla IKH-valtuutetuista ei olisi ollut resursseja verkkokaupan hallinnointiin ja jatkuvaan ylläpitämiseen.

(355) IKH-verkkokaupan yhden hinnan tai tuotteen valtuutetun varastosta luovuttamisen luonteesta vakavana tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena ei ole riittävän vankkaa ja luotettavaa kokemusperustaa, joten Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi tullut arvioida sen konkreettisia vaikutuksia markkinoilla.

(356) Markkinaoikeus on perusteettomasti katsonut, että Isojoen Konehallin tarkoitus on ollut rajoittaa sisäistä hintakilpailua ja saada IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnistä keinotekoisesti korkea kate. Esitetty näyttö ei tue tätä johtopäätöstä. Markkinaoikeus on virheellisesti jättänyt huomioon sen, että vertikaaliset sopimukset ovat lähtökohtaisesti omiaan haittaamaan kilpailua horisontaalisia sopimuksia vähemmän, ja laajentanut asian koskemaan muitakin kuin IKH-tuotemerkillä varustettuja tuotteita.

(357) IKH-jälleenmyyjien oikeutta vapaasti hinnoitella tuotteet muualla kuin IKH-verkkokaupassa ei ole rajoitettu. IKH-verkkokauppasopimuksessa on nimenomaisesti mainittu tästä. Henkilötodistelu ja asiassa esitetty muu selvitys osoittavat kaikkien IKH-valtuutettujen hinnoitellessa aina itsenäisesti ja vapaasti. Jälleenmyyjillä ei myöskään ole ollut velvollisuutta liittyä IKH-verkkokauppaan. Lisäksi IKH-valtuutetuilla, jotka ovat olleet mukana IKH-verkkokaupassa, on ollut oikeus perustaa oma verkkokauppa tai toimia muissa olemassa olevissa verkkokaupoissa.

(358) Mikään IKH-verkkokauppasopimuksen ehdoista ei viittaa siihen, että Isojoen Konehalli olisi pyrkinyt IKH-verkkokaupan kautta vaikuttamaan IKH-tuotteiden jälleenmyyntihintoihin. Näyttö sen sijaan osoittaa, ettei tällaista ohjaavaa vaikutusta tai tarkoitusta ole ollut. Näyttö ei siten tue markkinaoikeuden näkemystä siitä, että IKH-verkkokaupassa näkyvillä olleiden IKH-tuotteiden hintojen on katsottava olleen omiaan vähentämään valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien halukkuutta poiketa IKH-verkkokaupan hinnoista niiden omissa verkkokaupoissa.

(359) Markkinaoikeus on virheellisesti jättänyt huomioon ottamatta sen, että IKH-valtuutettujen IKH-verkkokaupasta saama korvaus on ollut pieni. Esimerkiksi vuosina 2017–2019 korvaus on ollut keskimäärin vain noin 2 000–2 600 euroa vuodessa. IKH-verkkokaupan merkitys IKH-valtuutetuille on ollut vähäinen, eikä IKH-verkkokauppaan osallistumisesta saatu korvaus ole toiminut kannustimena liittyä verkkokauppaan. Korvauksen maksu IKH-valtuutetuille Isojoen Konehallin toimittamista tilauksista on lisäksi ollut perusteltua. IKH-jälleenmyyjillä on ollut tehtäviä IKH-verkkokaupan markkinoinnissa, IKH-verkkokaupasta ostettuja tuotteita koskevassa asiakkaiden neuvonnassa ja reklamaatioiden vastaanotossa myös silloin, kun tavara on toimitettu asiakkaalle Isojoen Konehallin varastosta.

(360) Kehitysryhmän kokouksessa vuonna 2010 esitetyt kommentit eivät ole osoitus lopullisen, lokakuussa 2014 avatun verkkokaupan tarkoituksesta tai toimintamallista.

2.7.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(361) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan Isojoen Konehallin väitteet siitä, että markkinaoikeus olisi arvioinut Isojoen Konehallin menettelyä virheellisesti tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena IKH-verkkokaupan osalta, ovat perusteettomia. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lausunut väitteistä päätöksessään ja seuraamusmaksuesityksessään sekä

markkinaoikeudelle antamissa lausumissaan. Markkinaoikeus on arvioinut Isojoen Konehallin menettelyä perusteellisesti ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti ja päätenyt oikeaan johtopäätökseen todetessaan kyseessä olleen tarkoitukseen perustuva kilpailunrajoitus. Näin ollen menettelyn mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia ei ole ollut tarpeen erikseen selvittää.

(362) Jotta sopimus voidaan luokitella tarkoitukseen perustuvaksi kilpailunrajoitukseksi, edellytetään kokemusperustaa siitä tavoitteesta, johon kyseisellä sopimuksella pyritään. Sen sijaan kokemusperustaa ei edellytetä sen keinon muodon osalta, millä tähän tavoitteeseen pyritään. IKH-verkkokauppasopimuksen osalta arvioinnissa merkitystä on ainoastaan sillä, onko kyseinen sopimus luonteeltaan sellainen, että se johtaa kiinteän jälleenmyyntihinnan määrittämiseen IKH-tuotteiden myynnissä. Kiinteän jälleenmyyntihinnan määrittäminen merkitsee hintojen vahvistamista, joka on nimenomaisesti kielletty kilpailulain 5 §:ssä, ja jonka on vakiintuneesti katsottu merkitsevän tarkoitukseltaan kilpailua rajoittavaa menettelyä.

(363) Markkinaoikeus on ottanut huomioon, että IKH-verkkokaupalla on ollut hyväksyttävistä tavoitteista, mutta kokonaisuutena arvioiden tällä ei ole ollut merkitystä. Isojoen Konehalli ei myöskään ole uskottavalla tavalla esittänyt, miksi määrihinnoittelua koskeva sopimusehto on ollut välttämätön tai edes tarpeen IKH-verkkokaupan väitettyjen hyväksyttävien tavoitteiden ja kilpailua edistävien vaikutusten saavuttamiseksi. Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksessa on ollut kysymys kilpailun rajoittamiseen IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä tähänneestä menettelystä, joka on ilmentänyt jo luonteensa puolesta sellaista vahingollisuutta kilpailulle, ettei sen vaikutusten tutkiminen tai merkityksellisten markkinoiden määrittäminen ole ollut tarpeen.

2.7.5 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä

(364) Tiettytyypiset yritysten väliset toiminnan yhteensovittamiset ilmentävät siinä määrin riittävää vahingollisuutta kilpailulle, jotta ne voidaan luonnehtia tarkoitukseen perustuvaksi rajoitukseksi, joten niiden vaikutusten tutkiminen ei ole tarpeen. Kyseinen oikeuskäytäntö liittyy siihen, että tiettyjen yritysten välisen toiminnan yhteensovittamisen muotojen voidaan katsoa olevan jo luonteensa puolesta kilpailun moitteetonta toimintaa haittaavia (C-306/20, *Visma Enterprise*, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(365) Tarkoitukseen perustuviksi rajoituksiksi luonnehdittujen sopimusten osalta ei ole tarpeen etsiä eikä varsinkaan näyttää toteen niiden vaikutuksia kilpailuun niiden luonnehtimiseksi SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi ”kilpailunrajoitukseksi”, koska kokemus osoittaa, että tällaiset sopimukset johtavat tuotannon vähentämiseen ja hintojen korotuksiin, mikä taas johtaa resurssien huonoon jakautumiseen, mistä erityisesti kuluttajat kärsivät. Siihen, että sopimuksen tarkoitus on kilpailunvastainen, riittää se, että sopimus on konkreettisesti omiaan estämään kilpailun sisämarkkinoilla tai rajoittamaan tai

vääristämään sitä (C-306/20, *Visma Enterprise*, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(366) Tarkoitukseen perustuvan kilpailurajoituksen käsitettä on tulkittava suppeasti. Se, että sopimus on vertikaalinen sopimus, ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että se voi sisältää tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen. Vaikka vertikaaliset sopimukset usein haittaavat luonteensa vuoksi kilpailua horisontaalisia sopimuksia vähemmän, myös niihin voi kuitenkin tietyissä olosuhteissa sisältyä erityisen suuri kilpailun rajoittamisen mahdollisuus (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 32 ja 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(367) Olennainen oikeudellinen kriteeri sen määrittämiseksi, sisältääkö sopimus, olipa se horisontaalinen tai vertikaalinen, tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen, on siis sen toteaminen, että tällainen sopimus on itsessään riittävän vahingollinen kilpailulle (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(368) Sen arvioimiseksi, täyttyykö tämä kriteeri, on tarkasteltava sen määräysten sisältöä, tavoitteita, jotka sillä on tarkoitus saavuttaa, sekä sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä. Kyseistä asiayhteyttä arvioitaessa on myös otettava huomioon sopimuksen tai päätöksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen luonne sekä kysymyksessä olevien markkinoiden toimintaan ja rakenteeseen liittyvät tosiasialliset olosuhteet (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(369) Kun sopimuksen osapuolet vetoavat sopimuksen kilpailua edistäviin vaikutuksiin, kyseiset seikat on otettava huomioon kyseisen sopimuksen asiayhteyteen liittyvinä seikkoina. Edellyttäen, että tällaiset vaikutukset on näytetty toteen, ne ovat merkityksellisiä, kyseiselle sopimukselle ominaisia ja riittävän merkittäviä, niiden perusteella voidaan kohtuudella epäillä kyseisen sopimuksen riittävää vahingollisuutta kilpailulle (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(370) Sen arvioimiseksi, sisältääkö jälleenmyynnin vähimmäishintojen vahvistamista koskeva vertikaalinen sopimus SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen, on tuomion 35 ja 36 kohdassa mainittujen kriteerien valossa tarkastettava, onko kyseinen sopimus riittävän vahingollinen kilpailulle. Arvioinnin puitteissa on otettava huomioon oikeudellisen asiayhteyden osana myös se seikka, että jälleenmyynnin vähimmäishintojen vahvistamista koskeva vertikaalinen sopimus voi kuulua asetusten N:o 2790/1999 ja N:o 330/2010 4 artiklan a alakohdassa tarkoitettuihin ”vakavimpiin kilpailunrajoituksiin” (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 37 ja 38 kohta).

(371) Kyseinen seikka ei kuitenkaan vapauta velvollisuudesta suorittaa tuomion 37 kohdassa tarkoitettu arviointi. Käsitteet ”vakavin kilpailunrajoitus” ja ”tarkoitukseen perustuva kilpailunrajoitus” eivät ole käsitteellisesti toisensa korvaavia eivätkä välttämättä ole päällekkäisiä. Näin ollen mainittujen asetusten mukaisen ryhmäpoikkeuksen ulkopuolelle jääviä

rajoituksia on tutkittava tapauskohtaisesti SEUT 101 artiklan 1 kohdan kannalta (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 39 ja 41 kohta).

(372) Sen oikeuttamiseksi, että sopimus luokitellaan tarkoitukseen perustuvaksi kilpailunrajoitukseksi ilman, että olisi tarpeen analysoida sopimuksen vaikutuksia, on oltava olemassa riittävän vankka ja luotettava kokemusperusta sille, että sopimuksen voidaan katsoa olevan jo luonteensa puolesta haitallinen kilpailun moitteettomalle toiminnalle (C-228/18, *Budapest Bank*, 76 kohta).

(373) Se, että toimenpiteellä katsotaan pyrittävän hyväksyttävään tavoitteeseen, ei sulje pois sitä, että silloin, kun toimenpiteellä pyritään myös toiseen tavoitteeseen – joka puolestaan on katsottava ei-hyväksyttäväksi, kun otetaan huomioon myös tämän toimenpiteen lausekkeiden sisältö ja asiayhteys, johon se kuuluu –, toimenpiteen tarkoituksena voidaan katsoa olevan kilpailun rajoittaminen (C-306/20, *Visma Enterprise*, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.7.6 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

(374) Arvioitaessa sitä, onko IKH-verkkokauppasopimusta pidettävä tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena, on tarkasteltava unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevällä tavalla IKH-verkkokauppasopimuksen lausekkeiden sisältöä ja tavoitteita, jotka kyseisellä sopimuksella pyritään saavuttamaan, sekä sopimuksen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä.

(375) Isojoen Konehallin ja sen jälleenmyyjien väliseen IKH-verkkokauppasopimukseen sisältyvän lausekkeen mukaan tuotteiden hinnat ovat verkkokaupassa kaikkien jälleenmyyjien osalta samat. Isojoen Konehalli on määrittänyt IKH-verkkokaupassa myytävien tuotteiden hinnat, ja jälleenmyyjien on tullut myydä IKH-verkkokaupan kautta asiakkaille myymänsä tuotteet Isojoen Konehallin määrittämällä kiinteällä jälleenmyyntihinnalla. Kyseinen IKH-verkkokauppasopimukseen sisältynyt jälleenmyyntihintoja koskeva lauseke on merkinnyt, etteivät jälleenmyyjät ole voineet myydä IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määrittämää hintaa alhaisemmalla hinnalla eivätkä kilpailla hinnoilla IKH-tuotteita IKH-verkkokaupan kautta myydessään.

(376) Sisällyttäessään jälleenmyyntihintoja koskevan lausekkeen IKH-verkkokauppasopimukseen Isojoen Konehallin tarkoituksena voidaan katsoa olleen Isojoen Konehallin ja IKH-jälleenmyyjien välisen sekä IKH-jälleenmyyjien keskinäisen kilpailun rajoittaminen.

(377) Jälleenmyyntihintojen määräämistä koskevassa IKH-verkkokauppasopimuksen lausekkeessa on kysymys kilpailulain 5 §:n 2 momentissa ja SEUT 101 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti kielletystä myyntihintojen vahvistamisesta koskevasta menettelystä. Hintoja koskevat

kilpailunrajoitukset ovat luonteeltaan vakavimpia kilpailunrajoituksia, joiden voidaan lähtökohtaisesti arvioida olevan omiaan rajoittamaan kilpailua.

(378) IKH-verkkokauppasopimuksen lausekkeiden perusteella IKH-jälleenmyyjällä on ollut mahdollisuus siirtää toimitus Isojoen Konehallin hoidettavaksi ja saada tästä huolimatta katetta myyntitapahtumasta. Mainittujen sopimusehtojen tarkoituksena voidaan katsoa olleen pyrkimys kannustaa jälleenmyyjä liittymään IKH-verkkokauppaan oman perustettavan verkkokaupan tai muuhun verkkokauppaan liittymisen sijasta.

(379) Edellä katsotulla tavalla Isojoen Konehalli on puuttunut neljän jälleenmyyjänsä hinnoitteluun niiden verkkokaupoissa sekä seurannut jälleenmyyjänsä verkkokauppojen hinnoittelua. Edellä on lisäksi katsottu, että Isojoen Konehallin tavanomaisena toimintatapana vuosina 2010–2015 on ollut puuttua jälleenmyyjien verkkokauppojen hinnoitteluun, jos IKH-tuotetta on myyty jälleenmyyjän verkkokaupassa Isojoen Konehallin määrittämää ovh-hintatasoa edullisemmalla hinnalla ja verkkokaupassa myytävä tuote on ollut IKH-tuotenumeroiden perusteella tai muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun.

(380) Edellä mainittujen, osin IKH-verkkokaupan avaamisen jälkeiseen aikaan kohdistuneiden Isojoen Konehallin menettelyjen tarkoituksena voidaan katsoa olleen pyrkimys rajoittaa jälleenmyyjien verkkokauppojen taholta tulevaa kilpailua.

(381) Isojoen Konehalli on esittänyt, että IKH-verkkokaupalla on ollut kilpailuoikeudellisesti hyväksyttävät ja asiakkaiden edun mukaiset tavoitteet. Isojoen Konehallin mukaan nopea ja tehokas IKH-verkkokauppa on parantanut IKH-ketjun kilpailukykyä, pakottanut kilpailijat kehittämään toimintaansa ja luonut sellaisille toimijoille, joille oma verkkokauppa ei ole kannattava, mahdollisuuden osallistua verkkokauppamyyntiin. Tavoitetta mahdollisimman kustannustehokkaasta, nopeasta ja palvelevasta verkkokaupasta asiakkaiden edun mukaisella tavalla on Isojoen Konehallin mukaan toteuttanut erityisesti mahdollisuus luovuttaa IKH-verkkokaupassa myytyjä tuotteita IKH-jälleenmyyjän varastosta.

(382) Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokaupan toimintamalli, jossa IKH-jälleenmyyjä on toiminut tuotteiden toimittajana, on mahdollistanut tuotteiden nopean toimittamisen asiakkaalle ja vähentänyt asiakkaalle verkkokauppatoimituksesta aiheutuvia kustannuksia, mahdollistanut asiakkaiden henkilökohtaisen asiakasneuvonnan sekä reklamaatioiden ja tuotepalautusten yksinkertaisemman käsittelyn. IKH-verkkokaupan toimintamalli on Isojoen Konehallin mukaan mahdollistanut tasaisemman työnjaon Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välillä, tehostanut jälleenmyyjän varaston kiertonopeutta ja mahdollistanut siten jälleenmyyjälle laajemman tuotevalikoiman.

(383) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan pelkästään kilpailua edistävien vaikutusten olemassaolo ei sellaisenaan johda siihen, että kilpailunrajoituksen luonne tarkoitukseen perustuvana jäisi täyttymättä.

Kilpailua edistävien vaikutusten tulee olla riittävän merkittäviä, jotta niiden perusteella voidaan kohtuudella epäillä sopimuksen riittävää vahingollisuutta kilpailulle ja sen kilpailunvastaista tarkoitusta.

(384) IKH-verkkokaupan jälleenmyyntihintojen määrittämisellä Isojoen Konehalli on rajoittanut IKH-tuotteiden sisäistä hintakilpailua. Isojoen Konehallin menettelyn tavoitteena on ollut korkeammat IKH-tuotteiden myyntihinnat ja siten Isojoen Konehallille ja IKH-jälleenmyyjille myynnistä muodostuva korkeampi kate. IKH-verkkokauppasopimus on näin ollen konkreettisella tavalla ollut omiaan rajoittamaan kilpailua sekä johtamaan korkeampiin myyntihintoihin kuluttajien vahingoksi.

(385) IKH-verkkokaupasta mahdollisesti kuluttajille koituvat IKH-tuotteiden jakelua tehostavat hyödyt eivät aseta kyseenalaiseksi IKH-tuotteiden hintakilpailun poistamisesta aiheutuvaa haitallisuutta kilpailulle. Asiassa ei ole myöskään todettavissa, että IKH-verkkokauppa edistäisi IKH-tuotteiden kilpailukykyä suhteessa kilpaileviin tuotteisiin niin, että IKH-tuotteiden sisäisen hintakilpailun rajoittamisen ei voitaisi katsoa osoittavan itsessään riittävää vahingollisuutta kilpailulle.

(386) Kun otetaan huomioon IKH-verkkokauppasopimuksen lauseke jälleenmyyntihintojen määrittämisestä ja sen kilpailua rajoittava tarkoitus sekä Isojoen Konehallin menettely kokonaisuudessaan ja IKH-verkkokauppasopimuksen taloudellinen ja oikeudellinen asiayhteys, korkein hallinto-oikeus katsoo, ettei asiassa ole ilmennyt sellaisia kilpailua edistäviä vaikutuksia, jotta niiden perusteella voitaisiin epäillä jälleenmyyntihintojen määrittämisen haitallisuutta kilpailulle ja jotka riittäisivät kyseenalaistamaan kokonaisarvioinnissa kyseisen Isojoen Konehallin menettelyn vahingollisuuden kilpailulle.

(387) Markkinaoikeus on ottanut huomioon arvioinnissaan Isojoen Konehallin vetoamat kilpailua edistävät vaikutukset osana sen arviointia, onko kyseessä katsottava olevan tarkoitukseen perustuva kilpailunrajoitus. Markkinaoikeuden menettely ei ole ollut Isojoen Konehallin väittämällä tavalla virheellistä. Myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päätöksessään arvioidessaan kilpailunrajoituksen luonnetta tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena lausunut Isojoen Konehallin esittämistä väitteistä IKH-verkkokaupan kilpailua edistävästä vaikutuksesta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston ei voida katsoa laiminlyöneen muutoinkaan selvitysvelvollisuuttaan kilpailunrajoituksen luonteen selvittämisessä.

(388) Edellä lausutun perusteella korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut sekä jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneelta osalta että IKH-verkkokaupan osalta kysymys kilpailun rajoittamiseen IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä tähänneestä menettelystä, joka on ilmentänyt jo luonteensa puolesta riittävää vahingollisuutta kilpailulle. Kysymys on ollut tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta, jonka osalta ei ole ollut tarpeen selvittää menettelyn mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia.

2.8 *Poikkeuksen soveltamisedellytykset ja liitännäisrajoitusta koskeva kysymys*

2.8.1 *Kysymyksenasettelu*

(389) Asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut katsoa, ettei IKH-verkkokauppasopimus ole täyttänyt kilpailusäännöksissä tarkoitettuja tehokkuusperusteluja ja ettei määrähinnoittelulauseketta voida pitää sallittuna liitännäisrajoituksena.

2.8.2 *Markkinaoikeuden johtopäätös*

(390) Markkinaoikeus on todennut unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käyvän ilmi, että seuraamusmaksuesityksen kohteen olisi osoitettava ne vakuuttavat perustelut ja todisteet, joihin se poikkeuksen osalta vetoaa. Vasta tämän jälkeen Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuutena olisi arvioida, osoittaako esitetty näyttö poikkeuksen edellytysten täyttymistä vai ei (markkinaoikeuden päätöksen 445 kohta).

(391) Markkinaoikeus on päätöksessään lausunut Isojoen Konehallin esittäneen, että kuluttajat ovat hyötäneet verkkokaupassa käytetystä mallista, jossa verkkokaupasta tilatun tuotteen on toimittanut omasta varastostaan jälleenmyyjä. Isojoen Konehallin mukaan tämä hyöty on ilmennyt toisaalta nopeampina toimituksina ja toisaalta parempana palveluna, kuten tuotteiden käyttökuntoon saattamisena. Isojoen Konehallin esittämän mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto on laiminlyönyt asiassa IKH-verkkokaupan tehokkuusperustelujen ja liitännäisrajoitusluonteen selvittämisen (markkinaoikeuden päätöksen 437 ja 446 kohta).

(392) Markkinaoikeus on todennut, että Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksessa on katsottu IKH-verkkokaupan osalta kysymys olleen kilpailun rajoittamiseen IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä tähänneestä menettelystä, joka on ilmentänyt jo luonteensa puolesta sellaista vahingollisuutta kilpailulle, ettei sen vaikutusten tutkiminen tai merkityksellisten markkinoiden määrittäminen ole ollut tarpeen (markkinaoikeuden päätöksen 447 kohta).

(393) Markkinaoikeus on päätöksessään edelleen todennut, ettei asiassa ole esitetty kilpailuoikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita sille, miksi kysymyksessä oleva IKH-verkkokaupan kilpailunrajoitus olisi ollut välttämätön tehokkuusetujen saavuttamiseksi. IKH-tuotteiden myynti IKH-verkkokaupassa olisi ollut mahdollista toteuttaa myös ilman kiellettyä määrähinnoittelua. Kysymyksessä olevaa määrähinnoittelua ei näin ollen voida pitää myöskään sallittuna liitännäisrajoituksena (markkinaoikeuden päätöksen 448 kohta).

(394) Markkinaoikeus on katsonut, että kilpailulain 6 §:n ja SEUT 101 artiklan 3 kohdan soveltamisedellytykset eivät täyty ja että näin ollen Isojoen Konehallin esittämät väitteet siitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on

laiminlyönyt selvitysvelvollisuutensa, on hylättävä (markkinaoikeuden päätöksen 449 kohta).

2.8.3 *Isojoen Konehallin kanta*

(395) Isojoen Konehallin esittämän mukaan sekä KKV että markkinaoikeus ovat laiminlyöneet IKH-verkkokaupan kilpailuoikeudellisessa arvioinnissa Isojoen Konehallin esittämien tehokkuusperusteluiden ja yhden hinnan liitännäisrajoitusluonteen selvittämisen ja arvioinnin. Virastolle on ilmoitettu IKH-verkkokaupan tehokkuusperustelut ja liitännäisrajoitusluonne ennen kuin se on tehnyt seuraamusmaksuesityksensä, mutta virasto ei ole niitä selvittänyt eikä arvioinut.

(396) IKH-verkkokauppa on johtanut merkittäviin tehokkuushyötyihin, jotka ovat hyödyttäneet erityisesti IKH-verkkokaupan asiakkaita ja lisänneet kilpailua. Isojoen Konehallin esittämät tosiseikat osoittavat IKH-verkkokaupasta johtuvat tehokkuusedut. Isojoen Konehalli on täyttänyt oman selvitysvelvollisuutensa.

(397) IKH-verkkokaupan tavoitteena on ollut mahdollisimman kustannustehokas, nopea ja palveleva verkkokauppa asiakkaiden edun mukaisella tavalla. IKH-verkkokaupalla on ollut tehokkuusetuja, kuten todistajat ovat markkinaoikeudessa kertoneet. Noutopistevaihtoehdossa IKH-verkkokaupan tilaukset on ollut usein mahdollista toimittaa IKH-valtuutetun varastosta asiakkaalle ilman postimaksua jo samana päivänä, kun tilaus on tehty. Verkkokaupan toimintamalli on myös vähentänyt kuluja ja kuljetuksesta aiheutuvia päästöjä, kun tuotteita ei ole tarvinnut kuljettaa yksittäin jakelijoiden noutopisteeseen toimitettavaksi. Lisäksi verkkokaupamallissa asiakasneuvonta ja -palvelu sekä käyttöopastus on voitu toteuttaa henkilökohtaisesti paikallisen IKH-valtuutetun toimesta IKH-valtuutetun toimiessa tilattujen tuotteiden toimittajana. Henkilökohtainen asiakaspalvelu on vähentänyt reklamaatioiden ja palautusten määrää.

(398) Ilman yhtenäistä hinnoittelua IKH-verkkokaupasta aiheutuvat kustannukset olisivat merkittävästi suuremmat, minkä lisäksi verkkokaupamallin tehokkuusedut menetettäisiin. Isojoen Konehalli on selvittänyt mahdollisuutta säilyttää verkkokaupamalli, jossa jälleenmyyjä voi luovuttaa tuotteita varastostaan, ja luoda järjestelmä, jossa Isojoen Konehalli ostaisi tuotteen takaisin jälleenmyyjältä. Tämä on osoittautunut erittäin työlääksi, raskaaksi ja kalliiksi ja siten mahdottomaksi. Tehokkuusetujen menettämisestä KKV:n edellyttämässä verkkokaupamallissa on esitetty näyttöä.

(399) Markkinaoikeus on arvioinut virheellisesti liitännäisrajoitusta koskevaa kysymystä. IKH-verkkokaupassa käytetty yhden hinnan soveltaminen on ollut välttämätön ja katsottavissa liitännäisrajoitukseksi. Kyse on siitä, onko yhden hinnan käyttäminen ollut objektiivisesti välttämätöntä nimenomaan Isojoen Konehallin verkkokaupalle siinä muodossa kuin se on toteutettu. Oikeuskäytäntö edellyttää, että KKV ja markkinaoikeus esittävät perustelut

realistiselle vaihtoehdolle IKH-verkkokaupan kaltaisen menettelyn toteuttamiselle.

(400) Verkkoalustamalli olisi ollut käytännössä mahdoton toteuttaa vuonna 2014. Isojoen Konehallille tarjolla olleista vaihtoehdoista yksikään ei olisi mahdollistanut mallia, jossa Isojoen Konehallin lisäksi samassa verkkokaupassa noin 120 jälleenmyyjää olisivat määrittäneet omat hintansa tuotekohtaisesti. Verkkokauppa-alusta, jossa kaikki jälleenmyyjät hinnoittelisivat itse ja myisivät IKH-tuotteitaan Isojoen Konehallin verkkokaupassa, olisi käytännössä liiketoiminnallisesti mahdotonta toteuttaa myös vuonna 2022.

(401) IKH-verkkokaupan pääjärjestelyssä on kyse siitä, että IKH-verkkokaupan 55 000 tuotteen valtakunnalliset toimitukset ovat mahdollisia IKH-valtuutettujen toimitusverkoston mahdollistamalla nopealla ja asiakasystävällisellä tavalla. IKH-verkkokaupan hinnoittelumekanismi on ollut liitännäisrajoituksena osa IKH-verkkokauppaa, joka on ollut kilpailuvaikutuksiltaan myönteinen tai vähintäänkin neutraali pääjärjestely. IKH-verkkokaupan hinnoittelumekanismi on myös ollut objektiivisesti välttämätön ja oikeassa suhteessa pääjärjestelyyn nähden ja siten täyttänyt liitännäisrajoituspoikkeuksen edellytykset.

2.8.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(402) Markkinaoikeus on oikein katsonut, etteivät kilpailulain 6 §:n ja SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen soveltamisedellytykset asiassa täyty. Markkinaoikeus on arvioinut Isojoen Konehallin esittämät väitteet asianmukaisesti ja päätynyt tehokkuuspuolustus- ja liitännäisrajoitusarvioinnissa oikeaan johtopäätökseen. Isojoen Konehalli ei ole esittänyt kilpailuoikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita sille, miksi IKH-verkkokaupan kilpailunrajoitus olisi ollut välttämätön tehokkuusetujen saavuttamiseksi. Isojoen Konehallilla on asiassa näyttötaakka.

(403) Tehokkuuspuolustuksen arvioinnissa keskeistä on se, että elinkeinonharjoittaja esittää väitteidensä tueksi näyttöä, jonka virasto voi todentaa. Väitteet, joita ei voida todentaa, on hylättävä. Isojoen Konehalli ei ole asiaa selvitettyä missään vaiheessa esittänyt todisteita tai vakuuttavaa selvitystä tehokkuuspuolustukseksi nimeämiensä väitteiden tueksi. Virasto on useaan otteeseen asian käsittelyn aikana todennut, että Isojoen Konehalli ei ole täyttänyt näyttötaakkaansa tältä osin.

(404) Markkinaoikeus on arvioinut tehokkuuspuolustuksen kumulatiivisista edellytyksistä niin sanottua välttämättömyyskriteeriä oikein. Isojoen Konehalli on esittänyt IKH-verkkokaupasta aiheutuvan tehokkuusetuja muun muassa nopeampien toimitusten ja paremman asiakaspalvelun sekä tuotteiden käyttöön liittyvän neuvonnan myötä. Kyseiset edut on kuitenkin mahdollista saada aikaan ja kanavoida kuluttajille myös muilla tavoin kuin määrähintalausekkeen sisältävän IKH-verkkokauppasopimuksen avulla. Määrähintalausekkeen käyttäminen IKH-verkkokauppasopimuksessa ei siten

ole ollut välttämätöntä tehokkuusetujen saavuttamiseksi, ja tehokkuuspuolustus on siten hylättävä jo tällä perusteella.

(405) Toteen näytettyinäkin Isojoen Konehallin väittämissä tehokkuuseduissa ei ole kyse kilpailulain 6 §:n tarkoittamista sellaisista huomattavista objektiivisista hyödyistä, jotka voisivat korvata sopimuksesta kilpailulle aiheutuvat haitat, eikä kyseessä olevan menettelyn kaltainen vakava kilpailunrajoitus ole välttämätön mainitun lainkohdan edellyttämällä tavalla.

(406) IKH-verkkokauppasopimus hintakilpailua poistavine mekanismeineen on ollut osa yhtenä kokonaisuutena arvioitavaa kilpailurikkomusta, jonka tarkoituksena on ollut kilpailun rajoittaminen. Verkkokauppasopimusta ei siten voida pitää oikeuskäytännössä tarkoitettuna kilpailuvaikutuksiltaan neutraalina ja myönteisenä pääjärjestelynä. IKH-tuotteiden myynti IKH-verkkokaupassa olisi ollut mahdollista toteuttaa myös ilman kiellettyä määrähinnoittelua, joten määrähinnoittelua ei voida pitää sallittuna liitännäisrajoituksena.

2.8.5 *Sovellettavat oikeusohjeet ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä*

(407) Kilpailulain 6 §:n mukaan mainitun lain 5 §:ssä säädetty kielto ei koske sellaista elinkeinonharjoittajien välistä sopimusta, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöstä tai elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettua menettelytapaa tai sellaista sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka: 1) osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä; 2) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä; 3) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja 4) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.

(408) SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaan mainitun artiklan 1 kohdan määräykset eivät koske yritysten välistä sopimusta tai yritysten välisten sopimusten ryhmää, yritysten yhteenliittymän päätöstä tai yritysten yhteenliittymien päätösten ryhmää eikä yhdenmukaistettua menettelytapaa tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä: a) asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi; b) antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

(409) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan selvitysvastuu on yrityksellä, joka haluaa, että SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeusta sovelletaan siihen. Tosiseikat, joihin kyseinen yritys vetoaa, voivat kuitenkin olla sellaisia, että toisen osapuolen velvollisuutena on esittää selitys tai perustelu, jonka puuttuessa on mahdollista päätellä, että selvitysvastuu on

täytetty (C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P, *GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio ym.*, 83 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(410) SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastainen sopimus voi olla kyseisen artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen kohteena ainoastaan, jos se täyttää kyseiseen määräykseen sisältyvät edellytykset, mukaan lukien edellytyksen siitä, että sopimuksen on osaltaan tehostettava tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistettävä teknistä tai taloudellista kehitystä (C-306/20, *Visma Enterprise*, 84 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(411) SEUT 101 artiklan 3 kohdassa määrätyssä ensimmäisessä edellytyksessä tarkoitettuna tehostamisena ei kuitenkaan voida pitää kaikkia sellaisia etuja, joita osapuolet saavat kyseessä olevan sopimuksen perusteella tuotanto- tai jakelutoiminnassaan. Tähän tehostamiseen on etenkin liittyvä merkittäviä objektiivisia etuja, jotka voivat kompensoida kyseisen sopimuksen aiheuttamia kilpailuhaittoja (C-306/20, *Visma Enterprise*, 85 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(412) Sopimusta on tutkittava sen määrittämiseksi, myötävaikuttaako se tuotannon tai tavaroiden jakelun tehostamiseen tai teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämiseen ja liittyykö kyseiseen sopimukseen merkittäviä objektiivisia etuja, yritysten esittämien tosiseikkoja koskevien perustelujen ja todisteiden valossa (C-306/20, *Visma Enterprise*, 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(413) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että jos tietty järjestely tai toiminta jää kilpailuvaikutustensa neutraaliuden tai myönteisyyden vuoksi SEUT 101 artiklan 1 kohdassa määrätyn kieltoperiaatteen soveltamisalan ulkopuolelle, tähän järjestelyyn tai toimintaan osallistuvan toimijan tai toimijoiden kaupallisen itsemääräämisoikeuden rajoitus ei myöskään kuulu mainitun kieltoperiaatteen soveltamisalaan, jos kyseinen rajoitus on objektiivisesti tarpeellinen asianomaisen järjestelyn tai toiminnan toteuttamiseksi ja oikeassa suhteessa järjestelyn tai toiminnan tavoitteisiin (C-382/12 P, *MasterCard ym. v. komissio*, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(414) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan, kun kyse on sen määrittämisestä, voiko kilpailunvastainen rajoitus välttyä SEUT 101 artiklan 1 kohdassa säädetyn kiellon soveltamiselta sillä perusteella, että sitä on pidettävä sellaisen pääjärjestelyn liitännäisrajoituksena, joka ei ole kilpailunvastainen, on tutkittava, olisiko tämän järjestelyn toteuttaminen mahdollista ilman kyseistä rajoitusta. Se seikka, että kyseinen järjestely olisi ilman tätä rajoitusta hankalasti toteutettavissa tai kannattamattomampi, ei tee tästä rajoituksesta liitännäisrajoitukseksi luonnehtimisen edellyttämällä tavalla objektiivisesti tarpeellista. Tällainen tulkinta merkitsisi kyseisen käsitteen ulottamista sellaisiin rajoituksiin, jotka eivät ole ehdottoman tarpeellisia pääjärjestelyn toteuttamiseksi. Tällaisella lopputuloksella vaarannettaisiin SEUT 101 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon tehokas vaikutus (C-382/12 P, *MasterCard ym. v. komissio*, 91 kohta).

2.8.6 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

(415) Markkinaoikeus on tuonut esiin Isojoen Konehallin esittämät tehokkuusperustelut ja katsonut, ettei asiassa ole esitetty kilpailuoikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita sille, miksi kysymyksessä oleva IKH-verkkokaupan kilpailunrajoitus olisi ollut välttämätön tehokkuusetujen saavuttamiseksi. Myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään (234 kohta) lausunut Isojoen Konehallin esittämistä IKH-verkkokaupan tehokkuushyötyjä koskevista väitteistä ja todennut, ettei kilpailulain 6 §:n 1 kohdan mukaisella tehostamisella tarkoiteta arvioitavaan sopimukseen osallistuville elinkeinonharjoittajille kertyviä etuja ja että Isojoen Konehallin lausuman perusteella jää epäselväksi, minkä takia kiinteän jälleenmyyntihinnan sopiminen IKH-verkkokaupassa Isojoen Konehallin ja itsenäisten IKH-jälleenmyyjien välillä olisi kilpailulain 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla välttämätöntä Isojoen Konehallin esittämien tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi.

(416) Edellä todetun perusteella kysymys ei ole siten Isojoen Konehallin esittämällä tavalla siitä, että Isojoen Konehallin esiin tuomia tehokkuusperusteluita ei olisi otettu huomioon eikä lainkaan arvioitu. Sekä markkinaoikeus että Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat sen sijaan katsoneet, että Isojoen Konehalli ei ole esittänyt kilpailuoikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita poikkeuksen soveltamisedellytysten täyttymisestä ja että näyttötaakka on Isojoen Konehallilla.

(417) Isojoen Konehallin esittämän mukaan IKH-verkkokaupassa tehokkuushyötyjä on saavutettu sillä, että IKH-jälleenmyyjä on toimittanut tilatun tuotteen omasta varastostaan. Isojoen Konehallin mukaan tämä on mahdollistanut nopeammat toimitukset ja paremman asiakaspalvelun, mistä loppuasiakkaat ovat hyötäneet.

(418) Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokaupassa Isojoen Konehalli on myyjä ja IKH-jälleenmyyjät palveluntarjoajia vastaten kaupan jälkeen tapahtuvista toimituksista ja asiakaspalvelusta. IKH-verkkokaupassa toimitukset ovat jakautuneet päämiestoimituksiin, joissa IKH-tuote on toimitettu Isojoen Konehallin varastosta, sekä toimituksiin IKH-jälleenmyyjän varastosta. Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokauppa on mahdollistanut nopeammat toimitukset, kun tuote on toimitettu loppuasiakkaalle IKH-jälleenmyyjän varastosta eikä tuotetta ole tarvinnut lähettää Isojoen Konehallin keskusvarastolta IKH-jälleenmyyjän toimipisteeseen noudettavaksi. Lisäksi Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokauppa on mahdollistanut paremman asiakaspalvelun IKH-jälleenmyyjän toimiessa IKH-verkkokaupasta tilattujen tuotteiden toimittajana. Isojoen Konehallin mukaan yhden hinnan käyttäminen IKH-verkkokaupassa on ollut välttämätöntä IKH-verkkokaupan toteuttamiseksi edellä todetulla tavalla.

(419) Kuten edellä on katsottu, IKH-jälleenmyyjä on ollut myyjänä sen omasta varastostaan toimittamien IKH-verkkokaupassa myytyjen IKH-tuotteiden myynnissä. Tältä osin kysymys on ollut IKH-jälleenmyyjän Isojoen Konehallilta ostamista tuotteista, jotka IKH-jälleenmyyjä on myynyt

loppuasiakkaalle Isojoen Konehallin määrämällä kiinteällä jälleenmyyntihinnalla. IKH-jälleenmyyjän loppuasiakkaalle omasta varastostaan toimittamat IKH-tuotteet, joiden asiakaspalvelutehtävistä IKH-jälleenmyyjä on toimituksen yhteydessä tai sen jälkeen huolehtinut, ovat siten olleet IKH-jälleenmyyjän omistamia ja loppuasiakkaalle myymiä tuotteita. IKH-jälleenmyyjien tehtävät tuotteiden toimituksessa ja asiakaspalvelussa eivät ole siten ylipäätään liittyneet Isojoen Konehallin loppuasiakkaalle myymiin tuotteisiin eikä tämän vuoksi mainittujen tehtävien siirtäminen IKH-jälleenmyyjän hoidettavaksi ole ollut tarpeen Isojoen Konehallin esittämistä syistä.

(420) Isojoen Konehallin esittämissä tehokkuushyödyissä ei myöskään ole kysymys sellaisista merkittävistä objektiivisista eduista, jotka voisivat kompensoida IKH-verkkokauppasopimukseen sisältyvän määrähinnoittelua koskevan lausekkeen aiheuttamia kilpailuhaittoja. Lisäksi esitetyt tuotteen toimituksen nopeuteen ja asiakaspalveluun liittyvät seikat olisivat olleet toteuttavissa myös muutoin kuin IKH-verkkokauppasopimukseen sisällytetyn määrähintalausekkeen avulla.

(421) Isojoen Konehalli on lisäksi esittänyt, että IKH-verkkokauppa on ollut luonteeltaan kilpailuvaikutusten suhteen myönteinen tai vähintäänkin neutraali pääjärjestely ja että yhden hinnan soveltaminen on ollut järjestelyn sallittu liitännäisrajoitus. Isojoen Konehallin mukaan IKH-verkkokaupan pääjärjestelynä on ollut IKH-verkkokaupan tuotteiden valtakunnalliset toimitukset IKH-jälleenmyyjien toimitusverkoston mahdollistamalla nopealla ja asiakasystävällisellä tavalla.

(422) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välisessä IKH-verkkokauppasopimuksessa keskeisenä sopimusehtona on ollut IKH-verkkokaupassa noudattavista kiinteistä jälleenmyyntihinnoista määrääminen. IKH-verkkokauppasopimus määrähinnoittelulausekkeineen on katsottava vaikutuksiltaan kilpailunvastaiseksi. Määrähinnoittelua koskevaa lauseketta ei voida myöskään pitää ehdottoman tarpeellisenä IKH-verkkokaupan toteuttamiseksi.

(423) Edellä lausuttu ja Isojoen Konehallin esittämät seikat huomion ottaen kilpailulain 6 §:n ja SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen edellytykset eivät ole asiassa täyttyneet eikä määrähinnoittelulauseketta voida katsoa IKH-verkkokauppasopimuksen sallituksi liitännäisrajoitukseksi. Markkinaoikeuden päätöstä ei ole siten tältä osin syytä muuttaa.

2.9 Kilpailurikkomuksen yhtenäisyys ja kesto

2.9.1 Kysymyksenasettelu

(424) Asiassa on ratkaistava, onko markkinaoikeuden arviointi kilpailurikkomuksen yhtenäisyydestä ja kestosta Isojoen Konehallin väittämällä tavalla virheellistä.

2.9.2 *Markkinaoikeuden johtopäätös*

(425) Markkinaoikeus on todennut katsoneensa, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta kyseisten jälleenmyyjien verkkokaupoissa ja että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut tältä osin kyse yhtiön tavanomaisesta toimintatavasta, jota se on soveltanut kaikkiin IKH-tuotteita verkkokaupoissaan myyneisiin jälleenmyyjänsä, jos kyseinen jälleenmyyjä on myynyt verkkokaupassaan IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan ja myynti verkkokaupassa on ollut myytyjen tuotteiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Markkinaoikeus on katsonut näytetyksi, että Isojoen Konehallin määrähinnoittelumenettely on edellä mainituilta osin alkanut maaliskuussa 2010 ja päätynyt 20.2.2015 (markkinaoikeuden päätöksen 459, 460 ja 463 kohta).

(426) Markkinaoikeus on lisäksi todennut katsoneensa, että 28.10.2014 avatussa IKH-verkkokaupassa on ollut kysymys kilpailun rajoittamiseen IKH-tuotteiden verkkokauppamyynnissä tähänneestä menettelystä (markkinaoikeuden päätöksen 464 kohta).

(427) Markkinaoikeuden päätöksen mukaan jälleenmyyjien verkkokauppoja koskeneessa Isojoen Konehallin menettelyssä ja IKH-verkkokauppaa koskeneessa Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys yhdestä yhtenäisestä kilpailunrajoituksesta, joka on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut IKH-verkkokaupan osalta esityksen tekemiseen 20.5.2020 saakka (markkinaoikeuden päätöksen 466 kohta).

2.9.3 *Isojoen Konehallin kanta*

(428) Isojoen Konehallin mukaan kyse ei ole ollut yhdestä yhtenäisestä rikkomuksesta vaan irrallisista erillisistä tapahtumista, joilla on ollut tavanomaiset ja sallitut liiketaloudelliset perusteet. Markkinaoikeuden päätöksessä on yhdistetty virheellisesti toisiinsa eri osapuolia koskeneita ja eri ajankohtina tapahtuneita yksittäisiä tapahtumia. Markkinaoikeuden olisi tullut arvioida osapuolikohtaisesti rikkomuksen kestoajat ja rikkomuksen jatkuminen katkeamattomana.

(429) Markkinaoikeus ei ole konkreettisesti yksilöinyt todisteisiin perustuen, millä ajanjaksolla se on arvioinut kunkin osapuolen välillä olleen sopimus tai yhteisymmärrys. On epäselvää, miten yhteisymmärrys olisi kestänyt Puuilon, Smartian ja AD-Turun osalta vuodesta 2010 helmikuuhun 2015 saakka. Puuilon verkkokaupan osalta kyse on ollut tapahtumista helmikuussa 2010. Sekä Smartian että AD-Turun osalta kysymys on yhdestä sähköpostiviestistä vuodelta 2011. Väitetyn jälleenmyyjäin kohdistuneen menettelyn päättymisajankohtana 20.2.2015 Isojoen Konehalli on käynyt vuosisopimusneuvotteluja Turun Konekeskuksen kanssa, joten on epäselvää, mihin yhteisymmärryksen kestoajankohdan määrittely tällä perusteella

Puuilon, Smartian, AD-Turun ja Virtasen Moottorin osalta perustuu. Markkinaoikeuden päätös on lisäksi vuoden 2012 osalta sen vuoksi virheellinen, ettei KKV ole esittänyt vuoden 2012 osalta minkäänlaista näyttöä.

(430) Markkinaoikeuden päätöksessään yksilöimissä yksittäisissä tapahtumissa ja osapuolissa on ollut kyse erillisistä väitetyistä rikkomuksista, jotka eivät objektiivisesti katsoen liity millään tavalla toisiinsa eivätkä väitettyyn kokonaissuunnitelmaan. Eri osapuolet eivät ole olleet tietoisia muista tapahtumista. Markkinaoikeuden päätöksestä ei käy ilmi, että verkkokaupan osalta Smartia, AD-Turku, Puuilo tai Virtasen Moottori olisivat tienneet samasta kokonaissuunnitelmasta. Väitetyillä tapahtumilla ei ole ajallista yhteyttä, ja eri tapahtumien välillä on kulunut paljon aikaa. Lisäksi eri osapuolilla ei ole ollut yhteistä tavoitetta tai strategiaa, eikä sellaista ole asiassa näytetty.

(431) Tapahtumilla ei ole yhteistä kilpailunvastaista tavoitetta eivätkä ne liity kilpailunvastaiseen kokonaissuunnitelmaan, vaan kyse on erillisistä väitetyistä rikkomuksista. Yksikään tapahtuma ei liity toiseen, ja tapahtumat ovat osapuoliltaan, sisällöltään, ajankohdaltaan ja tavoitteeltaan erilaisia. Lokakuussa 2014 toimintansa aloittanut Isojoen Konehallin verkkokauppa ei liity muihin esitettyihin väitteisiin, eikä niillä ole yhteistä tavoitetta. Isojoen Konehallin verkkokaupalla ei ole ollut kilpailunvastaisia tavoitteita, eikä sitä voida yhdistää väitettyihin muihin rikkomuksiin. Viraston väittämien tapahtumien osalta ei ole ajallista tai muutakaan yhteyttä, eikä Isojoen Konehallilla ole minkäänlaista määrähinnoittelustrategiaa.

2.9.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(432) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan markkinaoikeuden arviointi yhdestä yhtenäisestä rikkomuksesta ja sen kestosta on oikea. Asiassa esitetystä näytöstä ilmenee, että kaikilla Isojoen Konehallin toimenpiteillä on ollut niitä yhdistävä tavoite, eli saada yhtiön jälleenmyyjät noudattamaan sen määrittämää ovh-hintatasoa niiden jälleenmyyntiä varten hankkimiansa IKH-tuotteiden myynissä verkkokaupassa. Tästä erillinen kysymys on osapuolikohtainen vastuu rikkomuksesta.

(433) Virasto on osoittanut, että Isojoen Konehallin määrähinnoittelutoimenpiteillä on ollut yksi yhtenäinen tavoite poistaa IKH-tuotteiden sisäinen hintakilpailu, ja virasto on arvioinut rikkomukseen osallisten elinkeinonharjoittajien vastuuta menettelyssä kokonaisuudessaan siltä ajalta, jona niiden on osoitettu osallistuneen siihen. Asiassa ei ole perusteita katsoa, että Isojoen Konehallin menettely olisi maaliskuun 2010 ja 20.2.2015 välisenä aikana missään vaiheessa keskeytynyt, vaikka kilpailunrajoituksesta esitettyyn näyttöön sisältyy ajallisesti joitain katkoja. Koska Isojoen Konehallilla oli määrähinnoittelutoimenpiteiden osalta yksi yhteinen tavoite, Isojoen Konehallin ja sen yksittäisen jälleenmyyjän välisestä määrähinnoittelua koskevasta yhteisymmärryksestä esitetystä näytöstä ei tule tehdä päätelmiä yhden yhtenäisen rikkomuksen kestosta tai laajuudesta.

(434) Isojoen Konehallin toteuttamia toimenpiteitä ovat yhdistäneet lukuisat seikat, kuten menettelyä toteuttanut elinkeinonharjoittaja ja sen puolesta toimineet luonnolliset henkilöt sekä menettelyn kohde, tavoite ja toteutustapa. Näin ollen toimintaa on arvioitava yhtenä kokonaisuutena, jonka tavoitteena on ollut IKH-tuotteiden jälleenmyyntihintoihin vaikuttaminen ja joka on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut 20.5.2020 saakka.

2.9.5 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä

(435) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite edellyttää sellaisen kokonaissuunnitelman olemassaoloa, johon eri toimenpiteet kuuluvat, koska niiden yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen sisämarkkinoilla, ja näin on riippumatta siitä, että yksi tai useampi näistä toimenpiteistä voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä SEUT 101 artiklan rikkomista (C-450/19, *Kilpailu- ja kuluttajavirasto*, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(436) Oikeuskäytännössä on yksilöity useita perusteita, joilla on merkitystä kilpailusääntöjen rikkomisen yhdeksi kokonaisuudeksi luonnehtimisessa ja joihin kuuluu se, että kyseessä olevien menettelytapojen tavoitteet, kyseessä olevat tavarat ja palvelut, siihen osallistuneet yritykset ja sen täytäntöönpanotavat ovat samat. Kyseisessä tutkinnassa voidaan lisäksi ottaa huomioon myös se, että yritysten puolesta toimivat luonnolliset henkilöt ja kyseessä olevien menettelytapojen maantieteellinen soveltamisala ovat samoja (T-441/14, *Brugg Kabel ym. v. komissio*, 125 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(437) Indisioiden ja yhteensattumien avulla, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena, on mahdollista paljastaa paitsi kilpailunvastaisia menettelytapoja tai sopimuksia myös jatkettujen kilpailusääntöjen vastaisten menettelytapojen kesto ja kilpailunvastaisten sopimusten soveltamisajanjakso. Siitä, ettei ole esitetty todisteita sopimuksen olemassaolosta tiettyjen ajanjaksojen aikana tai ainakaan siitä, että yritys olisi pannut sen täytäntöön tietyllä ajanjaksolla, on muistutettava, ettei tällaisen näytön puuttuminen tietyiltä ajanjaksoilta ole esteenä sille, että kilpailusääntöjen rikkomisen katsotaan kestäneen kyseisiä ajanjaksoja pidemmän kokonaisajanjakson, kun tällainen toteamus perustuu objektiivisiin ja yhtäpitäviin indisioihin. Usean vuoden ajalle ulottuvassa rikkomisessa se, että kartelli ilmenee eri ajanjaksoina, joiden välillä voi olla pidempiä tai lyhyempiä aikoja, ei vaikuta tämän kartellin olemassaoloon, kunhan eri toimilla, jotka ovat osa tätä rikkomista, on yksi ainoa tavoite ja ne toteutetaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun rikkomisen yhteydessä (C-440/19 P, *Pometon*, 111 ja 112 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(438) Rikkomisen osalta kokonaissuunnitelman käsitteen nojalla voidaan olettaa, että rikkomista ei ole keskeytetty, vaikka tietyltä ajanjaksolta näyttöä ei olekaan asianomaisen yrityksen osallistumisesta tuohon rikkomiseen, kunhan yritys on osallistunut rikkomiseen ennen kyseistä ajanjaksoa ja sen

jälkeen ja kunhan ei ole olemassa todisteita tai indisioita, joiden nojalla voidaan ajatella, että rikkominen on ollut keskeytyksissä kyseisen yrityksen osalta. Oikeusvarmuuden periaate kuitenkin edellyttää, että jos ei ole olemassa näyttöä, jolla voidaan osoittaa suoraan rikkomisen kesto, on esitettävä ainakin näyttöä, joka liittyy ajallisesti riittävän lähellä toisiaan oleviin tosiseikkoihin, joiden perusteella voidaan kohtuullisesti päätellä, että rikkominen on jatkunut keskeytyksettä tietyn kahden ajankohdan välillä. Vaikka kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan kahden ilmenemismuodon välinen ajanjakso on merkityksellinen tekijä osoitettaessa kilpailusääntöjen rikkomisen jatkuvuutta, ei kysymystä siitä, onko kyseinen ajanjakso riittävän pitkä merkitäkseen rikkomisen keskeytymistä, pidä tutkia abstraktilla tasolla. Päinvastoin sitä on arvioitava kyseessä olevan kartellin toiminnan asiayhteydessä (T-180/15, *Icap ym. v. komissio*, 218–220 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.9.6 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

(439) Korkein hallinto-oikeus on edellä tässä päätöksessä katsonut, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta kyseisten jälleenmyyjien verkkokaupoissa.

(440) Lisäksi korkein hallinto-oikeus on katsonut, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallin tavanomaisena toimintatapana vuosien 2010–2015 aikana on ollut puuttua jälleenmyyjänsä hinnoitteluun verkkokaupoissa, jos kyseinen jälleenmyyjä on myynyt verkkokaupassaan IKH-tuotteita Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisempaan hintaan ja myynyt verkkokaupassa on ollut myytyjen tuotteiden IKH-tuotenumeroiden perusteella tai muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin katsonut, toisin kuin markkinaoikeus, ettei asiassa ole näytetty, että Isojoen Konehallin ja muiden kuin mainittujen neljän jälleenmyyjien välillä olisi ollut sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa Isojoen Konehallin edellyttämän hinnoittelun noudattamisesta.

(441) Isojoen Konehallilla on katsottava olleen jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneiden määrähinnoittelutoimenpiteiden osalta yksi yhteinen tavoite, eli saada sen jälleenmyyjät noudattamaan Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa IKH-tuotteiden myynnissä verkkokaupassa. Tätä tavoitetta Isojoen Konehalli on osaltaan toteuttanut edellä selostettua tavanomaista toimintatapaa noudattamalla. Kun otetaan huomioon tämä tavoite sekä se seikka, että kyse on ollut koko ajan Isojoen Konehallin jälleenmyyjänsä kohdistamasta toiminnasta, merkitystä ei ole rikkomuksen yhtenäisyyden tarkastelussa sillä, että menettelyssä on ollut osallisena Isojoen Konehallin lisäksi eri osapuolia.

(442) Markkinaoikeus on päätöksessään katsonut näytetyksi, että Isojoen Konehalli on määrännyt IKH-tuotteiden vähimmäishinnoista Virtasen Moottorin verkkokaupassa maaliskuusta 2010 alkaen ja että Virtasen

Moottorin osalta menettely on päättynyt 23.1.2015, kun Isojoen Konehalli on irtisanonut Virtasen Moottorin myyntiyhteistyösopimuksen. Markkinaoikeus on todennut, ettei asiassa ole esitetty vuotta 2012 koskevaa näyttöä määrähintojen noudattamiseen liittyneistä yhteydenotoista Virtasen Moottoriin tai Puuiloon taikka muista määrähinnoitteluuun liittyvistä painostustoimista. Markkinaoikeuden päätöksen mukaan tämän on katsottu osaksi selittyneen sillä, ettei Isojoen Konehallilla ole katsottu olleen huomauttamista jälleenmyyjensä verkkokaupoissaan noudattamasta hintatasosta. Markkinaoikeus on lisäksi todennut, että määrähinnoittelutoimenpiteiden yksi yhteinen tavoite ja Isojoen Konehallin tavanomainen toimintatapa huomioon ottaen asiassa ei ole perusteita katsoa, että Isojoen Konehallin mainittu määrähinnoittelumenettely olisi maaliskuun 2010 ja 20.2.2015 välisellä ajanjaksolla missään vaiheessa keskeytynyt, vaikka näyttöä kilpailurikkomuksesta ei tältä ajanjaksolta ole kaikilta osin esitettykään (markkinaoikeuden päätöksen 460–463 kohta).

(443) Korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallin menettely on alkanut Virtasen Moottorin verkkokauppaan kohdistuneilla toimenpiteillä maaliskuussa 2010. Asiassa on esitetty näyttöä Isojoen Konehallin määrähinnoittelutoimenpiteistä maaliskuun 2010 ja alkuvuoden 2015 välisenä aikana lukuun ottamatta vuotta 2012. Isojoen Konehallin sisäisistä sähköpostiviesteistä vuodelta 2012 (KKV:n asiakirjatodiste 51 ja 71) kuitenkin ilmenee Isojoen Konehallin seuranneen Virtasen Moottorin hinnoittelua vuoden 2012 aikana. Markkinaoikeudessa esitetyn todistelun perusteella Puuilo on vuosina 2010–2015 joutunut Isojoen Konehallin hinnankorotuskehottusten vuoksi joissakin tilanteissa nostamaan myymänsä IKH-tuotteen hintaa. Kun lisäksi otetaan huomioon, että Isojoen Konehalli on esittänyt Virtasen Moottorille sen verkkokaupan hinnoittelua koskevia vaatimuksia ennen vuotta 2012 ja sen jälkeen, asiassa esitetyn selvityksen perusteella ei ole pääteltävissä, että Isojoen Konehalli olisi luopunut edellyttämästä ovh-hintojensa noudattamista vuonna 2012 ja että Isojoen Konehalli olisi keskeyttänyt määrähinnoittelumenettelynsä.

(444) Markkinaoikeus on katsonut jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneen Isojoen Konehallin menettelyn jatkuneen 20.2.2015 saakka. Tällöin Isojoen Konehalli on ilmoittanut Virtasen Moottorin myyntiyhteistyösopimuksen irtisanomisesta Lahden Traktorivarusteelle. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin katsonut, ettei asiassa ole näytetty määrähinnoittelua koskevan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaoloa muiden jälleenmyyjien kuin Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun osalta. Tähän nähden Isojoen Konehallin jälleenmyyjensä verkkokauppoihin kohdistaman menettelyn on katsottava päättyneen 23.1.2015, jolloin Virtasen Moottorin myyntiyhteistyösopimus on irtisanottu. Näin ollen jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistunut Isojoen Konehallin menettely on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut 23.1.2015 saakka.

(445) IKH-verkkokaupan osalta korkein hallinto-oikeus on edellä katsonut, kuten markkinaoikeus, että kysymys on ollut Isojoen Konehallin menettelystä, jossa Isojoen Konehalli on IKH-verkkokauppasopimuksella määrännyt

28.10.2014 avatussa IKH-verkkokaupassa noudatettavat kiinteät jälleenmyyntihinnat, joita IKH-jälleenmyyjien on tullut noudattaa. Tämä menettely on alkanut 28.10.2014 ja se on jatkunut, kun seuraamusmaksuesitys on 20.5.2020 tehty.

(446) Markkinaoikeus on katsonut, että sekä jälleenmyyjien verkkokauppoja koskeneessa menettelyssä että IKH-verkkokauppaa koskeneessa menettelyssä on ollut kysymys Isojoen Konehallin toteuttamista toimenpiteistä, joilla on ollut sama kilpailunvastainen päämäärä saada yhtiön jälleenmyyjät noudattamaan sen määrittämää ovh-hintatasoa niiden jälleenmyyntiä varten hankkimiansa IKH-tuotteiden myynnissä verkkokaupassa. Lisäksi Isojoen Konehallin puolesta menettelyä toimeenpanneet keskeiset henkilöt ovat olleet molemmissa menettelyissä samoja, ja menettelyt ovat kohdistuneet maantieteellisesti samalla tavalla Isojoen Konehallin ympäri Suomen sijoittautuneisiin jälleenmyyjiin (markkinaoikeuden päätöksen 465 kohta).

(447) Korkein hallinto-oikeus katsoo markkinaoikeuden päätöksessä esitetyillä perusteilla, että sekä jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneessa menettelyssä että IKH-verkkokauppaa koskeneessa menettelyssä on ollut kysymys yhdestä yhtenäisestä kilpailurikkomuksesta. Korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että kilpailurikkomus on alkanut maaliskuussa 2010 ja jatkunut IKH-verkkokaupan osalta esityksen tekemiseen 20.5.2020 saakka.

2.10 Johtopäätös Isojoen Konehallin menettelyn kilpailuoikeudellisesta arvioinnista

(448) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 1 a §:n ja kilpailulain 3 §:n perusteella, kun kilpailunrajoitus on omiaan vaikuttamaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sovelletaan myös SEUT 101 artiklan määräystä.

(449) Markkinaoikeus on päätöksessään todennut, että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys koko Suomen laajuudesta menettelystä ottaen huomioon, että yhtiöllä on ollut toistasataa valtuutettua IKH-jälleenmyyjää sijoittautuneena ympäri Suomen ja IKH-verkkokaupassa on myyty IKH-tuotteita koko Suomen alueella (markkinaoikeuden päätöksen 467 kohta).

(450) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan, jotta SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus, päätös tai yhdenmukaistettu menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on oltava nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä ja kaikkien asiaan vaikuttavien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, että niillä voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteuttamista. Tämän lisäksi vaaditaan, ettei tämä vaikutus ole vähäistä (C-172/14, *ING Pensii*, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(451) Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan johtuu yleensä useista sellaisista tekijöistä yhdessä, jotka erikseen tarkasteltuina eivät välttämättä olisi ratkaisevia. Sen selvittämiseksi, vaikuttaako yritysten välinen yhteistoimintajärjestely tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, tällainen järjestely on tutkittava sen taloudellisessa ja oikeudellisessa asiayhteydessä. Lisäksi se seikka, että yhteistoimintajärjestelyn tarkoituksena on myydä tuotteita ainoastaan yhdessä jäsenvaltiossa, ei riitä sulkemaan pois sitä mahdollisuutta, että järjestely vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Yhteistoimintajärjestely, joka ulottuu yhden jäsenvaltion koko alueelle, on luonteeltaan sellainen, että se lujittaa kansallista markkinoiden eristämistä ja haittaa näin EUT-sopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta (C-211/22, *Super Bock Bebidas*, 61 ja 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(452) Korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksessa on ollut kysymys koko Suomen laajuisesta valtakunnallisesta menettelystä, joka on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja johon tulee siten soveltaa myös SEUT 101 artiklan 1 kohtaa.

(453) Edellä esitetyillä perusteilla korkein hallinto-oikeus siten katsoo, että Isojoen Konehalli on rikkonut kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:ää, kilpailulain 5 §:ää ja SEUT 101 artiklan 1 kohtaa määrätessään IKH-tuotteiden vähimmäismyyntihinnoista jälleenmyyjänsä verkkokaupoissa maaliskuusta 2010 alkaen 23.1.2015 saakka sekä kilpailulain 5 §:ää ja SEUT 101 artiklan 1 kohtaa sopimalla valtuutettujen IKH-jälleenmyyjänsä kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta 28.10.2014 alkaen esityksen tekemiseen 20.5.2020 saakka. Kysymys on ollut yhdestä yhtenäisestä rikkomuksesta.

2.11 Seuraamusmaksuesityksen määräaika

2.11.1 Kysymyksenasettelu

(454) Asiassa on Isojoen Konehallin valituksesta ratkaistava, onko seuraamusmaksuesitys kaikilta osin tehty säädetyssä määräajassa.

2.11.2 Markkinaoikeuden johtopäätös

(455) Markkinaoikeus on päätöksessään muun ohella todennut, että Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksessa on ollut kyse yhdestä yhtenäisestä kilpailunrajoituksesta, joka on jatkunut siinä vaiheessa, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on tehnyt seuraamusmaksuesityksensä markkinaoikeudelle. Markkinaoikeus on katsonut, että Isojoen Konehallin yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailurikkomuksen vanhentumisajan kannalta merkitystä ei ole sillä, että Isojoen Konehallin kilpailurikkomukseen sovelletaan 1.11.2011 edeltävältä ajalta kilpailunrajoituslakia (480/1992) ja sen jälkeen kilpailulakia. Yhtenä kokonaisuutena pidettävää kilpailunrajoitusta on tullut arvioida sekä kilpailunrajoituslain (480/1992) että kilpailulain säännösten nojalla samalla

tavalla siten, että viiden vuoden määräaika alkaa vasta viimeisen kokonaisuuteen liittyvän menettelyn päättymisestä. Markkinaoikeuden päätöksen mukaan näin ollen kysymyksessä olevan esityksen määräajan osalta merkitystä ei ole myöskään yksittäisillä tapahtuma-ajankohdilla tai sillä, milloin virasto on saanut tiedon kyseessä olevasta kilpailunrajoituksesta (markkinaoikeuden päätöksen 484 ja 485 kohta).

(456) Markkinaoikeus on katsonut, ettei seuraamusmaksuesityksen viiden vuoden määräaika ole alkanut kulua vielä siinä vaiheessa, kun virasto on tehnyt esityksensä markkinaoikeudelle, koska Isojoen Konehallin yhtenä kokonaisuutena pidettävä kilpailunrajoitus ei ole ollut tuolloin vielä päättynyt. Markkinaoikeuden päätöksen mukaan näin ollen seuraamusmaksuesitys on tehty määräajassa ja Isojoen Konehallin väite esityksen määräajan ylittymisestä on hylättävä (markkinaoikeuden päätöksen 486 ja 487 kohta).

2.11.3 *Isojoen Konehallin kanta*

(457) Isojoen Konehallin mukaan seuraamusmaksuesitys on vanhentunut ajalta ennen 1.11.2011, jolta osin seuraamusmaksuesityksen määräaika määräytyy kilpailunrajoituslain (480/1992) nojalla. Seuraamusmaksuesitys on vanhentunut kilpailunrajoituslain 22 §:ssä säädetyn KKV:n tietoisuutta koskevan perusteen nojalla. Seuraamusmaksuesitys on tehty 20.5.2020 ja siten yli viisi vuotta sen jälkeen, kun virasto on 28.1.2015 tullut tietoiseksi väittämästään kilpailunrajoituksesta.

(458) Vanhentumista koskevaa kilpailunrajoituslain 22 §:ää on tulkittava sen sanamuodon mukaisesti. Pykälän mukaan kilpailuviranomaisen tietoisuus ja kilpailunrajoituksen voimassaolon lakkaaminen ovat vaihtoehtoisia vanhentumisperusteita. Kumman tahansa perusteen täytyminen merkitsee seuraamusmaksuesityksen vanhentumista. Tietoisuutta koskevaa vanhentumisperustetta tulee soveltaa riippumatta siitä, onko kyseessä jatkettu rikkomus.

(459) Kilpailunrajoituslain esitöiden viittaus EY:n oikeuteen tarkoittaa, että kilpailunrajoituslain mukaista kilpailunrajoituksen lakkaamisen käsitettä on tulkittava samalla tavoin kuin unionin oikeudessa. Sen sijaan unionin oikeudella ei ole merkitystä, kun arvioidaan, milloin kilpailunrajoitus on vanhentunut viraston tietoisuuden perusteella. Unionin oikeus ei tunne viranomaisen tietoisuuteen perustuvaa vanhentumista. Hallituksen esitykseen sisältyvän perustelulausuman tulkinta ei voi johtaa pykälän sanamuodon sivuuttamiseen.

(460) Mikäli kilpailunrajoituslain 22 §:n perusteella vanhentumisen arvioinnissa otettaisiin huomioon ainoastaan kilpailunrajoituksen lakkaamisen ajankohta, tietoisuutta koskeva peruste ei tulisi koskaan sovellettavaksi. Tehokkuusperiaate ei estä tietoisuutta koskevan perusteen soveltamista. Oikeusvarmuuden ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteet tukevat lain sanamuodon mukaista tulkintaa.

(461) Seuraamusmaksuesitys on vanhentunut myös kilpailunrajoituksen voimassaolon lakkaamista koskevan perusteen nojalla. Väitetyt kilpailunrajoitukset ennen ajankohtaa 1.11.2011 ovat päättyneet niiden tapahtumahetkinä. Kyse ei ole jatketusta yhdestä yhtenäisestä kilpailunrajoituksesta. Vanhentumista tulee arvioida kunkin väitteen osalta erikseen.

(462) Asiassa ei voida myöskään katsoa, että virasto olisi saanut tiedon kilpailunrajoituksesta vasta tarkastuksella 27.5.–28.5.2015. KKV on jo 28.1.2015 ja viimeistään 8.5.2015 tullut tietoiseksi väittämänsä kilpailunvastaisen menettelyn kokonaisuudesta. Myös KKV:n tarkastussuunnitelma 25.5.2015 tukee sitä, että KKV:lla on ollut selvitysten perusteella tietoisuus sen väittämästä kilpailunrajoituksesta kokonaisuudessaan. Tietoisuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon viraston asema alansa erityisviranomaisena.

(463) Joka tapauksessa kaikki väitteet, jotka kohdistuvat ajanjaksolle ennen 20.5.2010 eli ajanjaksolle kymmenen vuotta ennen seuraamusmaksuesityksen tekemistä, ovat vanhentuneet kilpailulain 19 §:n 3 momentin perusteella. Kilpailulain mukaista kymmenen vuoden vanhentumissäännöstä on sovellettava lievemmän lain periaatteen mukaisesti.

2.11.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta*

(464) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lausunut, että markkinaoikeuden ratkaisu on kilpailunrajoituksen vanhentumisen arvioinnin osalta lain ja oikeuskäytännön mukainen. Seuraamusmaksuesityksen tekemisen määräaika ei ala kulua, ellei yhden yhtenäisen rikkomuksen muodostava menettely ole päättynyt ennen seuraamusmaksuesityksen tekemistä.

(465) Kilpailulainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon kannalta olisi kestävämpiä, jos yksi yhtenäinen rikkomus jaettaisiin keinotekoisesti kahteen tai useampaan eri kokonaisuuteen vanhentumista koskevan lainsäädännön muuttuessa kesken rikkomuksen. Näin on erityisesti, kun lainsäädännön muutoksella ei ole ollut vaikutusta siihen, miten yhden yhtenäisen rikkomuksen vanhentumista arvioidaan.

(466) Mikäli vanhentumista arvioidaan viraston tietoisuuden perusteella, on otettava huomioon, että tietoisuus kilpailunrajoituksesta on erotettava virastolle syntyneestä epäilystä koskien mahdollista kilpailunrajoitusta. Tietoisuus on voinut syntyä aikaisintaan kilpailunrajoituksesta epäiltyyn elinkeinonharjoittajaan kohdistetun ensimmäisen selvitystoimenpiteen eli kilpailulain 35 §:n mukaisen tarkastuksen suorittamisen yhteydessä 27.5.2015.

(467) Seuraamusmaksuesitys ei ole vanhentunut kilpailulain 19 §:n 3 momentin kymmenen vuoden määräajan perusteella, koska kyse on ollut jatketusta rikkomuksesta.

2.11.5 Sovellettavat oikeusohjeet ja muu huomioon otettava aineisto

(468) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:n mukaan seuraamusmaksua ei saa määrätä lain 4 §:n tai EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan (nykyisin SEUT 101 artikla) säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viidessä vuodessa siitä, kun kilpailunrajoituksen voimassaolo on lakannut tai kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta.

(469) Kilpailunrajoituslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1991 vp) 22 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että viiden vuoden vanhentumisaika on sama kuin EY:ssä.

(470) Kilpailunrajoituslakia säädettäessä oli voimassa neuvoston asetus (ETY) N:o 2988/74 vanhentumisajoista liikennettä ja kilpailua koskeviin Euroopan talousyhteisön sääntöihin liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanossa. Asetuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan komission toimivaltaa määrätä sakkoja tai seuraamusmaksuja liikennettä ja kilpailua koskevien Euroopan talousyhteisön sääntöjen rikkomisesta koskevat seuraavat vanhentumisajat: a) kolme vuotta, jos on rikottu säännöksiä, jotka koskevat yritysten tai yritysten yhteenliittymien hakemuksia tai ilmoituksia, tietojensaantipyynnöitä tai tutkimusten suorittamista; b) viisi vuotta, jos kyse on muista rikkomuksista. Saman artiklan 2 kohdan mukaan aika alkaa kulua rikkomuksen tekopäivästä. Jatketujen tai uusittujen rikkomusten osalta aika alkaa kuitenkin kulua siitä päivästä, jona rikkominen on lakannut. Asetuksen 2 artiklassa oli säännökset vanhentumisajan keskeyttämisestä.

(471) Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksissä KHO 2009:83 ja KHO 2013:8 on todettu, että kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:ssä on asetettu viiden vuoden määräajalle kaksi erilaista alkamisajankohtaa. Säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1991 vp) mukaan säännöksen esikuva on ollut Euroopan yhteisön oikeudessa. Euroopan yhteisön oikeudessa on omaksuttu erilainen sääntely sellaisiin rikkomuksiin nähden, jotka edelleen jatkuvat, ja sellaisiin, jotka ovat jo päättyneet. Tämä tausta huomioon ottaen korkein hallinto-oikeus on katsonut, että kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:ää on tulkittava niin, ettei kilpailunrajoituksesta luopuneeseen elinkeinonharjoittajaan tule kohdistaa seuraamusmaksuvaatimusta enää sen jälkeen, kun luopumisesta on kulunut säännöksessä tarkoitettu viiden vuoden määräaika.

(472) Mainittujen korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätösten mukaan, mikäli kilpailunrajoituslain (480/1992) vastaiset menettelyt liittyvät yhteen siten, että ne muodostavat yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailurikkomuksen, on kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:ssä säädetyn viiden vuoden määräajan katsottava alkavan kulua neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2988/74 1 artiklan 2 kohtaa vastaavalla tavalla aikaisintaan viimeisen kokonaisuuteen liittyvän menettelyn päättymisestä.

(473) Kilpailunrajoituslaki (480/1992) on kumottu 1.11.2011 voimaan tulleella kilpailulalla. Kilpailulain 50 §:n 3 momentin mukaan ennen

kilpailulain voimaantuloa tapahtuneisiin kilpailurikkomuksiin sovelletaan kilpailulain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä momentissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta, joista arvioitavassa asiassa ei ole kysymys. Kilpailulain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 88/2010 vp) on säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että jos kilpailurikkomus on alkanut vanhan lain aikana ja jatkunut kilpailulain voimaantulon jälkeen, vanhan lain aikaiseen rikkomukseen sovelletaan vanhan lain säännöksiä ja kilpailulain voimaantulon jälkeen tapahtuneeseen osaan rikkomuksesta sovelletaan kilpailulain säännöksiä.

(474) Kilpailulain 19 §:n 1 momentin (662/2012) mukaan seuraamusmaksua ei saa määrätä 5 §:n tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta.

(475) Pykälän 2 momentin (948/2011) mukaan seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

(476) Kilpailulain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 88/2010 vp) on 19 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että kilpailunrajoituslain 22 §:n mukaisesti vanhentumisaika olisi edelleen lähtökohtaisesti viisi vuotta. Säännöstä ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi niin, että se vastaa EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 vanhentumissäännöksiä. Mainitussa hallituksen esityksessä on yleisperusteluissa lisäksi todettu, että kilpailulain seuraamusmaksun vanhentumista koskevasta säännöksestä tulisi käydä myös selvästi ilmi, missä tilanteissa ja miten vanhentumisaika voidaan katkaista.

(477) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kansalliset säännöt, joissa vahvistetaan vanhentumisajat, on laadittava siten, että saadaan aikaan tasapaino yhtäältä niiden tavoitteiden, jotka koskevat oikeusvarmuuden takaamista ja asioiden kohtuullisen käsittelyajan varmistamista, jotka molemmat ovat unionin oikeuden yleisiä periaatteita, ja toisaalta SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tosiasiallisen ja tehokkaan täytäntöönpanon välillä, jotta noudatettaisiin yleisen edun mukaista tavoitetta pyrkiä estämään se, että sisämarkkinoiden toiminta vääristyy kilpailua rajoittavilla sopimuksilla tai menettelytavoilla (C-308/19, *Whiteland Import Export*, 49 kohta).

(478) Sen määrittämiseksi, muodostetaanko kansallisella vanhentumisjärjestelmällä tällainen tasapaino, on otettava huomioon kyseisen järjestelmän kaikki tekijät, joihin voivat kuulua muun muassa ajankohta, josta vanhentumisaika alkaa kulua, vanhentumisajan pituus sekä tarkemmat säännöt vanhentumisajan keskeyttämiseksi tai katkaisemiseksi. Huomioon on myös

otettava kilpailuoikeudellisten asioiden erityispiirteet ja erityisesti se, että nämä asiat edellyttävät lähtökohtaisesti monitahoista tosiseikkojen ja taloudellisten seikkojen analysointia (C-308/19, *Whiteland Import Export*, 50 ja 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.11.6 Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

(479) Korkein hallinto-oikeus on edellä katsonut, että kilpailusääntöjen vastainen Isojoen Konehallin menettely on alkanut maaliskuussa 2010 ja että kysymyksessä on ollut yksi yhtenäinen kilpailurikkomus, joka on jatkunut vielä siinä vaiheessa, kun virasto on 20.5.2020 tehnyt seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle.

(480) Kilpailulain 50 §:n 3 momentin perusteella Isojoen Konehallin kilpailurikkomukseen sovelletaan 1.11.2011 edeltävältä ajalta kilpailunrajoituslakia (480/1992) ja sen jälkeen kilpailulakia.

(481) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:n nojalla seuraamusmaksua ei saa määrätä, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viidessä vuodessa siitä, kun kilpailunrajoituksen voimassaolo on lakannut tai kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta. Kilpailunrajoituslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1991 vp) 22 §:ää koskevista yksityiskohtaisista perusteluista käy ilmi, että viiden vuoden vanhentumisajan on tarkoitettu olevan sama kuin mitä sovelletaan unionin oikeudessa. Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjapäätöksissään (KHO 2009:83 ja KHO 2013:8) todennut, että kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:ssä säädetyn viiden vuoden määräajan on katsottava alkavan kulua yhtenä kokonaisuutena pidettävässä kilpailurikkomuksessa aikaisintaan viimeisen kokonaisuuteen liittyvän menettelyn päättymisestä.

(482) Kilpailulain 19 §:n 1 momentissa (662/2012) on puolestaan säädetty, ettei seuraamusmaksua saa määrätä, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

(483) Edellä mainituista säännöksistä seuraa, että sekä kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:n että kilpailulain 19 §:n perusteella yhden yhtenäisen kilpailurikkomuksen osalta määräaika seuraamusmaksuesityksen tekemiselle alkaa kulua siitä, kun kilpailusääntösten rikkominen on päättynyt. Kilpailunrajoituslain (480/1992) 22 §:n edellä mainittu tulkinta ja kilpailulain 19 §:n säännös vastaavat Euroopan unionin oikeudessa omaksuttua sääntelyä, jonka mukaan jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden määräaika alkaa kulua siitä päivästä, jona rikkominen on lakannut.

(484) Kilpailusääntösten vastainen Isojoen Konehallin menettely ei ollut päättynyt ennen kilpailulain voimaantuloa 1.11.2011, ja se on siten jatkunut sen jälkeenkin, kun kilpailunrajoituslain (480/1992) soveltaminen menettelyyn on päättynyt. Kuten markkinaoikeus on päätöksessään katsonut, sekä kilpailunrajoituslain (480/1992) että kilpailulain perusteella yhtenä

kokonaisuutena pidettävän kilpailurikkomuksen osalta seuraamusmaksuesityksen määräaika on tullut arvioida samalla tavalla siten, että viiden vuoden määräaika alkaa vasta viimeisen kokonaisuuteen liittyvän menettelyn päättymisestä.

(485) Asian arvioinnissa on otettava myös huomioon, että kilpailusäännösten vastainen Isojoen Konehallin menettely on jatkunut vielä siinäkin vaiheessa, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on tehnyt seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle. Tämänkään vuoksi ei voida katsoa, että määräaika seuraamusmaksuesityksen tekemiselle olisi päättynyt.

(486) Edellä lausuttuun nähden seuraamusmaksuesityksen määräajan noudattamista arvioitaessa merkitystä ei ole sillä, milloin virasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta. Koska kysymyksessä on ollut yksi yhtenäinen kilpailurikkomus, joka on jatkunut siinä vaiheessa, kun virasto on tehnyt seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle, seuraamusmaksuesitys ei ole myöskään vanhentunut yksittäisten tekojen tapahtuma-aikojen perusteella.

(487) Asiassa ei myöskään tule sovellettavaksi kilpailulain 19 §:n 2 momentissa (948/2011) tarkoitettu kymmenen vuoden määräaika, kun kyse on jatketusta rikkomuksesta, joka ei ollut seuraamusmaksuesitystä tehdessä päättynyt.

(488) Näin ollen korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että seuraamusmaksuesitys on tehty määräajassa ja Isojoen Konehallin väite esityksen määräajan ylittymisestä on tullut hylättyä.

2.12 *Seuraamusmaksun määrä*

2.12.1 *Kysymyksenasettelu*

(489) Asiassa on kysymys Isojoen Konehallin sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitusten johdosta siitä, onko seuraamusmaksun määrä koskeva markkinaoikeuden arviointi virheellinen ja onko seuraamusmaksun määrä siten muutettava.

2.12.2 *Markkinaoikeuden johtopäätös*

(490) Markkinaoikeus on päätöksessään arvioinut kilpailunrajoituksen laatua ja laajuutta, moitittavuutta ja kestoja. Markkinaoikeus on lausunut ottaneensa huomioon kyseiset seikat ja lisäksi sen, että määrättävällä seuraamusmaksulla voidaan markkinaoikeuden mukaan katsoa olevan kysymyksessä olevissa olosuhteissa riittävä erityis- ja yleisestävä vaikutus, ja harkinnut Isojoen Konehallille määrättävän seuraamusmaksun määräksi 1 750 000 euroa (markkinaoikeuden päätöksen 511 kohta).

2.12.3 Isojoen Konehallin valitus

(491) Isojoen Konehallin mukaan, mikäli asiassa vastoin Isojoen Konehallin käsitystä katsottaisiin joltain osin olevan kyse kilpailunrajoituksesta, KKV:n seuraamusmaksuesitys on hylättävä, sillä kysymyksessä oleva menettely on ollut kilpailulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vähäinen. Joka tapauksessa seuraamusmaksun määrää tulee alentaa huomattavasti.

(492) Asiassa on arvioitu väärin väitetyn menettelyn laatua ja laajuutta. Markkinaoikeuden päätöksessä yksilöity menettely on koskenut vain verkkokauppaa ja yksittäisiä jälleenmyyjiä, yksittäisiä tapahtumia, yksittäisiä ajankohtia ja yksittäisiä tuotteita. Väitettyä kilpailunrajoitusta koskeva näyttö on hajanaista ja vähäistä. Isojoen Konehallin menettely ei ole ollut erityisen moitittavaa eikä Isojoen Konehalli ole hyötynyt menettelystä. Vertikaalisia rajoituksia pidetään lähtökohtaisesti vähemmän haitallisina kuin horisontaalisia rajoituksia. Kysymys ei ole ollut uusitusta tai erityisen vahingollisesta väitetystä rikkomuksesta. Lisäksi väitetty rikkomus on ollut lyhytkestoinen.

(493) Markkinaoikeuden päätöksessä yksilöity menettely on koskenut vain hyvin vähäistä osaa Isojoen Konehallin liiketoiminnasta. Isojoen Konehallin markkinaoikeuden päätöksessä yksilöidyiltä jälleenmyyjiltä heidän verkkokauppamyynneistään saama liikevaihto on ollut vähäistä, sillä teknisen kaupan alalla verkkokaupan liikevaihto on ollut suhteessa kivijalkamyyntiin vain noin 1–2 prosenttia.

(494) Väitetty rikkomus on myös IKH-verkkokaupan osalta erittäin vähäinen. IKH-verkkokaupan liikevaihto on ollut vuonna 2015 noin 768 000 euroa eli alle yksi prosentti Isojoen Konehallin koko liikevaihdosta. Viime vuosina IKH-verkkokaupan liikevaihto on ollut noin 2–2,4 miljoonaa euroa eli alle kaksi prosenttia Isojoen Konehallin 126 miljoonan euron vuosiliikevaihdosta. IKH-verkkokaupan merkitys Isojoen Konehallin kokonaismyynnin kannalta on vähäinen.

(495) Lisäksi on otettava huomioon, että markkinaoikeuden mukaan kilpailurikkomus on koskenut vain niitä IKH-verkkokaupassa myytyjä tuotteita, jotka jälleenmyyjät ovat IKH-verkkokaupassa tapahtuneen myyntitapahtuman jälkeen toimittaneet asiakkaille. Näiden toimitusten osuus on ollut noin 30 prosenttia IKH-verkkokaupan toimituksista. Vastaavasti IKH-verkkokaupan merkitys jälleenmyyjille on ollut vähäinen.

(496) Isojoen Konehallin markkina-asema on teknisen tukkukaupan alalla erittäin vähäinen, alle yksi prosentti. KKV on katsonut, ettei Isojoen Konehallilla ole niin merkittävää asemaa, että se pystyisi vaikuttamaan jälleenmyyjänsä hinnoittelukäyttäytymiseen muiden kuin IKH-tuotteiden osalta. Markkinoiden tosiasiallisista olosuhteista ja useiden rinnakkaisten tuotteiden ja tavarantoimittajien olemassaolosta johtuu, että Isojoen Konehallilla ei ole sellaista markkinavoimaa, että se pystyisi vaikuttamaan edes IKH-jälleenmyyjien IKH-tuotteita koskevaan hinnoittelukäyttäytymiseen. Rikkomuksella on ollut vain vähäinen taloudellinen merkitys.

(497) Virasto ei ole esityksessään osoittanut menettelyllä olleen haitallisia vaikutuksia. Asiassa ei ole esitetty näyttöä siitä, että väitetyt menettelyt olisivat johtaneet tai niillä olisi pyritty keinotekoisesti korkeisiin katteisiin. Kilpailun toimivuus osoittaa, ettei kyse ole voinut olla erityisen vahingollisesta väitetystä rikkomuksesta. KKV ei ole pyrkinyt selvittämään, miten Isojoen Konehallin jälleenmyyjät ovat tosiasiallisesti toimineet tai onko väitetty määrä hinnoittelu tosiasiasa johtanut loppukuluttajille myytävien IKH-tuotteiden hintatason nousemiseen.

(498) KKV on laiminlyönyt myös neuvontavelvollisuutensa. Isojoen Konehalli on ollut koko viraston tutkintaprosessin ajan valmis tekemään muutoksia verkkokauppaansa, mistä on kerrottu virastolle. Isojoen Konehalli on kuitenkin saanut tietää viraston näkemyksistä liittyen IKH-verkkokauppaan ensimmäisen kerran vasta viraston esitysluonnoksesta 13.1.2020. Isojoen Konehalli on pyytänyt virastoa ottamaan kantaa Isojoen Konehallin esittämiin verkkokauppaa koskeviin muutosvaihtoehtoihin.

(499) Seuraamusmaksun määrässä on otettava huomioon neuvontavelvollisuuden laiminlyöminen sekä viraston kohtuuttoman pitkä käsittelyaika.

2.12.4 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastaus Isojoen Konehallin valitukseen*

(500) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan Isojoen Konehallin menettelyä ei ole pidettävä vähäisenä. Määrä hinnoittelu on ollut laadultaan ja moitittavuudeltaan vakava kilpailunrajoitus. Menettely on ollut suunnitelmallista, valtakunnallista ja pitkäkestoista. Yhtiön johto on ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa määrä hinnoittelua tietoisena menettelyn lainvastaisuudesta. Verkkokauppaan kohdistuneen määrä hinnoittelun on täytynyt vaikuttaa myös kivijalkamyynnin hintatasoon. Siksi seuraamusmaksun tasoa ei pidä arvioida yksittäisten jälleenmyyjien verkkokaupassa myymien IKH-tuotteiden liikevaihdon perusteella. Rikkomuksella saavutettua taloudellista hyötyä ei ole tarpeen ottaa huomioon seuraamusmaksun määrää arvioitaessa.

(501) Markkinaoikeus on arvioinut rikkomuksen keston seikkaperäisesti ja jälleenmyyjäkohtaisesti. Kyse ei ole ollut ajallisesti hajanaisesta ja eri osapuolia koskevasta irrallisesta menettelystä, sillä Isojoen Konehalli on ollut suoraan osallisena kaikessa kilpailunrajoituksen muodostavassa toiminnassa. Viraston pitkä käsittelyaika on otettu huomioon seuraamusmaksun määrässä sekä viraston seuraamusmaksuesityksessä että markkinaoikeuden päätöksessä.

2.12.5 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitus*

(502) Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan markkinaoikeus on erehtynyt alentaessaan Isojoen Konehallille määrättävää seuraamusmaksua viraston esittämästä 9 000 000 eurosta.

(503) Markkinaoikeus on erehtynyt rikkomuksen laajuuden ja moitittavuuden asteen arvioinnissa pitämällä kivijalkamyyntiä koskevan rikkomuksen näyttämättä jäämistä merkittävänä tekijänä seuraamusmaksun suuruuden tapauskohtaisessa kokonaisarvioinnissa. Näyttämättä jääneelle rikkomuksen osuudelle ei tule antaa merkitystä seuraamusmaksun suuruuden arvioinnissa.

(504) Markkinaoikeus on jättänyt huomioon ottamatta verkkokaupan todellisen merkityksen IKH-tuotteiden jälleenmyyjien välisessä hintakilpailussa. Erityisesti eri paikkakunnilla toimivien jälleenmyyjien välinen hintakilpailu on tapahtunut nimenomaan verkkokaupan kautta. Verkkokauppa on tehnyt mahdolliseksi hintojen vertaamisen, ja verkkokauppahinnoittelu on tosiasiaassa heijastunut myös IKH-tuotteiden kivijalkamyynnin hintatasoon. Jopa yksittäiset internetistä helposti löytyvät hinnat ovat olleet riittäviä luomaan painetta IKH-tuotteiden kivijalkamyynnin hintatasolle.

(505) Isojoen Konehallin menettelyn tavoitteena kokonaisuutena on ollut poistaa IKH-tuotteiden jälleenmyyjien välinen hintakilpailu ja varmistaa sekä yhtiölle itselleen että IKH-jälleenmyyntiketjulle keinotekoisesti korkea kate IKH-tuotteiden myynnistä. Puuttamalla IKH-tuotteiden verkkokauppahinnoitteluun Isojoen Konehalli on pystynyt tehokkaasti vähentämään koko Suomen laajuisesti myös kivijalkamyyntiin kohdistuvaa kilpailupainetta. Isojoen Konehalli on käyttänyt verkkokauppaa systemaattisesti hyväkseen hintakilpailun poistamiseksi, minkä vuoksi menettelyä on pidettävä erityisen moitittavana.

(506) Asian arvioinnissa on siten toissijaista, että vuosina 2010–2015 IKH-tuotteiden verkkokauppa on ollut kokonaisvolyymiltään kivijalkamyyntiä vähäisempää. Verkkokauppa on lisäksi ollut yksittäiselle jälleenmyyjälle merkittävää. Rikkomuksen laatua ja laajuutta ei siten tule arvioida vain verkkokaupan ja kivijalkamyynnin myyntivolyymien tai liikevaihdon perusteella.

(507) Markkinaoikeus on erehtynyt Isojoen Konehallin menettelyn arvioinnissa myös siltä osin, kun se ei ole ottanut huomioon menettelyn luonnetta osin horisontaalisena rajoituksena. Isojoen Konehallin menettelyn osin horisontaalinen luonne lisää menettelyn vakavuutta ja on siten otettava huomioon seuraamusmaksun määrää korottavana tekijänä sekä menettelyn laadun että moitittavuuden osalta. Isojoen Konehallin menettelyn osin horisontaalinen luonne on todettu seuraamusmaksuesityksessä.

(508) Isojoen Konehalli on hyödyntänyt IKH-tuotteiden jälleenmyynnissä kaksoisjakelua jakelemalla tuotteita yhtäältä itse ja toisaalta IKH-jälleenmyyjien välityksellä. Isojoen Konehalli on kilpaillut yhden oman jälleenmyyntitoimipisteensä sekä muiden omien toimipisteidensä välityksellä jälleenmyyjänsä kanssa IKH-tuotteiden vähittäismarkkinalla, minkä seurauksena menettely on kohdistunut myös Isojoen Konehallin itse vähittäismarkkinalla myymiin tuotteisiin. Isojoen Konehallilla on kaksoisjakelun myötä ollut korostuneen vahva intressi määrähinnoittelun ylläpitämiseen ja hintakilpailun rajoittamiseen.

(509) Menettelyn horisontaalinen luonne on ilmennyt erityisesti IKH-verkkokaupassa, jonka yhteydessä Isojoen Konehalli ja IKH-verkkokauppaan liittyneet valtuutetut jälleenmyyjät ovat sopineet muun ohella verkkokaupan asiakkaiden jakamisesta ja verkkokaupassa sovellettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta. Isojoen Konehallin mukaan valtaosa IKH-verkkokaupan toimituksista on tapahtunut Isojoen Konehallin tai sen omien toimipisteiden kautta. Tältä osin Isojoen Konehalli on noudattanut itse samaa kiinteää jälleenmyyntihintaa, jonka käytöstä se on sopinut IKH-verkkokauppaan liittyneiden valtuutettujen jälleenmyyjänsä kanssa. Menettelyn horisontaaliset piirteet ovat luoneet Isojoen Konehallille kannustimen ryhtyä kiellettyyn määrähinnoitteluun alun perinkin, sillä se on hyötynyt määrähinnoittelusta myös suoraan itse.

(510) Markkinaoikeuden määräämällä seuraamusmaksulla ei ole riittävää yleis- tai erityisestävää vaikutusta. Markkinaoikeus on tunnistanut Isojoen Konehallin menettelyssä olleen kyse laadun ja moitittavuuden osalta vakavasta kilpailunrajoituksesta. Markkinaoikeuden mukaan Isojoen Konehallin määrähinnoittelustrategia on ollut suunnitelmallista ja kohdistunut loppukuluttajien maksamiin hintoihin, Isojoen Konehallin johto on osallistunut rikkomuksen suunnitteluun ja toteutukseen, ja Isojoen Konehalli on painostanut jälleenmyyjäänsä vähimmäisjälleenmyyntihintojen noudattamiseen. Markkinaoikeuden päätöksen mukaan Isojoen Konehallin menettelyä ei voida pitää vähäisenä muun ohella menettelyn ajallisen keston johdosta. Yleisestävän vaikutuksen aikaansaamiseksi edellä mainituille seikoille on annettava seuraamusmaksun määrän arvioinnissa suurempi painoarvo.

(511) Seuraamusmaksua on pidettävä riittämättömänä myös verrattuna Isojoen Konehallin taloudelliseen kapasiteettiin. Isojoen Konehallin kokonaisliikevaihto on ollut rikkomusaikana yli 100 miljoonaa euroa. Markkinaoikeuden määräämä seuraamusmaksu merkitsee vain hieman yli yhtä prosenttia Isojoen Konehallin kokonaisliikevaihdosta. Tämän suuruisen seuraamusmaksun ei voida katsoa tuottavan riittävää erityisestävää vaikutusta, kun otetaan huomioon, että kyseessä on ollut vakava kilpailunrajoitus.

2.12.6 *Isojoen Konehalli Oy:n vastaus Kilpailu- ja kuluttajaviraston valitukseen*

(512) Isojoen Konehallin mukaan KKV:n esittämä väite verkkokaupan vaikutuksesta kivijalkamyyntiin on hylättävä jo sillä perusteella, että markkinaoikeus on päätöksessään hylännyt viraston esityksen kivijalkamyynnin osalta eikä virasto ole valittanut markkinaoikeuden päätöksestä tältä osin. Seuraamusmaksun määrän arvioinnissa ei voida ottaa huomioon kivijalkamyyntiin liittyviä seikkoja.

(513) Verkkokaupoissa ei ole mahdollista myydä tuotteita ilman julkisia hintoja. KKV on virheellisesti esittänyt, että jopa yksittäiset internetistä helposti löytyvät hinnat ovat olleet riittäviä luomaan painetta IKH-tuotteiden kivijalkamyynnin hintatasolle. Väite on yksilöimätön ja perusteeton.

(514) IKH-jälleenmyyjät eivät kilpaile vain toisten IKH-jälleenmyyjien verkkokauppojen kanssa eikä kilpailua vähittäistasolla käydä ainoastaan IKH-ketjun sisällä. IKH-jälleenmyyjät kilpailevat sekä kivijalkamyynnissä että verkkokauppamyynnissä monien muiden kilpailevien toimijoiden kanssa sekä alueellisesti että verkkokauppojen kautta. Asiassa kuullut jälleenmyyjät ovat todenneet alueellisen kilpailutilanteen olevan erittäin kova ja heidän toiminta-alueellaan olevan erittäin paljon kilpailevia toimijoita. KKV ei ole ottanut myöskään huomioon, että huomattava osa IKH-valtuutettujen myynnistä on yritysmyyntiä, jossa annetaan alennuksia myymäläostoista ja joka tapahtuu kivijalkamyymälöistä.

(515) Teknisen kaupan alalla on erittäin paljon kilpailua, ja Isojoen Konehallin noin yhden prosentin markkinaosuus on erittäin vähäinen. Verkkokauppamarkkinoilla Isojoen Konehallin markkinaosuus on vielä alhaisempi.

(516) KKV:n väite verkkokauppojen vaikutuksesta kivijalkamyyntiin on perustunut virheelliselle käsitykselle teknisen kaupan alan markkinoiden toiminnasta ja sen kilpailusta. Virasto ei ole selvittänyt seuraamusmaksuesityksen kohteena olevan väitetyn kilpailunrajoituksen vaikutuksia, koska se on katsonut asiassa olevan kyse tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta. Verkkokauppojen vaikutuksesta kivijalkamyyntiin ei ole näyttöä. Virasto on laiminlyönyt asiaa koskevien selvitysten tekemisen.

(517) Seuraamusmaksuesitys on koskenut vain väitettyä määrähinnoittelua. KKV ei voi valitusprosessin tässä vaiheessa esittää uusia väitteitä tai vaatimuksia horisontaalisesta rajoituksesta tai kaksoisjakelusta.

(518) Kaksoisjakelu on kilpailuoikeudellisesti sallittua. Isojoen Konehalli on saanut päättää IKH-verkkokaupassaan omat hintansa. Kyse on ollut kilpailuoikeudellisesti arvioituna yksipuolisesta toimenpiteestä. IKH-verkkokaupassa ei muutoinkaan ole voinut käyttää muuta kuin yhtä hintaa. Isojoen Konehalli ei ole itsekään käyttänyt ovh-hintoja. IKH-verkkokaupassa mukana olleille jälleenmyyjille annettussa mahdollisuudessa toimittaa halutessaan IKH-verkkokaupassa tapahtuneen myyntitapahtuman jälkeen tuotteita asiakkaille varastostaan on ollut kyse logistiikan ja asiakaspalvelun toteuttamisesta asiakkaan kannalta nopealla, edullisella ja asiakasta mahdollisimman hyvin palvelevalla tavalla.

(519) KKV on perustellut seuraamusmaksun korottamisvaatimustaan Isojoen Konehallin kokonaisliikevaihdolla. Virasto ei ole kuitenkaan valittanut markkinaoikeuden päätöksestä siltä osin kuin siinä on hylätty viraston esitys kivijalkamyynnin osalta. Isojoen Konehallin myynnistä noin 98–99 prosenttia on ollut kivijalkamyyntiä. Viraston valitus koskee vain verkkokaupan osuutta, jonka liikevaihto on ollut vain 1–2 prosenttia Isojoen Konehallin kokonaisliikevaihdosta. Markkinaoikeuden yhtiölle määräämä seuraamusmaksu on IKH-verkkokaupan vuoden 2020 noin 2,6 miljoonan euron liikevaihdosta 67 prosenttia. Seuraamusmaksu on kohtuuton.

2.12.7 Sovellettavat oikeusohjeet

(520) Kilpailunrajoituslain (480/1992) 7 §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka rikkoo mainitun lain 4 §:n tai Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan (nykyisin SEUT 101 artikla) säännöksiä, määrätään seuraamusmaksu (*kilpailunrikkomismaksu*), jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin pidetä perusteettomana. Pykälän 2 momentin mukaan seuraamusmaksua määrättäessä on otettava huomioon kilpailunrajoituksen laatu ja laajuus sekä sen kestoaika. Maksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan edellisen vuoden liikevaihdosta.

(521) Kilpailulain 12 §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka rikkoo mainitun lain 5 §:n tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan säännöksiä, määrätään seuraamusmaksu, jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteettomana.

(522) Kilpailulain tässä asiassa sovellettavan 13 §:n (948/2011) mukaan seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, ja sitä määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen laatu ja laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kestoaika. Seuraamusmaksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan liikevaihdosta siltä vuodelta, jona elinkeinonharjoittaja viimeksi osallistui rikkomukseen.

(523) Kilpailulain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 88/2010 vp) on mainitun lain 13 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että lähtökohtana seuraamusmaksun määräämisessä on, että sillä tulee olla riittävä erityis- ja yleisestävä vaikutus. Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, ja sitä määrättäessä on otettava huomioon muun ohella rikkomuksen laatu ja laajuus, rikkomuksen moitittavuuden aste sekä sen kestoaika. Luettelo ei ole tyhjentävä. Rikkomuksen moitittavuuden astetta voivat kuvastaa esimerkiksi elinkeinonharjoittajan osallisuuden luonne rikkomuksessa, rikkomuksen uusiminen, mahdolliset toimenpiteet rikkomuksen lopettamiseksi, rikkomuksen vahingollisuus yhteiskunnalle ja rikkomuksella saavutettu hyöty.

(524) Mainitun hallituksen esityksen mukaan seuraamusmaksun määrän tulee olla sellainen, ettei kielletty kilpailunrajoittaminen ole rajoitukseen osallistuville elinkeinonharjoittajille kannattavaa. Kilpailunrajoituksesta saatavan hyödyn huomioon ottaminen seuraamusmaksua määrättäessä ei edellytä aukottoman näytön esittämistä hyödyn määrästä, vaan hyöty voidaan arvioida luotettavien, käytettävissä olevien tietojen perusteella. Kartellista aiheutuneen vahingon määrän tai toisaalta kartellista siihen osallistuneille aiheutuneen taloudellisen hyödyn selvittäminen ei ole edellytyksenä seuraamusmaksun määräämiselle. Sen sijaan mainitut seikat voivat vaikuttaa määrättävän seuraamusmaksun suuruuteen. Hallituksen esityksen mukaan seuraamusmaksun enimmäismäärää koskevan säännöksen tavoitteena on

varmistaa, että määrättävä seuraamusmaksu ei ole kohtuuton suhteessa elinkeinonharjoittajan liiketoiminnan kokoon ja maksukykyyn.

(525) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan rikkomisen vakavuutta on arvioitava yksilöllisesti. Sakkojen suuruuden määrittämiseksi on otettava huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin, kuten kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus yhdenmukaistettujen menettelytapojen luomisessa, hyöty, jonka ne ovat voineet saada näistä menettelytavoista, yritysten koko, kyseisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu Euroopan unionille. Näihin tekijöihin kuuluu myös kilpailunvastaisten käyttäytymisten lukumäärä ja intensiteetti (C-99/17 P, *Infineon Technologies v. komissio*, 196 ja 197 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(526) Kilpailusääntöjen rikkomisen konkreettinen vaikutus markkinoihin ei unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ole ratkaiseva peruste määrittäessä sakkojen määrää. Erityisesti rikkomisen suunnitelmallisuuteen liittyvillä seikoilla voi olla suurempi merkitys kuin sen vaikutuksiin liittyvillä seikoilla, varsinkin kun kyse on sellaisinaan vakavista rikkomisista (C-408/12 P, *YKK Corporation ym. v. komissio*, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(527) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä hintojen vahvistamista koskevien sopimusten on todettu olevan erityisen vakavia kilpailunrajoituksia (C-469/15 P, *FSL Holdings ym. v. komissio*, 106 ja 107 kohta).

(528) Varoittavuuden käsite on yksi huomioon otettavista seikoista sakon määrää laskettaessa. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakoilla, jotka määrätään EY 81 artiklan (nykyisin SEUT 101 artikla) rikkomisista, on tarkoitus sekä rangaista asianomaisia yrityksiä lainvastaisesta käyttäytymisestä että estää asianomaisia yrityksiä ja muita taloudellisia toimijoita rikkomasta unionin oikeuden kilpailusääntöjä tulevaisuudessa. Yhtäältä yritysten koko ja kokonaisresurssit sekä toisaalta sakon varoittavan vaikutuksen varmistamistarve ovat sidoksissa toisiinsa. Ensi sijassa juuri se vaikutus, joka kyseessä olevalle yritykselle halutaan aiheuttaa, oikeuttaa ottamaan huomioon yrityksen koon ja kokonaisresurssit sakon riittävän varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi, koska seuraamus ei saa olla vähäinen varsinkaan mainitun yrityksen taloudelliseen kapasiteettiin nähden (C-408/12 P, *YKK Corporation ym. v. komissio*, 84 ja 85 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

(529) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on katsottu, että sakkoa määritettäessä voidaan ottaa huomioon paitsi yrityksen kokonaisliikevaihto, joka on osoitus sen koosta ja taloudellisesta vallasta, myös se osa liikevaihdosta, joka tulee kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tuotteista ja joka on näin ollen omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta (C-194/14 P, *AC-Treuhand v. komissio*, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

2.12.8 Oikeudellinen arviointi

2.12.8.1 Kilpailurikkomuksen laatu

(530) Markkinaoikeus on todennut, että Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kysymys yhdestä yhtenäisestä tarkoitukseen perustuvasta kilpailunrajoituksesta. Markkinaoikeus on katsonut, että ottaen huomioon Isojoen Konehallin menettelyn vakavuuden, ajallisen keston sekä alueellisen ulottuvuuden, menettelyä ei voida pitää vähäisenä eikä seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta voida muutoinkaan pitää perusteettomana (markkinaoikeuden päätöksen 503 kohta). Markkinaoikeuden päätöksen mukaan Isojoen Konehallin menettelyssä on ollut kyse jo tarkoituksensa perusteella kilpailua rajoittavasta kielletystä hintojen vahvistamisesta, jota on menettelyn vertikaalisesta luonteesta huolimatta pidettävä vakavana kilpailunrajoituksena (markkinaoikeuden päätöksen 505 kohta).

(531) Korkein hallinto-oikeus katsoo markkinaoikeuden päätöksessä esitetyillä perusteilla, että Isojoen Konehallin menettelyä ei voida pitää vähäisenä eikä seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta voida muutoinkaan pitää perusteettomana. Korkein hallinto-oikeus katsoo myös markkinaoikeuden tavoin, että jälleenmyyntihintojen määräämiseen kohdistunutta Isojoen Konehallin menettelyä on sen vertikaalisesta luonteesta huolimatta pidettävä luonteeltaan vakavana kilpailunrajoituksena.

(532) Isojoen Konehallin menettelyn laadun ja moitittavuuden osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt, että Isojoen Konehallin menettelyn osin horisontaalinen luonne on otettava huomioon seuraamusmaksun määrää korottavana tekijänä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan Isojoen Konehallin toiminnassa on ollut kyse IKH-tuotteiden kaksoisjakelusta, jossa Isojoen Konehalli on myynyt IKH-tuotteita sekä jälleenmyyntiverkostonsa että suoraan omien kanaviensa kautta, ja Isojoen Konehalli on siten kilpaillut IKH-tuotteiden jälleenmyyntimarkkinoilla jälleenmyyjänsä kanssa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämän mukaan menettelyn horisontaalinen luonne on ilmennyt siinä, että Isojoen Konehalli ja IKH-verkkokauppaan liittyneet valtuutetut jälleenmyyjät ovat sopineet verkkokaupan asiakkaiden jakamisesta ja verkkokaupassa sovellettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta.

(533) Isojoen Konehallin mukaan seuraamusmaksuesitys on koskenut vain väitettyä määrähinnoittelua, eikä Kilpailu- ja kuluttajavirasto ole voinut enää valituksessaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle esittää uusia väitteitä tai vaatimuksia horisontaalisesta rajoituksesta tai kaksoisjakelusta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on puolestaan lausunut, että Isojoen Konehallin menettelyn osin horisontaalinen luonne on todettu jo seuraamusmaksuesityksessä.

(534) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään arvioidessaan, onko Isojoen Konehallin menettelyä pidettävä tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena, tuonut esiin, että kiinteästä jälleenmyyntihinnasta sopiminen on ollut suoraan Isojoen

Konehallin intressissä ja sisältänyt myös horisontaalisen hintojen vahvistamisen piirteitä (esityksen 217 ja 227 kohta). Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esityksessään seuraamusmaksun määrää koskevassa arvioinnissaan todennut rikkomuksen laajuuden osalta, että Isojoen Konehallin kaksoisjakelusta ja siitä seuraavasta menettelyn luonteesta osin horisontaalisena kilpailunrajoituksena on seurannut, että menettely on kohdistunut myös Isojoen Konehallin itse vähittäismarkkinalla myymiin tuotteisiin (esityksen 271 kohta).

(535) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään esittänyt seuraamusmaksun määräämistä Isojoen Konehallille kuitenkin vain sen harjoittamasta määrähinnoittelusta. Esityksen mukaan määrähinnoittelu on toteutettu määräämällä jälleenmyyjät noudattamaan IKH-tuotteiden vähimmäisjälleenmyyntihintaa ja sopimalla jälleenmyyjien kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole perustanut seuraamusmaksun määräämistä koskevaa esitystään siihen, että Isojoen Konehallin ja jälleenmyyjien välisessä menettelyssä kysymys olisi myös horisontaalisesta kilpailunrajoituksesta.

(536) Edellä lausuttuun nähden asiassa ei voi tulla arvioitavaksi Isojoen Konehallin menettelyn luonne horisontaalisena kilpailunrajoituksena eikä seuraamusmaksun määräämisen perusteena voi olla se seikka, että Isojoen Konehallin menettelyn katsottaisiin muodostavan myös horisontaalisen kilpailunrajoituksen. Määrähinnoittelusta Isojoen Konehallille seuranneet hyödyt voivat kuitenkin tulla arvioitavaksi osana Isojoen Konehallin menettelyn moitittavuutta jäljempänä ilmenevällä tavalla.

2.12.8.2 Kilpailurikkomuksen laajuus

(537) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään katsonut Isojoen Konehallin kielletyn määrähinnoittelun kohdistuneen ajanjaksolla 16.2.2010–20.2.2015 sen jälleenmyyjien verkkokauppa- ja kivijalkamyyntiin ja 28.10.2014 alkaen IKH-verkkokaupassa noudatettaviin jälleenmyyntihintoihin. Virasto on esittänyt Isojoen Konehallille määrättäväksi 9 000 000 euron seuraamusmaksun.

(538) Markkinaoikeuden päätöksen mukaan rikkomuksen laajuuden osalta seuraamusmaksun määrän arvioinnissa on otettava huomioon, että rikkomuksen näytetyksi tullut laajuus on ollut merkittävästi suppeampi kuin mitä seuraamusmaksuesityksessä on esitetty. Markkinaoikeus on todennut, että asiassa on jäänyt näyttämättä, että Isojoen Konehallin määrähinnoittelu olisi kohdistunut IKH-tuotteiden kivijalkamyyntiin. Lisäksi markkinaoikeus on todennut, että IKH-verkkokaupan osalta esityksen kohteena olevassa menettelyssä ei ole katsottu olevan kysymys kielletystä kilpailunrajoituksesta Isojoen Konehallin itsensä tai sen OTP-pisteiden toteuttamisissa päämiestoimituksissa, joiden markkinaoikeus on todennut asiassa esitetyn mukaan muodostaneen valtaosan IKH-verkkokaupan toimituksista (markkinaoikeuden päätöksen 504 ja 505 kohta).

(539) Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei Kilpailu- ja kuluttajavirasto ole valittanut markkinaoikeuden päätöksestä siltä osin kuin sen seuraamusmaksuesityksen on katsottu kivijalkamyynnin osalta jääneen näyttämättä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valittanut markkinaoikeuden päätöksestä päämiestoimituksia koskevalta osalta, mutta korkein hallinto-oikeus ei ole muuttanut markkinaoikeuden päätöstä tältä osin.

(540) Korkein hallinto-oikeus on katsonut, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallilla on ollut Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun kanssa sopimus tai ainakin yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta viimeksi mainittujen jälleenmyyjien verkkokaupoissa ja että Isojoen Konehalli on rikkonut kilpailusäännöksiä määrätessään IKH-tuotteiden vähimmäismyyntihinnoista mainittujen jälleenmyyjien verkkokaupoissa.

(541) Korkein hallinto-oikeus on sen sijaan katsonut, toisin kuin markkinaoikeus, että asiassa on jäänyt näyttämättä, että Isojoen Konehallilla olisi ollut kaikkien IKH-tuotteita verkkokaupoissaan myyneiden jälleenmyyjien kanssa sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta jälleenmyyjien omissa verkkokaupoissa. Tältä osin korkein hallinto-oikeus on katsonut Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksen laajuudeltaan suppeammaksi kuin markkinaoikeus.

(542) Korkein hallinto-oikeus on katsonut, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehalli on rikkonut kilpailusäännöksiä sopimalla valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa IKH-verkkokaupassa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta.

(543) Isojoen Konehallin kilpailurikkomus on kohdistunut siten korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä yksilöityjen neljän jälleenmyyjän verkkokaupoissaan myymiin IKH-tuotteisiin sekä IKH-jälleenmyyjien IKH-verkkokaupassa myymiin IKH-tuotteisiin.

(544) Rikkomuksen maantieteellisen laajuuden osalta korkein hallinto-oikeus on katsonut, kuten markkinaoikeus, että kysymys on ollut koko Suomen alueen kattaneesta valtakunnallisesta kilpailunrajoituksesta.

(545) Seuraamusmaksun määrään vaikuttavaa rikkomuksen laajuutta arvioitaessa on tarkasteltava myös rikkomuksen kohteena olevia markkinoita ja niiltä Isojoen Konehallille kertynyttä liikevaihtoa. Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on ilmoittanut ottaneensa seuraamusmaksun määrässä huomioon rikkomuksen keston osalta kilpailusäännösten vastaisen menettelyn vain 27.5.2015 saakka, arvioinnissa merkityksellisenä on pidettävä seuraamusmaksun määräämisen perusteena olevan viimeisen rikkomusvuoden 2015 liikevaihtotietoja.

(546) Isojoen Konehallin rikkomuksen laajuuden ja menettelyn kohdistumisen osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto on seuraamusmaksuesityksessään vedonnut edellä todetulla tavalla Isojoen Konehallin kaksoisjakeluun ja menettelyn osin horisontaaliseen luonteeseen, minkä vuoksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto on

katsonut Isojoen Konehallin menettelyn kohdistuneen myös Isojoen Konehallin itse vähittäismarkkinalla myymiin tuotteisiin. Esityksen mukaan kilpailunrajoituksen kohteena olevia tuotteita ovat olleet Isojoen Konehallin sekä IKH-jälleenmyyjilleen että IKH-verkkokaupan tai muiden omien kanaviensa kautta suoraan loppukäyttäjille myymät IKH-tuotteet (esityksen 271 kohta).

(547) Rikkomuksen kohteena olevia markkinoita ja siltä kertyvää liikevaihtoa arvioitaessa on otettava huomioon, että Isojoen Konehallin määrähinnoittelun ei ole katsottu kohdistuneen, toisin kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esityksessään esittänyt, jälleenmyyjien kivijalkamyyntiin, eikä IKH-verkkokaupan osalta Isojoen Konehallin itse asiakkaille toimittamien päämiestoimitusten osalta kysymys ole katsottu olleen kielletystä kilpailunrajoituksesta. Markkinaoikeus on katsonut kilpailurikkomuksen tältä osin Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksessä esitettyä suppeammaksi, mutta markkinaoikeus ei ole lausunut muutoin rikkomuksen kohteena olevista markkinoista.

(548) Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksen mukaan Isojoen Konehallille sen IKH-jälleenmyyjille myymistä tuotteista kertynyt liikevaihto vuonna 2015 on ollut noin [57,2–70,2] miljoonaa euroa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mainitsemassa luvussa on mukana kivijalka- ja verkkokauppamyynti sekä myynti IKH-jälleenmyyjille ja OTP-myymöille eli Isojoen Konehallin omille toimipisteille (esityksen 272 kohta). Isojoen Konehallin esittämän perusteella verkkokaupan osuus sen kokonaisliikevaihdosta on ollut noin 1–2 prosenttia ja IKH-verkkokaupan liikevaihto on ollut vuonna 2015 noin 768 000 euroa.

2.12.8.3 Kilpailurikkomuksen moitittavuus

2.12.8.3.1 Menettelyn moitittavuus

(549) Rikkomuksen moitittavuuden osalta markkinaoikeus on todennut, että rikkomuksen moitittavuuden astetta on katsottava lisäävän se, että Isojoen Konehallin määrähinnoittelustrategia on ollut suunnitelmallista ja kohdistunut loppukuluttajille myytävien IKH-tuotteiden hintatasoon. Yhtiön johto on ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa määrähinnoittelua. Isojoen Konehalli on käyttänyt tarvittaessa painostustoimenpiteitä, jos jälleenmyyjä ei ole muutoin suostunut noudattamaan IKH-tuotteita verkkokaupassaan myydessään Isojoen Konehallin määräämää vähimmäisjälleenmyyntihintaa, ja Isojoen Konehalli on nähnyt IKH-verkkokaupan keinona vähentää hintakilpailua IKH-jälleenmyyntiketjun sisällä (markkinaoikeuden päätöksen 506 kohta).

(550) Korkein hallinto-oikeus katsoo, kuten markkinaoikeus, että Isojoen Konehallin menettelyn moitittavuuden astetta voidaan katsoa lisäävän edellä todetut markkinaoikeuden päätöksessä mainitut seikat.

(551) Korkein hallinto-oikeus on katsonut, että Isojoen Konehallin tavanomaisena toimintatapana on ollut puuttua jälleenmyyjien hinnoitteluun niiden verkkokaupoissa, mikäli IKH-tuotetta on myyty verkkokaupassa Isojoen Konehallin määräämää ovh-hintatasoa edullisemmalla hinnalla ja mikäli verkkokaupassa myytävä tuote on ollut IKH-tuotenumeron perusteella tai muutoin yhdistettävissä IKH-jälleenmyyntiketjuun. Asiassa on kuitenkin jäänyt näyttämättä, että Isojoen Konehalli olisi puuttunut muiden kuin Virtasen Moottorin, Puuilon, Smartian ja AD-Turun hinnoitteluun tai että muiden jälleenmyyjien olisi osoitettu suostuneen Isojoen Konehallin tavanomaisessa toimintatavassaan edellyttämän hinnoittelun noudattamiseen. Asiassa on siten jäänyt näyttämättä, että Isojoen Konehallilla olisi ollut sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa kaikkien IKH-tuotteita omissa verkkokaupoissaan myyneiden jälleenmyyjien kanssa markkinaoikeuden päätöksessään toteaman mukaisesti.

(552) Korkein hallinto-oikeus katsoo, että Isojoen Konehallin tavanomainen toimintatapa puuttua verkkokaupoissaan ovh-hintoja alemmalla hinnalla myyneiden jälleenmyyjien toimintaan on kuitenkin osoitus Isojoen Konehallin toimintastrategiasta ja menettelyn suunnitelmallisuudesta, mikä seikka on otettava huomioon Isojoen Konehallin menettelyn moitittavuutta arvioitaessa.

2.12.8.3.2 Kilpailurikkomuksen vaikutukset ja hyöty

(553) Asiassa esitetyn näytön perusteella Isojoen Konehallin on katsottu muun ohella painostaneen jälleenmyyjään korottamaan hintojaan jälleenmyyjien omissa verkkokaupoissa ja noudattamaan Isojoen Konehallin määräämiä vähimmäismyyntihintoja. Esitetyn näytön perusteella jälleenmyyjät ovat eräissä tapauksissa suostuneet vaatimuksiin. IKH-verkkokaupan osalta Isojoen Konehallin määrähinnoittelu on johtanut IKH-verkkokaupassa noudatettavaan kiinteään jälleenmyyntihintaan. Rikkomuksen johdosta kuluttajat ovat todennäköisesti joutuneet maksamaan tuotteista korkeampaa hintaa verrattuna tilanteeseen, jossa määrähinnoittelua ei olisi tapahtunut. Siten kilpailunrajoituksella on katsottava olleen konkreettisia haitallisia vaikutuksia vähittäismarkkinoiden hintatasoon.

(554) Korkein hallinto-oikeus on katsonut, että Isojoen Konehallin menettely jälleenmyyjien hintojen määräämisessä on rajoittanut IKH-verkkokaupassa IKH-tuotteiden sisäistä hintakilpailua ja siten rajoittanut hintakilpailua jälleenmyyjien välillä sekä Isojoen Konehallin ja sen jälleenmyyjien välillä. Isojoen Konehallin menettely on todennäköisesti vaikuttanut loppukuluttajien maksamiin hintoihin sekä Isojoen Konehallille ja sen jälleenmyyjille kertyneeseen katteeseen. Isojoen Konehallin voidaan siten katsoa hyötynneen kielletystä kilpailunrajoituksesta.

(555) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valituksessaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle esittänyt, että Isojoen Konehalli on puuttumalla jälleenmyyjien verkkokauppojen hinnoitteluun pystynyt tehokkaasti vähentämään kivijalkamyynäisiin kohdistuvaa kilpailupainetta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on katsonut, että rikkomuksen laatua ja laajuutta ei tule siten arvioida vain

verkkokaupan ja kivijalkamyynnin myyntivolyymien tai liikevaihdon perusteella.

(556) Isojoen Konehalli on muun ohella esittänyt, että verkkokaupan vaikutusta kivijalkamyyntiin koskeva väite on hylättävä jo sillä perusteella, ettei virasto ole valittanut markkinaoikeuden päätöksestä kivijalkakaupan osalta. Isojoen Konehalli on myös esittänyt, että teknisen kaupan alalla on paljon kilpailua ja Isojoen Konehallin markkinaosuus on vähäinen eli noin yksi prosentti ja verkkokaupparakkeilla vielä alhaisempi. Isojoen Konehallin mukaan verkkokauppojen vaikutuksesta kivijalkamyyntiin ei ole näyttöä.

(557) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että rikkomuksen moitittavuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon kilpailurikkomuksesta aiheutuneet vaikutukset myös muille kuin rikkomuksen kohteena oleville markkinoille. Tähän nähden seuraamusmaksun määrää harkittaessa voi tulla arvioitavaksi se, onko verkkokaupamyyntiin kohdistuneella Isojoen Konehallin määrähinnoittelulla ollut vaikutusta myös jälleenmyyjien kivijalkakauppojen hintatasoon sitä korottavasti.

(558) Kuten markkinaoikeus on päätöksessään katsonut, Isojoen Konehalli on nähnyt IKH-verkkokaupan keinona vähentää hintakilpailua IKH-jälleenmyyntiketjun sisällä. Verkkokaupamyynnissä käytettävien hintojen voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan omiaan vaikuttamaan jossain määrin hintoihin kivijalkakaupoissa. Verkkokaupoissa perittävät hinnat ovat helposti selvitettävissä, ja niihin voidaan viitata asioitaessa kivijalkakaupoissa.

(559) Verkkokaupan vaikutus kivijalkakauppaan käy ilmi myös asiakirjanäytöstä. Isojoen Konehallin C on viestissään 10.3.2014 Isojoen Konehallin johtoryhmälle kertonut tapaamisesta Turun Konekeskuksen edustajien kanssa. Viestiin sisältyvien tapaamista koskevien muistiinpanojen mukaan kyseinen jälleenmyyjä oli joutunut alentamaan hintojaan asiakkaan selvitettyä Virtasen Moottorin verkkokaupan hinnat (KKV:n asiakirjatodiste 54). Turun Konekeskuksella ei ole ollut tapaamisen ajankohtana omaa verkkokauppaa, joten kysymys on ollut kivijalkamyynnissä tapahtuneesta hintojen alentamisesta. Turun Konekeskuksen N on markkinaoikeudessa häntä todistajana kuultaessa kertonut, että asiakkaat ovat hintatietoisia ja selvittävät hintoja myös netistä ja että tuotteiden täytyy olla markkinahintaisia kivijalkakaupassa.

(560) Kun Isojoen Konehallin IKH-jälleenmyyjiin kohdistama määrähinnoittelu on todennäköisesti nostanut IKH-tuotteiden hintoja IKH-verkkokaupassa, määrähinnoittelun seurauksena IKH-jälleenmyyjien kivijalkakaupassa myymien IKH-tuotteiden hintoihin kohdistuva kilpailupaine on vähentynyt, mikä on voinut vaikuttaa kivijalkamyynnin hintatasoa korottavasti.

(561) Edellä lausutun perusteella korkein hallinto-oikeus katsoo, että Isojoen Konehallin kilpailurikkomuksen haitallisuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon, että kysymyksessä olevalla verkkokauppaan kohdistuneella

määrä hinnoittelulla on ollut ainakin jossain määrin vaikutusta myös kivijalkamyynnin hintatasoon.

(562) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että esillä olevassa asiassa kysymys on tarkoitukseen perustuvasta ja laadultaan vakavasta kilpailurikkomuksesta eikä ratkaisevana perusteena seuraamusmaksun määrää arvioitaessa voida kuitenkaan pitää sitä, mikä on ollut kilpailurikkomuksen konkreettinen vaikutus markkinoihin tai missä määrin siitä on koitunut hyötyä. Asiassa ei ole ollut tarpeen enempää selvittää kilpailurikkomuksen tosiasiallisia vaikutuksia markkinoihin tai Isojoen Konehallille siitä aiheutunutta hyötyä.

2.12.8.4 Kilpailurikkomuksen kesto aika

(563) Markkinaoikeus on todennut päätöksessään, että rikkomuksen keston osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto on ottanut huomioon esittämänsä seuraamusmaksun määrässä ainoastaan ajanjakson 16.2.2010–27.5.2015. Perusteeksi tälle rajaukselle virasto on esittänyt sen, että asian käsittelyn virastossa on voitu katsoa viivästyneen, koska käsittely virastossa on kestänyt Isojoen Konehallin tiloissa 27. ja 28.5.2015 toimitetun tarkastuksen jälkeen vielä viisi vuotta (markkinaoikeuden päätöksen 507 kohta).

(564) Markkinaoikeuden mukaan seuraamusmaksun määrän arvioinnissa huomioon otettavaksi tulee näin ollen jälleenmyyjien verkkokauppoja koskeneen määrä hinnoittelun osalta maaliskuun 2010 ja 20.2.2015 välinen ajanjakso ja IKH-verkkokaupan osalta ajanjakso 28.10.2014–27.5.2015 (markkinaoikeuden päätöksen 508 kohta).

(565) Rikkomuksen kestoajan osalta korkein hallinto-oikeus on markkinaoikeudesta poiketen katsonut, että jälleenmyyjien verkkokauppojen osalta menettely on päättynyt 23.1.2015 eikä vasta 20.2.2015. Näin ollen jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistunut menettely on tapahtunut maaliskuun 2010 ja ajankohdan 23.1.2015 välillä. IKH-verkkokauppaan kohdistuneen määrä hinnoittelun osalta korkein hallinto-oikeus on katsonut, kuten markkinaoikeus, menettelyn alkaneen 28.10.2014 ja sen jatkuneen, kun seuraamusmaksuesitys on 20.5.2020 tehty. Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksessään tekemän rajauksen perusteella seuraamusmaksua koskevassa harkinnassa huomioon otettava ajanjakso on 28.10.2014–27.5.2015, kuten markkinaoikeus on todennut.

(566) Koska kyse on ollut yhdestä yhtenäisestä rikkomuksesta ja jatkettua menettelystä, seuraamusmaksun määrää koskevassa harkinnassa ei ole merkitystä sillä, että korkein hallinto-oikeus on katsonut jälleenmyyjien verkkokauppoihin kohdistuneen menettelyn olleen kestoaltaan hieman markkinaoikeuden määrittämää kesto aikaa lyhyempi. Kaiken kaikkiaan rikkomuksen kesto aikaa voidaan pitää pitkänä. Kysymys ei siten ole ollut Isojoen Konehallin esittämällä tavalla ajallisesti lyhytkestoisesta menettelystä.

2.12.8.5 Neuvontavelvollisuuden ja asian käsittelyn keston merkitys

(567) Isojoen Konehalli on esittänyt, että virasto on laiminlyönyt neuvontavelvollisuutensa, mikä on otettava huomioon seuraamusmaksun määrässä. Isojoen Konehallin mukaan se on ollut koko Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkintaprosessin ajan valmis tekemään muutoksia verkkokauppaansa.

(568) Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei Isojoen Konehallin esittämällä väitteillä Kilpailu- ja kuluttajaviraston neuvontavelvollisuuden laiminlyönnistä ole merkitystä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa.

(569) Isojoen Konehalli on lisäksi esittänyt, että seuraamusmaksun määrän arvioinnissa on otettava huomioon Kilpailu- ja kuluttajaviraston kohtuuttoman pitkä käsittelyaika.

(570) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että seuraamusmaksun määrää koskevassa harkinnassa rikkomuksen kesto on otettu huomioon ainoastaan 27.5.2015 saakka, koska asian käsittelyn on voitu katsoa virastossa viivästyneen. Näin ollen asian käsittelyn viivästyminen on jo otettu huomioon seuraamusmaksua määrättäessä.

2.12.8.6 Seuraamusmaksun määrää koskeva kokonaisharkinta ja johtopäätös

(571) Kuten edellä on todettu, korkein hallinto-oikeus on katsonut jääneen näyttämättä, että Isojoen Konehallilla olisi ollut kaikkien IKH-tuotteita omissa verkkokaupoissaan myyneiden jälleenmyyjien kanssa sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa IKH-tuotteiden määrähinnoittelusta jälleenmyyjien omissa verkkokaupoissa. Tämän vuoksi rikkomus on ollut laajuudeltaan suppeampi kuin mitä markkinaoikeus on katsonut. Mainittu seikka lähtökohtaisesti puoltaisi markkinaoikeuden määräämän seuraamusmaksun alentamista.

(572) Arvioinnissa on kuitenkin myös otettava huomioon, että edellä selostetulla tavalla rikkomus on laadultaan vakava ja moitittava. Rikkomus on myös kestoajaltaan pitkä. Nämä seikat puhuvat tuntuvamman seuraamusmaksun puolesta.

(573) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on valituksessaan korostanut seuraamusmaksun yleis- tai erityisestävää vaikutusta ja viitannut siihen, että seuraamusmaksua on pidettävä riittämättömänä myös verrattuna Isojoen Konehallin taloudelliseen kapasiteettiin. Isojoen Konehallin kokonaisliikevaihto on ollut rikkomusaikana yli 100 miljoonaa euroa ja seuraamusmaksu on ollut vain vähän yli yksi prosenttia sen kokonaisliikevaihdosta.

(574) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että markkinaoikeuden määräämää seuraamusmaksua voidaan pitää melko matalana suhteessa yhtiön kokonaisliikevaihtoon. Suunnitelmallisia, vakavia ja pitkäkestoisia rikkomuksia koskevassa seuraamusmaksun kokonaisharkinnassa voidaan

antaa painoarvoa mainituille rikkomuksen laatua osoittaville seikoille. Seuraamusmaksua harkittaessa on otettava kuitenkin myös huomioon näytetyn rikkomuksen laajuus ja rikkomuksen kohteena olevat markkinat ja niiltä kertynyt liikevaihto.

(575) Kun otetaan huomioon edellä todetut seikat kokonaisuudessaan, markkinaoikeuden määräämän seuraamusmaksun poistamiselle tai sen määrän muuttamiselle ei ole perusteita. Markkinaoikeuden Isojoen Konehallille määräämä seuraamusmaksu ei ole lainvastainen.

3. Kilpailu- ja kuluttajaviraston määräys kilpailunrajoituksen lopettamisesta

3.1 Kysymyksenasettelu

(576) Asiassa on ratkaistava, onko markkinaoikeus voinut hylätä Isojoen Konehallin valituksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä, jolla Isojoen Konehalli on määrätty lopettamaan viraston päätöksessä kuvattu menettely.

3.2 Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös

(577) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on 20.5.2020 tekemällään päätöksellä määrännyt Isojoen Konehallin lopettamaan päätöksessä ja seuraamusmaksuesityksessä kuvatun kilpailunrajoituslain (480/1992) 4 §:ssä, kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklan 1 kohdassa kielletyn menettelyn, jossa Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla ylläpitämässään IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta ja määräämällä jälleenmyyjänsä muissa jakelukanavissaan noudattamaan IKH-tuotteiden vähimmäisjälleenmyyntihintaa. Päätöksen mukaan se kohdistuu menettelyyn siltä osin, kuin määrähinnoittelu jatkuu edelleen.

3.3 Markkinaoikeuden päätös

(578) Markkinaoikeus on hylännyt Isojoen Konehallin valituksen, jossa se on vaatinut Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen kumoamista.

(579) Markkinaoikeuden päätöksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto on voinut 20.5.2020 tekemällään päätöksellä määrätä Isojoen Konehallin lopettamaan menettelyn, jossa Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla ylläpitämässään IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta (markkinaoikeuden päätöksen 516).

3.4 *Isojoen Konehallin vaatimus ja sen perusteet*

(580) Isojoen Konehallin on katsottava vaatineen, että korkein hallinto-oikeus kumoaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen sekä markkinaoikeuden päätöksen siltä osin kuin markkinaoikeus on hylännyt yhtiön valituksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä.

(581) Isojoen Konehallin mukaan KKV:n kieltopäätös on laaja, tulkinnanvarainen ja epäselvä eikä se täytä hallintolain 44 §:n mukaisia hallintopäätöksen sisältövaatimuksia. Kieltopäätöstä ei ole mahdollista antaa etukäteen mahdollisesta tulevaisuudesta harjoitettavasta verkkokaupasta tai muusta mahdollisesta tulevasta toiminnasta. Kieltopäätöstä ei voida antaa, jos ei ole olemassa jotain konkreettista, joka kielletään.

(582) Markkinaoikeuden päätös on virheellinen, sillä markkinaoikeus ei ole kumonnut KKV:n kieltopäätöstä edes siltä osin kuin markkinaoikeus on päätöksessään katsonut, ettei Isojoen Konehalli ollut syyllistynyt KKV:n esityksessä väittämään kiellettyyn määrähinnoitteluun.

(583) Kieltopäätös vanhan IKH-verkkokaupan osalta on kumottava silläkin perusteella, että vanhaa IKH-verkkokauppaa ei ole enää olemassa ja kaikki muut KKV:n väitteet ovat koskeneet aikaa ennen 20.2.2015. Asiassa ei ole tarvetta tai oikeudellista intressiä antaa kieltopäätöstä, sillä kiellon kohdetta ei ole enää olemassa.

3.5 *Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastaus valitukseen*

(584) Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämän mukaan markkinaoikeuden päätös on oikea. Viraston tekemää päätöstä ei ole syytä kumota sen vuoksi, että markkinaoikeus ei ole katsonut kivijalkamyyntiin kohdistuvaa määrähinnoittelua näytetyksi toteen tai koska Isojoen Konehalli on esittämänsä mukaan noudattanut päätöstä. Asiassa on kyse siitä, että virastolla on ollut 20.5.2020 päätöksestä ilmenevät perusteet tehdä kyseinen päätös.

3.6 *Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös*

(585) Kilpailulain 9 §:n (662/2012) 1 kohdan mukaan, jos kilpailunrajoitus on kielletty 5 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 5 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa kielletyn menettelyn.

(586) Markkinaoikeus on päätöksessään todennut, että viraston päätös on siinä todetun mukaan kohdistunut Isojoen Konehallin menettelyyn siltä osin kuin se on edelleen jatkunut. Virasto on markkinaoikeuden suullisessa käsittelyssä vahvistanut, että sen edellä mainittu päätös on kohdistunut yksinomaan IKH-verkkokauppaan sellaisena kuin se on ollut päätöstä tehtäessä. Viraston päätöksestä voidaan siten katsoa käyneen hallintolain 44 §:ssä edellytetyllä

tavalla ilmi, mihin Isojoen Konehalli on päätöksellä velvoitettu (markkinaoikeuden päätöksen 514 kohta).

(587) Markkinaoikeus on todennut, että Isojoen Konehalli on markkinaoikeuden päätöksessä todetun mukaisesti syyllistynyt IKH-verkkokaupan osalta kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklan 1 kohdassa kiellettyyn määrähinnoitteluun (markkinaoikeuden päätöksen 515 kohta).

(588) Markkinaoikeus on katsonut, että kilpailulain 9 §:n 1 kohdan (662/2012) säännös huomioon ottaen Kilpailu- ja kuluttajavirasto on voinut 20.5.2020 tekemällään päätöksellä määrätä Isojoen Konehallin lopettamaan menettelyn, jossa Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla ylläpitämässään IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta. Se, että IKH-verkkokaupan toimintamallia on sittemmin päätöksen tekemisen jälkeen muutettu, ei anna aihetta arvioida asiaa toisin (markkinaoikeuden päätöksen 516 kohta).

(589) Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen mukaan määräys kilpailunrajoituksen lopettamisesta on koskenut Isojoen Konehallin menettelyä, jossa se määrää jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat IKH-verkkokaupassa ja muissa jakelukanavissa siltä osin kuin mainittu menettely on jatkunut viraston päätöstä tehtäessä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen ja seuraamusmaksuesityksen kohdassa ”10.3.2.2 Määrähintasopimukset muissa jakelukanavissa” on selostettu viraston esittämiä keskeisiä määrähinnoittelutoimia, jotka eivät päätöksessä ja esityksessä lausutun perusteella ole enää jatkuneet vuoden 2015 jälkeen.

(590) Markkinaoikeuden päätöksessä todetun mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto on markkinaoikeuden suullisessa käsittelyssä nimenomaisesti ilmoittanut päätöksensä koskevan vain IKH-verkkokaupassa noudatettua menettelyä, minkä menettelyn on katsottu jatkuneen päätöstä ja seuraamusmaksuesitystä tehtäessä. Kun Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksessä on todettu sen kohdistuvan vain menettelyyn, joka on jatkunut päätöstä tehtäessä, Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen laajuus ja menettelyn lopettamismääräyksen kohde on käynyt Isojoen Konehallille päätöksestä riittävällä tavalla ilmi.

(591) Edellä lausutun perusteella markkinaoikeuden päätöstä ei voida pitää virheellisenä siltä osin kuin se katsonut, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on voinut määrätä Isojoen Konehallin lopettamaan menettelyn, jossa Isojoen Konehalli määrää jälleenmyyjilleen jakelemiensa IKH-tuotteiden jälleenmyyntihinnat sopimalla ylläpitämässään IKH-verkkokaupassa valtuutettujen IKH-jälleenmyyjien kanssa noudatettavasta kiinteästä jälleenmyyntihinnasta.

(592) Edellä olevan perusteella markkinaoikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole tältä osin perusteita. Isojoen Konehallin valitus markkinaoikeuden päätöksestä hylätään.

4. Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

4.1 Isojoen Konehallin kanta

(593) Isojoen Konehalli on perustellut vaatimustaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvoittamisesta korvaamaan yhtiön oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa muun ohella seuraavilla seikoilla:

(594) Isojoen Konehalli on merkittävältä osin voittanut asian markkinaoikeudessa. Isojoen Konehalli on pyrkinyt koko KKV:n käsittelyn ajan tekemään yhteistyötä viraston kanssa, ja asia olisi voitu ratkaista sovinnollisesti. Viraston selvitysprosessi on ollut puutteellista ja asenteellista. Markkinaoikeudessa järjestetyssä suullisessa käsittelyssä on ensiasteena jouduttu esittämään todistelua sellaisista seikoista, jotka viraston olisi tullut selvittää ennen seuraamusmaksuesityksen ja päätöksen tekemistä. Viraston virheet asian selvittämisessä sekä viraston virheelliset väitteet ovat lisänneet Isojoen Konehallin oikeudenkäynti- ja asianosaiskuluja asiassa.

(595) KKV:n päätös ja seuraamusmaksuesitys ovat olleet sekavia ja epäselviä. Viraston päätöksen ja esityksen epäselvyyksien vuoksi asiaa on selvitetty markkinaoikeudessa neljässä valmisteluistunnossa. Valmisteluistunnoistakin huolimatta viraston päätöksen ja esityksen kohteesta on jouduttu käymään keskusteluja vielä markkinaoikeuden pääkäsittelyssä ja asiasta on esitetty kysymykset vielä pääkäsittelyn loppuvaiheessa. Päätöksen ja esityksen epäselvyydet ovat lisänneet merkittävästi Isojoen Konehallin oikeudenkäynti- ja asianosaiskuluja asiassa.

(596) KKV on pyrkinyt markkinaoikeusprosessin aikana muuttamaan ja laajentamaan esitystään ja esittänyt väitteitä ja kirjallisia todisteita, joita ei ole mainittu seuraamusmaksuesityksessä. Uusien väitteiden esittäminen vasta markkinaoikeusprosessin aikana on lisännyt Isojoen Konehallin oikeudenkäyntikuluja asiassa. KKV on virheellisesti väittänyt rikkomuksen ulottuneen laajuudeltaan koko IKH-jälleenmyyntiketjuun. Tämän väitteen takia Isojoen Konehalli on joutunut kutsumaan kymmenen IKH-valtuutettua todistajaksi markkinaoikeuteen, vaikka väite oli osoitettu virheelliseksi jo viraston selvitysvaiheessa.

(597) KKV on esittänyt oikeuskäytännöstä virheellisiä näkemyksiä. Viraston virheellisten näkemysten oikaiseminen on edellyttänyt oikeuskäytännön selvittämistä ja tarkempaa analysointia.

4.2 Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanta

(598) Kilpailu- ja kuluttajavirasto on vaatiessaan Isojoen Konehallin esittämän oikeudenkäynti- ja asianosaiskulujen korvaamista koskevan vaatimuksen hylkäämistä lausunut, että markkinaoikeuden päätös oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimuksen osalta on oikea ja Isojoen Konehallin vaatimus on perusteeton. Asiassa ei ole perusteita velvoittaa virastoa korvaamaan Isojoen

Konehallin oikeudenkäyntikuluja markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

4.3 *Sovellettavat säännökset*

(599) Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan.

(600) Pykälän 2 momentin mukaan korvausvelvollisuuden kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan lisäksi ottaa huomioon asian oikeudellinen epäselvyys, osapuolten toiminta ja asian merkitys asianosaiselle.

4.4 *Oikeudenkäyntikulut markkinaoikeudessa*

(601) Markkinaoikeus on päätöksellään hylännyt Isojoen Konehallin vaatimuksen oikeudenkäyntikulujensa korvaamisesta Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesitystä koskevassa asiassa (markkinaoikeuden diaarinumero 2020/213) ja Kilpailuviraston päätöstä koskevassa valitusasiassa (markkinaoikeuden diaarinumero 2020/257).

(602) Markkinaoikeus on perusteluina oikeudenkäyntikuluratkaisulleen viitannut siihen, että Isojoen Konehallin on katsottu menetelleen kilpailusääntöjen vastaisesti. Markkinaoikeus on Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesitystä koskevassa asiassa esitetyn oikeudenkäyntikuluvaatimuksen osalta lausunut, että vaikka markkinaoikeus on määrännyt seuraamusmaksun Isojoen Konehallille määrällisesti alhaisempaan kuin mitä Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt, kyseisessä asiassa annettu markkinaoikeuden ratkaisu huomioon ottaen ei ole oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla kohtuutonta, että Isojoen Konehalli joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan (markkinaoikeuden päätöksen 519 ja 520 kohta).

(603) Markkinaoikeus on Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöstä koskevassa valitusasiassa esitetyn oikeudenkäyntikuluvaatimuksen osalta lausunut, että huomioon ottaen markkinaoikeuden kyseisessä asiassa antama ratkaisu sekä sen liityntä seuraamusmaksuasiassa annettuun markkinaoikeuden ratkaisuun ei ole kohtuutonta, että Isojoen Konehalli joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan myös tässä asiassa (markkinaoikeuden päätöksen 521 kohta).

(604) Korkein hallinto-oikeus on Isojoen Konehallin valituksen johdosta katsonut kilpailurikkomuksen suppeammaksi kuin markkinaoikeus. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin katsonut, ettei asiassa ole perusteita seuraamusmaksun poistamiselle tai sen määrän alentamiselle ja on hylännyt seuraamusmaksua koskevan Isojoen Konehallin valituksen. Korkein hallinto-

oikeus on hylännyt myös Isojoen Konehallin valituksen markkinaoikeuden päätöksestä Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöstä koskevalta osalta.

(605) Kun otetaan huomioon asian laatu, asiassa saatu selvitys sekä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen lopputulos, ei ole kohtuutonta, että Isojoen Konehalli on joutunut pitämään oikeudenkäyntikulunsa markkinaoikeudessa vahinkonaan. Näin ollen markkinaoikeuden päätöksen muuttamiseen oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta koskevalta osalta ei ole perusteita.

4.5 Oikeudenkäyntikulut korkeimmassa hallinto-oikeudessa

(606) Kun otetaan huomioon korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen lopputulos ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §, ei ole kohtuutonta, että Isojoen Konehalli joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa korkeimmassa hallinto-oikeudessa vahinkonaan.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Irma Telivuo
oikeusneuvos

Hannele Ranta-Lassila
oikeusneuvos

Anne Nenonen
oikeusneuvos

Joni Heliskoski
oikeusneuvos

Toni Kaarresalo
oikeusneuvos

Jukka Koivusalo
Asian esittelijä, esittelijäneuvos

Jakelu

Päätös
Jäljennös

Isojoen Konehalli Oy, oikeudenkäyntimaksu 2 120 euroa
Markkinaoikeus
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Oikeusrekisterikeskus